



REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

1

Številka: 060-01-3/2024/40
Ljubljana, 22. 3. 2024

Predlog

Z a p i s n i k

15. seje Državnega sveta Republike Slovenije, ki je bila v sredo, 20. 3. 2024, v dvorani Državnega sveta, Šubičeva 4, Ljubljana

Predsednik Državnega sveta Marko Lotrič je v skladu z drugim odstavkom 34. člena Poslovnika Državnega sveta ugotovil, da je Državni svet sklepčen (v navedenem trenutku 34 prisotnih), in začel 15. sejo Državnega sveta, ki jo je sklical na podlagi 53. člena Zakona o Državnem svetu (Uradni list RS, št. 100/05 – uradno prečiščeno besedilo, 95/09 – odl. US, 21/13 – ZFDO-F, 81/18 – odl. US in 16/23) in prvega odstavka 30. ter 31. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20, 123/20, 67/22 in 69/23).

Seja se je začela ob 13.00 in zaključila ob 18.08.

Odsotni državni svetniki:

- Dejan Crnek,
- Peter Dermol in
- David Klobasa.

* * *

O sklicu seje Državnega sveta je predsednik Državnega sveta obvestil predsednico Državnega zbora Republike Slovenije mag. Urško Klakočar Zupančič in predsednika Vlade Republike Slovenije dr. Roberta Goloba.

* * *

Na sejo so bili vabljeni:

- dr. Valentina Prevolnik Rupel, ministrica za zdravje (k 3. točki),
- dr. Emilija Stojmenova Duh, ministrica za digitalno preobrazbo (k 4. točki),
- Boštjan Noč, predsednik Čebelarske zveze Slovenije (k 5. točki) in
- Mateja Čalušič, ministrica za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (k 5. točki).

Seje so se udeležili:

- Eva Vodnik, državna sekretarka, Ministrstvo za zdravje (k 3. točki),
- Vesna Marinko, generalna direktorica Direktorata za javno zdravje, Ministrstvo za zdravje (k 3. točki),
- dr. Aida Kamišalić Latifić, državna sekretarka, Ministrstvo za digitalno preobrazbo (k 4. točki),
- Tina Bizjak Ahačič, vodja Sektorja za zakonodajo, Ministrstvo za digitalno preobrazbo (k 4. točki),
- Boštjan Noč, predsednik Čebelarske zveze Slovenije (k 5. točki),
- Matjaž Levičar, Čebelarska zveza Slovenije (k 5. točki),
- dr. Blaž Germšek, državni sekretar, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (k 5. točki),
- Mojca Čučnik Zgonec, višja svetovalka, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (k 5. točki).

* * *

S sklicem seje 13. 3. 2024 so državne svetnice in svetniki prejeli naslednji predlog dnevnega reda:

- 1. Potrditev zapisnika 14. redne seje Državnega sveta Republike Slovenije**
- 2. Pobude in vprašanja državnih svetnic in svetnikov**
- 3. Predlog Mnenja k Predlogu zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o omejevanju uporabe tobačnih in povezanih izdelkov (ZOUTPI-B) – skrajšani postopek, EPA 1145-IX**
- 4. Predlog Mnenja k Predlogu zakona o spremembah in dopolnitvi Zakona o spodbujanju digitalne vključenosti (ZSDV-B) - druga obravnava, EPA 1319-IX**
- 5. Predlog Mnenja k Strategiji prilaganja Slovenskega čebelarstva na podnebne spremembe za obdobje 2023–2030**
- 6. Predlog Sklepa k Zaključkom posveta *Slovenska hrana v javnih zavodih***
- 7. Predlog Sklepa k Zaključkom posveta *Izzivi psihoterapije v slovenskem prostoru – različni pogledi, skupne rešitve***
- 8. Predlog Sklepa o imenovanju predstavnika Državnega sveta v Statistični svet Republike Slovenije**
- 9. Predlog Poročila o delu Državnega sveta za 2023**
- 10. Predlog Zahteve za odreditev parlamentarne preiskave za ugotovitev in oceno dejanskega stanja za ugotovitev politične odgovornosti nosilcev javnih funkcij zaradi suma, da so domnevno posredno ali neposredno vplivali na negospodarne ali protipravne odločitve podjetja GEN-I, d.o.o., ki so vodili**

v finančno izčrpavanje podjetja GEN-I, d.o.o., da so domnevno zlorabili svoj položaj, oškodovali državno premoženje ter izvajali politični pritisk na preiskavo kaznivih dejanj v zvezi s prevzemom in poslovanjem družbe STAR SOLAR d.o.o. in poslovanjem družbe BORZEN, d.o.o., da je domnevno prišlo do nezakonitega financiranja politične stranke GIBANJE SVOBODA, volilne kampanje politične stranke GIBANJE SVOBODA za redne volitve poslancev v Državni zbor Republike Slovenije leta 2022; in za morebitno spremembo zakonodaje, ki ureja področja preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma, financiranja političnih strank, financiranja volilne kampanje, ustanavljanja in lastninsko-upravljaljsko ureditev izdajateljev medijev ter financiranja izdajanja in delovanja medijev v času volilne kampanje – NADALJEVANJE OBRAVNAVE.

* * *

Glede na to, da predsednik Državnega sveta ni prejel nobenega predloga za umik ali razširitev dnevnega reda, je dal na glasovanje predlog dnevnega reda, kot so ga državne svetnice in svetniki prejeli s sklicem seje.

Predlog dnevnega reda je bil SPREJET (prisotnih 34 državnih svetnic in svetnikov, 33 jih je glasovalo ZA, nihče ni glasoval PROTI).

* * *

Pred obravnavo 1. točke dnevnega reda je predsednik Državnega sveta Marko Lotrič obvestil državne svetnice in svetnike o predvideni prekinitvi seje zaradi sprejema predsednika Republike Poljske Andrzeja Duda.

Seja je bila prekinjena ob 16.26 in se nadaljevala ob 17.35.

* * *

1. točka dnevnega reda:

– Potrditev zapisnika 14. redne seje Državnega sveta Republike Slovenije

Predlog zapisnika 14. redne seje Državnega sveta Republike Slovenije so državne svetnice in svetniki prejeli s sklicem seje po elektronski pošti 13. 3. 2024.

Ker predsednik Državnega sveta na podlagi tretjega odstavka 60. člena Poslovnika Državnega sveta na predlog zapisnika 14. redne seje Državnega sveta ni prejel pisnih pripomb, ga je dal na glasovanje.

Predlog zapisnika 14. redne seje Državnega sveta je bil POTRJEN (prisotnih 34 državnih svetnic in svetnikov, 34 jih je glasovalo ZA, nihče ni glasoval PROTI).

S tem je bila 1. točka dnevnega reda zaključena.

2. točka dnevnega reda:

Pobude in vprašanja državnih svetnic in svetnikov

Vprašanje državnega svetnika Aleša Pulka glede kratkoročnih ukrepov za ohranitev konkurenčnega položaja slovenskih prevoznikov v obdobju zelenega prehoda, naslovljeno na Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo.

Vprašanje so državne svetnice in državni svetniki prejeli po elektronski pošti 15. 3. 2024, prav tako tudi predlog sklepa Državnega sveta.

Vsebino vprašanja je predstavil predlagatelj vprašanja, državni svetnik Aleš Pulko.

Predsednik Državnega sveta je dal na glasovanje naslednji predlog sklepa Državnega sveta:

»Državni svet Republike Slovenije je na 15. seji 20. 3. 2024, v skladu z 98. členom Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20, 123/20, 67/22 in 69/23), obravnaval Vprašanje državnega svetnika Aleša Pulka glede kratkoročnih ukrepov za ohranitev konkurenčnega položaja slovenskih prevoznikov v obdobju zelenega prehoda ter na podlagi prvega odstavka 56. člena Zakona o Državnem svetu (Uradni list RS, št. 100/05 - UPB1 in 95/09-odl. US, 21/13-ZFDO-F, 81/18-odl. US in 16/23) sprejel naslednji

S K L E P:

Državni svet Republike Slovenije podpira vprašanje državnega svetnika Aleša Pulka in Ministrstvu za okolje, podnebje in energijo predlaga, da vprašanje prouči in nanj odgovori.

Vprašanje državnega svetnika Aleša Pulka se glasi:

S katerimi kratkoročnimi ukrepi bo Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo zaščitilo slovenska prevozna podjetja, da bodo v obdobju zelenega prehoda ostala konkurenčna v domačem in mednarodnem okolju?

Obrazložitev:

Cestni transport je ključen za razvoj in blaginjo sodobne družbe. Je hrbtenica celotnega gospodarstva. Višja kot je stopnja gospodarske dejavnosti, večja je potreba po učinkovitem transportu, ki zagotavlja, da je blago ob pravem času na pravem mestu. Za ohranitev konkurenčnega položaja slovenskih prevoznikov v obdobju zelenega prehoda je ključnega pomena celovita strategija, ki upošteva finančne, tehnične in tehnološke, izobraževalne ter regulativne vidike in spodbuja sodelovanje med različnimi akterji v industriji.

Na pravi pomen in hkrati ranljivost cestnega transporta in logistike so nas opomnili šele neljubi pretekli dogodki, ki smo jim bili priča v Veliki Britaniji. Zaradi nepremišljenih

ukrepov pri vzpostavitvi dodatnih administrativnih ovir je velik del tovornih vozil obstal. Močno je bila motena oskrba prebivalstva: prazne police v trgovinah, na črpalkah ni bilo moč kupiti goriva, motena je bila tudi oskrba lekarn in bolnišnic ipd.

Številne evropske države nudijo prevoznemu sektorju najrazličnejše spodbude, ki so v skladu s trenutnim tehničnim in tehnološkim razvojem, kot je npr. digitalizacija in izobraževanje glede uporabe najsodobnejših naprednih tehnologij, ki med drugim prispevajo k zmanjšanju »praznih« kilometrov. Digitalizacija olajšuje sodelovanje med deležniki v dobavnih verigah, omogoča boljšo preglednost in upravljanje tovornih tokov v realnem času, zmanjšuje administrativno breme ter omogoča boljšo uporabo infrastrukture in virov. Omogoča se lažjo integracijo različnih načinov transporta, zato so transportne in logistične operacije učinkovitejše. Na ravni EU se pričakuje, da bo digitalizacija prispevala k ločitvi gospodarske rasti od rasti prometa ter da bodo pametne logistične rešitve pomagale doseči evropske cilje okoljske trajnosti.

Ukrep subvencioniranja nakupa električnih tovornih vozil se je zaradi pomanjkljive infrastrukture izkazal za neučinkovitega, saj je še preuranjen. Kljub subvencijam so električna tovorna vozila pogosto dražja, kar vodi do nekonkurenčnega položaja prevoznikov na trgu prevoznih storitev. V konkretnem primeru so te subvencije le pomoč avtomobilski industriji. Pomembno je, da se pri uveljavljanju električnih tovornih vozil upošteva tudi druge politike, kot so razvoj infrastrukture, spodbude za raziskave in razvoj ter izobraževanje, ki lahko pripomorejo k boljšemu sprejetju električnih vozil.

V okviru ukrepov za zeleni prehod se nikakor ne sme ponoviti situacija, ki smo ji bili priča na področju uporabe plinskih tovornih vozil. Pri izvajanju različnih politik je bil namreč na področju izvajanja cestnih prevozov velik poudarek na zmanjšanju ogljičnega odtisa z uporabo plinskih vozil (LNG, CNG). Prevozniki so pred energetske krizo in v dobri veri, da sprejemajo napredne odločitve, posodobili vozni park z najsodobnejšimi plinskimi vozili. Z nastopom energetske krize pa so postala ta vozila »čez noč« povsem neustrezna zaradi izredne podražitve energenta - plinsko gorivo je bilo kar 70 % dražje od dizelskega. Takšne situacije ustvarjajo nezaupanje do ukrepov spodbujanja alternativnih virov energentov.

Prevozniki ocenjujejo, da so trenutne smernice k zelenemu prehodu izrazito aktivistične in nerealne ter prinašajo negativne učinke za gospodarstvo. Zeleni prehod v sektorju cestnega transporta bi moral temeljiti na realnih tehnologijah in inovacijah. Še posebno skrb je treba nameniti malim in srednje velikim prevoznim podjetjem, ki predstavljajo večino vseh ponudnikov storitev. Nujno je večje vključevanje strokovnjakov s področja gospodarstva v proces nastajanja in spremljanja izvajanja strateških dokumentov na področju zelenega prehoda. Politika spodbud mora temeljiti na predvidljivosti in mora biti dolgoročna, predvsem pa stabilna.

* * *

Državni svet Republike Slovenije predlaga Ministrstvu za okolje, podnebje in energijo, da vprašanje prouči in v skladu s šestim odstavkom 98. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20, 123/20, 67/22 in 69/23) nanj v roku 30 dni odgovori.«

Predlog sklepa je bil SPREJET (prisotnih 34 državnih svetnic in svetnikov, 34 jih je glasovalo ZA, nihče ni glasoval PROTI).

* * *

Pobuda državnega svetnika Aleša Pulka za pospešitev postopkov umeščanja logistične infrastrukture ob avtocestnem križu v prostor, naslovljena na Vlado Republike Slovenije.

Pobudo so državne svetnice in državni svetniki prejeli po elektronski pošti 15. 3. 2024, prav tako tudi predlog sklepa Državnega sveta.

Vsebino pobude je predstavil predlagatelj pobude, državni svetnik Aleš Pulko.

Razpravljala je državna svetnica Saška Kiara Kumer.

Predsednik Državnega sveta je dal na glasovanje naslednji predlog sklepa Državnega sveta:

»Državni svet Republike Slovenije je na 15. seji 20. 3. 2024, v skladu z 98. členom Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20, 123/20, 67/22 in 69/23), obravnaval Pobudo državnega svetnika Aleša Pulka za pospešitev postopkov umeščanja logistične infrastrukture ob avtocestnem križu v prostor ter na podlagi prvega odstavka 56. člena Zakona o Državnem svetu (Uradni list RS, št. 100/05 - UPB1 in 95/09-odl. US, 21/13-ZFDO-F, 81/18-odl. US in 16/23) sprejel naslednji

S K L E P:

Državni svet Republike Slovenije podpira pobudo državnega svetnika Aleša Pulka in Vladi Republike Slovenije predlaga, da pobudo prouči in nanjo odgovori.

Pobuda državnega svetnika Aleša Pulka se glasi:

Vlada Republike Slovenije naj čim prej pristopi k pripravi in sprejemu sistemske rešitve za pospešitev postopkov umeščanja logistične infrastrukture v prostor v primeru malih logističnih centrov, intermodalnih logističnih centrov ter varnih in varovanih parkirišč za tovorna vozila ob avtocestnem križu.

Obrazložitev:

Cestni promet in logistika sta ključna v celotni oskrbovalni verigi in zagotavljata tudi povezavo med različnimi gospodarskimi dejavnostmi. Pomen prometa in skladiščenja ponazarjajo tudi naslednji statistični podatki (SKD-H; vir: SURS):

- število aktivnih podjetij: 4,9 % oz. 9.400 aktivnih podjetij,
- prihodki od prodaje: 5,7 % oz. 8,5 mrd EUR,
- dodana vrednost: 8,1 % oz. 2,9 mrd EUR,
- število zaposlenih: 7,9 % oz. 49.500.

V Sloveniji je večji del prometne dejavnosti vezan le na prevoz oz. transport blaga. Za izkoristek vseh zmogljivosti in prednosti, ki jih prinaša transport v povezavi z logistiko, je nujno usmeriti več pozornosti v navedeno panogo. Ta bo ustvarjala nova delovna mesta z višjo dodano vrednostjo, hkrati pa se bo izkoristilo možnost učinkovitejše izrabe različnih načinov prevoza. Zaradi večje varnosti voznikov in tovora so vse večje tudi potrebe po varnih in varovanih parkiriščih s spremljajočimi objekti ob celotnem avtocestnem križu.

Raven razvitosti logističnih storitev je odvisna od več dejavnikov, ki vplivajo na učinkovitost, zmogljivost in kakovost logističnih operacij. Eden pomembnejših dejavnikov je geografska lega države. Države z ugodno geografsko lego, ki omogoča enostaven dostop do pomembnih trgov in trgovskih poti, imajo lahko bolj razvite logistične storitve.

Znano je, da ima geografska lega Slovenije pomembno vlogo za razvoj prometa, saj se na našem ozemlju križata dve pomembni evropski prometni poti: V. (vzhod-zahod) in X. (sever-jug) panevropski prometni koridor. Zaradi svoje geografske lege je Slovenija ključna povezovalna točka za tovorni promet med različnimi deli Evrope. Žal pa ugodne lege naše države ne znamo izkoristiti niti ne znamo izkoristiti vse bolj naraščajočega tranzitnega prometa.

Za razvoj logističnih dejavnosti je v zasebnem sektorju velik interes, vendar je problematično prostorsko umeščanje logistične infrastrukture (mali logistični centri, intermodalni logistični centri, varovana in varna parkirišča za tovorna vozila) v prostor. Zakon o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 199/21, 18/23 – ZDU-10, 78/23 – ZUNPEOVE in 95/23 – ZIUOPZP) določa, da je za načrtovanje prostorskih ureditev lokalnega pomena, kamor sodijo tudi mali logistični centri, intermodalni logistični centri, varovana in varna parkirišča, pristojna občina. Številnim investitorjem tako po več kot deset- ali celo petnajstletnem prizadevanju še ni uspelo pridobiti dokumentacije. Posledično se ne morejo prijavljati na evropske razpise iz tega naslova. Vsi prostorski akti se sprejemajo nerazumno dolgo, kar ima velik negativni učinek na razvoj gospodarstva.

Problematika dolgotrajnih postopkov umeščanja infrastrukture v prostor je bila izpostavljena tudi na posvetu z naslovom *Slovenija stoji na cestah: Kakšne bodo rešitve tega vedno bolj perečega problema?*, ki sta ga Državni svet in Gospodarska zbornica Slovenije organizirala 22. 1. 2024. Prometna situacija na naših cestah je postala nevzdržna in obremenjuje tako okolje kot ljudi, gospodarstvu, ki posluje po principu »time to door«, slovenskemu prevozništvu in logističnemu sektorju pa povzroča velike skrbi in stroške. Zato slovensko gospodarstvo, kar je tudi eden od zaključkov omenjenega posveta, odločno zahteva pospešitev postopkov prostorskega načrtovanja in umeščanja v prostor, priprave projektne dokumentacije in drugih postopkov za gradnjo kritične avtocestne infrastrukture – tretjih pasov.

Logistično dejavnost kot pomembno gospodarsko panogo bi bilo treba ustrezno umestiti v zakonodajni okvir in strateške razvojne dokumente, da bi lahko omogočili nadaljnji razvoj in izboljšali pogoje za delovanje. Za razvoj celotnega gospodarstva je nujno poiskati zakonodajne rešitve, ki bodo zagotovile hitrejše umeščanje logistične infrastrukture - malih logističnih centrov, intermodalnih logističnih centrov ter varnih in varovanih parkirišč za tovorna vozila - ob avtocestnem križu v prostor.

* * *

Državni svet Republike Slovenije predlaga Vladi Republike Slovenije, da pobudo prouči in v skladu s šestim odstavkom 98. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20, 123/20, 67/22 in 69/23) nanjo v roku 30 dni odgovori.«

Predlog sklepa je bil SPREJET (prisotnih 34 državnih svetnic in svetnikov, 34 jih je glasovalo ZA, nihče ni glasoval PROTI).

* * *

Vprašanja državnega svetnika Danijela Kastelica glede zagotovitve dostopnosti centrov za socialno delo za gibalno in senzorno ovirane invalide ter druge ranljive skupine prebivalstva, naslovljena na Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

Vprašanja in predlog sklepa Državnega sveta so državne svetnice in državni svetniki prejeli po elektronski pošti 18. 3. 2024, dan kasneje pa še redakcijsko popravljjen sklep saj je v naslovu bila v prvotni različici pomotoma zapisana beseda »državljanov«, ki vanj ni sodila.

Vsebino vprašanj je predstavil predlagatelj vprašanj, državni svetnik Danijel Kastelic.

Razpravljajal je državni svetnik Leopold Pogačar.

Predsednik Državnega sveta je dal na glasovanje naslednji predlog sklepa Državnega sveta:

»Državni svet Republike Slovenije je na 15. seji 20. 3. 2024, v skladu z 98. členom Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20, 123/20, 67/22 in 69/23), obravnaval Vprašanja državnega svetnika Danijela Kastelica glede zagotovitve dostopnosti centrov za socialno delo za gibalno in senzorno ovirane invalide ter druge ranljive skupine prebivalstva in na podlagi prvega odstavka 56. člena Zakona o Državnem svetu (Uradni list RS, št. 100/05 - UPB1 in 95/09-odl. US, 21/13-ZFDO-F, 81/18-odl. US in 16/23) sprejel naslednji

S K L E P:

Državni svet Republike Slovenije podpira vprašanja državnega svetnika Danijela Kastelica in Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti predlaga, da vprašanja prouči in na njih odgovori.

Vprašanja državnega svetnika Danijela Kastelica se glasijo:

- 1. Na kakšen način načrtuje Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti izpolniti zaveze iz Konvencije o pravicah invalidov, Zakona o izenačevanju možnosti invalidov ter Zakona o varstvu pred diskriminacijo**

glede zagotavljanja dostopnosti centrov za socialno delo kot objektov v javni rabi?

- 2. Kdaj namerava Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti na predlog Skupnosti centrov za socialno delo Slovenije sklicati delovno skupino za pripravo akcijskega načrta za ureditev univerzalne dostopnosti centrov za socialno delo, ki za ranljive skupine državljanov, vključno z invalidi, predstavljajo vstopno točko v sistem socialnega varstva?**
- 3. Na kakšen način in kdaj namerava Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, skladno z zavezo iz 61. člena Zakona o socialnem varstvu, centrom za socialno delo za leti 2024 in 2025 zagotoviti dodatna finančna sredstva, ki bodo omogočila izvedbo aktivnosti, povezanih z zagotavljanjem njihove dostopnosti?**

Obrazložitev:

Komisija Državnega sveta za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide je na 1. seji 26. 1. 2023 obravnavala Posebno poročilo Varuha človekovih pravic »Dostopnost Centrov za socialno delo za gibalno in senzorno ovirane invalide«. V poročilu je Varuh človekovih pravic ugotovil več kršitev dostopnosti za gibalno in senzorno ovirane invalide za objekte, ki jih uporabljajo centri za socialno delo (v nadaljevanju: CSD). Po opravljeni razpravi je Komisija sprejela dva sklepa:

1. Komisija Državnega sveta za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide na podlagi prvega odstavka 97. člena Poslovnika Državnega sveta poziva Vlado Republike Slovenije in v njenem okviru predvsem Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) ter Skupnost centrov za socialno delo (Skupnost CSD), da v roku 30 dni pripravijo poročilo o že izvedenih aktivnostih v zvezi z obravnavano problematiko in akcijski načrt odprave ugotovljenih ovir za dostopnost centrov za socialno delo za gibalno in senzorno ovirane invalide, ki jih v svojem posebnem poročilu izpostavlja Varuh človekovih pravic Republike Slovenije. Komisija bo poročilo in akcijski načrt po njunem prejemu obravnavala na eni izmed prihodnjih sej.
2. Komisija Državnega sveta za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide poziva Vlado Republike Slovenije, da v sodelovanju z vsemi ključnimi deležniki pripravi celovito strategijo za odpravo ovir za dostop do vseh objektov v javni rabi za vse družbene skupine, pri čemer naj se posebno pozornost nameni implementaciji zastavljenih ciljev in spoštovanju že sprejetih rokov iz obstoječe zakonodaje. V pripravo konkretnih rešitev naj se aktivno vključi vse ključne deležnike - npr. reprezentativne invalidske organizacije, društva upokojujencev in lokalne skupnosti.

Posebno poročilo Varuha človekovih pravic je na svoji 3. seji 2. 2. 2023 obravnavala tudi Komisija Državnega zbora za peticije, človekove pravice in enake možnosti in v svojem poročilu vsebinsko povzela sklepe pristojne komisije Državnega sveta, le da je pristojnim organom dala malo več časa za odziv (90 dni namesto 30 dni). Posebno poročilo varuha je obravnaval tudi Državni zbor in v zvezi z njim priporočil Vladi Republike Slovenije, MDDSZ ter CSD, da upoštevajo predloge Varuha človekovih

pravic Republike Slovenije, zapisane v Posebnem poročilu Varuha človekovih pravic Republike Slovenije o dostopnosti CSD za gibalno in senzorno ovirane invalide in storijo vse potrebno za izvedbo podanih predlogov. Priporočilo Državnega zbora je bilo objavljeno v Uradnem listu 23. 3. 2023.

Skupnost CSD je k reševanju problematike pristopila proaktivno in je 31. 1. 2023 na pristojno MDDSZ posredovala Poziv za sklic delovne skupine za pripravo akcijskega načrta za ureditev dostopnosti CSD, s katerim je bil seznanjena tudi Komisija Državnega sveta za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide. Skupnost CSD je naknadno, 3. 2. 2024, MDDSZ poslala še predlog predstavnikov Skupnosti CSD v navedeni delovni skupini. MDDSZ se na navedena dopisa, navkljub ponovni urgenci SCDS še vedno ni opredelilo ter se nanju ni odzvalo.

Skupnost CSD je sicer, ob zavedanju zavez, ki izhajajo iz mednarodnih aktov in nacionalne zakonodaje, in ne glede na neodzivnost pristojnega MDDSZ, na podlagi posebnega poročila Varuha človekovih pravic nemudoma pristopila k aktivnostim za izvedbo predlogov, ki jih je slednji podal v svojem poročilu. Na podlagi povpraševanja je prejela ponudbo za ureditev digitalne dostopnosti, v katero je vključenih vseh 63 enot CSD, skupaj s sedeži, nato pa še ponudbo za ureditev dostopnosti, v katero je vključenih 58 enot CSD. Slednja je vključevala preglede objektov s predlogi ukrepov in oceno investicije, koncept dostopnega usmerjevalnega sistema, predavanje o dostopnosti za vodstveni kader in pripravo navodil za zagotavljanje dostopnosti. Obe prejeti ponudbi sta bili 9. 3. 2023 posredovani MDDSZ.

Predlagano je bilo, da MDDSZ centrom za socialno delo v celoti zagotovi sredstva za kritje stroškov po obeh ponudbah, v skupnem znesku 50.208,80 evrov. MDDSZ na predlog ni odgovorilo in se v zvezi z njim ni opredelilo. Dopis je bil MDDSZ s strani Skupnosti CSD ponovno posredovan 4. 4. 2023.

Kljub temu so CSD 2023 načrtovali in izvedli mnoge izvedbene aktivnosti in ukrepe za urejanje dostopnosti prostorov, ki jih uporabljajo. Naročili so preglede stavb na vseh lokacijah CSD in njihovih enotah, kjer so bile identificirane pomanjkljivosti v dostopnosti; za vse CSD so izvedli predavanja prek spletne platforme za vodstva CSD in vpeljali ukrepe za urejanje digitalne dostopnosti. V sklopu izvedbenih aktivnosti morajo CSD prav tako izdelati koncept usmerjanja uporabnikov objektov skladno z veljavnimi standardi dostopnosti. Pri tem bo Skupnost CSD na MDDSZ naslovila pobudo, da izvedbo in strošek usmerjevalnega sistema prevzame MDDSZ, ki ob reorganizaciji sistema CSD 2018 ni zagotovilo dostopnosti do navedenega sistema.

CSD poročajo, da so oktobra 2023 s strani MDDSZ prejeli dopis v zvezi z dopolnitvijo navodil za pripravo finančnega načrta in programa za delo 2023. Ministrstvo je CSD z dopisom seznanilo, da so ti v izhodiščih za pripravo finančnega načrta za leto 2023 prejeli višja sredstva za izdatke za blago in storitve glede na 2022. S tem jih je obvestilo, da so višja sredstva za izdatke za blago in storitve namenjena tudi ureditvi dostopnosti za gibalno in senzorno ovirane invalide, pri čemer MDDSZ višine sredstev za ureditev dostopnosti ni opredelilo. Prav tako Skupnost CSD opozarja, da so sredstva za izdatke za blago in storitve nekoliko višja ter da ob upoštevanju inflacije, višjih obratovalnih stroškov in najemnine ne krijejo stroškov za financiranje izvedbenih aktivnosti v povezavi z zagotavljanjem dostopnosti. Menijo, da bi MDDSZ svojo nalogo in odgovornost za urejanje dostopnosti opravilo v primeru, da bi s strani CSD pridobilo

ocene stroškov izvedbenih del, na podlagi katerih bi se uredilo financiranje. Sredstva za ta namen niso opredeljena v znesku, ki je namenjen za izdatke za blago in storitve in posledično tudi ne rešujejo ureditve dostopnosti prostorov. Skupnost CSD zatrjuje, da bi MDDSZ moralo z vsakim centrom za socialno delo izdelati načrt financiranja, ter, če sredstva CSD ne zadoščajo za ureditev dostopnosti, zagotoviti dodatna sredstva in skleniti aneks k pogodbi o financiranju za 2024.

Ključno je omeniti, da tudi Varuh človekovih pravic v svojem posebnem poročilu opozarja, da je odgovornost oblasti, da vselej skrbno in vztrajno zagotavljajo in preverjajo raven, na kateri se lahko uresničujejo pravice ter zagotavljajo dejavnosti za posameznike skladno z deklariranim standardom spoštovanja človekovega dostojanstva v sodobni družbi.

Odgovornost MDDSZ, da ustrezno zagotovi financiranje dostopnosti CSD, izhaja iz Zakona o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 23/07 – popr., 41/07 – popr., 61/10 – ZSVarPre, 62/10 – ZUPJS, 57/12, 39/16, 52/16 – ZPPreb-1, 15/17 – DZ, 29/17, 54/17, 21/18 – ZNOrg, 31/18 – ZOA-A, 28/19, 189/20 – ZFRO, 196/21 – ZDOsk, 82/23 in 84/23 – ZDOsk-1; v nadaljevanju: ZSV), ki v 61. členu določa, da mora ustanovitelj socialno varstvenega zavoda zagotavljati sredstva za investicijsko vzdrževanje in druge obveznosti, določene z zakonom in aktom o ustanovitvi. Prav tako se skladno z 98. členom ZSV iz proračuna Republike Slovenije financira tudi investicije v socialno varstvene zavode.

Glede na to, da so Skupnost CSD in posamezni CSD aktivno pristopili k zagotavljanju dostopa za gibalno in senzorno ovirane invalide, a MDDSZ ni izkazalo interesa za njihove aktivnosti in brez kakršnihkoli pojasnil odlaga rešitev vprašanja dostopnosti CSD, se na MDDSZ naslavlja vprašanja, povezana z nameravanimi aktivnostmi za zagotovitev dostopnosti CSD, vključno s časovnico njihovega izvajanja.

* * *

Državni svet Republike Slovenije predlaga Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, da vprašanja prouči in v skladu s šestim odstavkom 98. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20, 123/20, 67/22 in 69/23) na njih v roku 30 dni odgovori.«

Predlog sklepa je bil SPREJET (prisotnih 36 državnih svetnic in svetnikov, 34 jih je glasovalo ZA, nihče ni glasoval PROTI).

* * *

Državne svetnice in svetniki so bili seznanjeni z naslednjimi prejetimi odgovori na pobude in vprašanja državnih svetnic in svetnikov:

Po elektronski pošti 29. 2. 2024 so državne svetnice in svetniki prejeli odgovor Vlade Republike Slovenije na pobudo državnega svetnika Branka Tomažiča za dopolnitev osnovno in srednješolskih učnih načrtov s spoznavanjem uspešnih novodobnih osebnosti iz slovenskega gospodarstva.

- - -

Po elektronski pošti 6. 3. 2024 so državne svetnice in svetniki prejeli odgovor Ministrstva za okolje, podnebje in energijo na pobudo državnega svetnika Petra Dermola za dopolnitev 18. člena Pravilnika o načinu delitve in obračunu stroškov za toploto v stanovanjskih in drugih stavbah z več posameznimi deli tako, da bo obračun stroškov za toploto v stanovanjskih in drugih stavbah z več posameznimi deli bolj optimalen.

- - -

Po elektronski pošti 8. 3. 2024 so državne svetnice in svetniki prejeli odgovor Vlade Republike Slovenije na pobudo državnih svetnikov Marka Lotriča in Bojana Borovnika glede načrtovanja in izvajanja razvojnih ukrepov, ki krepijo razvojno moč Koroške razvojne regije.

- - -

Po elektronski pošti 8. 3. 2024 so državne svetnice in svetniki prejeli odgovor Vlade Republike Slovenije na pobudo državnega svetnika Petra Dermola za zvišanje subvencije in ponovno možnost pridobitve kredita za energetske sanacije večstanovanjskih stavb.

- - -

Po elektronski pošti 15. 3. 2024 so državne svetnice in svetniki prejeli odgovor Ministrstva za infrastrukturo na vprašanje državnega svetnika Danijela Kastelica glede obdobja, za katerega se prizna oprostitev plačila letne dajatve za vozila za prevoz invalidov za osebe s trajno invalidnostjo, telesno okvaro ali prizadetostjo.

* * *

Predsednik Državnega sveta je državne svetnice in svetnike obvestil, da bodo v zvezi s pobudami in vprašanji, na katere po preteku 30-dnevnega roka Državni svet še ni prejel odgovorov, poslane urgence na pristojna ministrstva oziroma državne organe.

Hkrati je svetnice in svetnike pozval, da v primeru nezadovoljstva z odgovorom na vprašanje ali pobudo podajo pisni predlog za dopolnitev odgovora oziroma pisno pobudo za obravnavo odgovora na seji pristojne komisije.

S tem je bila 2. točka dnevnega reda zaključena.

* * *

3. točka dnevnega reda:

- **Predlog Mnenja k Predlogu zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o omejevanju uporabe tobačnih in povezanih izdelkov (ZOUTPI-B) – skrajšani postopek, EPA 1145-IX**

Predlog zakona je objavljen na spletni strani Državnega zbora in so ga državne svetnice in svetniki prejeli po elektronski pošti 13. 3. 2024, s sklicem seje.

Predlog zakona je obravnavala pristojna Komisija za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide. Njeno mnenje so državne svetnice in svetniki prejeli po elektronski pošti 13. 3. 2024 s sklicem seje.

Predlog mnenja Državnega sveta k dopolnjenemu predlogu zakona so državne svetnice in svetniki prejeli po elektronski pošti 15. 3. 2024, prav tako tudi Poročilo Odbora Državnega zbora za zdravstvo z dopolnjenim predlogom zakona.

Vsebino predloga zakona je predstavila državna sekretarka na Ministrstvu za zdravje Eva Vodnik.

Mnenje Komisije za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide je predstavil državni svetnik Danijel Kastelic.

Razpravljal je državni svetnik Miloš Pohole.

Dodatno obrazložitev k predlogu zakona je podala državna sekretarka na Ministrstvu za zdravje Eva Vodnik.

Predsednik Državnega sveta je dal na glasovanje naslednji predlog mnenja Državnega sveta:

»Državni svet Republike Slovenije je na 15. seji 20. 3. 2024, na podlagi druge alineje prvega odstavka 97. člena Ustave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06, 47/13, 75/16 in 92/21), sprejel naslednje

Mnenje

k Dopolnjenemu predlogu zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o omejevanju uporabe tobačnih in povezanih izdelkov (ZOUTPI-B) - skrajšani postopek

Državni svet je obravnaval Dopolnjen predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o omejevanju uporabe tobačnih in povezanih izdelkov (ZOUTPI-B) (v nadaljevanju: dopolnjen predlog zakona), ki ga je v obravnavo Državnemu zboru v prvotni različici predložila Vlada Republike Slovenije (v nadaljevanju: predlagatelj zakona).

Državni svet dopolnjen predlog zakona **podpira**.

Državni svet ugotavlja, da se z dopolnjenim predlogom zakona želi ustrezno uskladiti nacionalno zakonodajo s pravnim redom EU, in sicer z Direktivo 2014/40/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 3. aprila 2014 o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic o proizvodnji, predstavitvi in prodaji tobačnih in povezanih izdelkov in razveljavitvi Direktive 2001/37/ES (UL L št. 127 z dne 29. 4. 2014, str. 1; v nadaljnjem besedilu: Direktiva). Evropska komisija je namreč 2022, ob preverjanju ustreznosti njenega prenosa v slovensko zakonodajo, ugotovila manjše nepravilnosti, ki so se nanašale na definicijo tobaka za zvijanje in povezanih izdelkov, podobe

zavoječkov in zunanje embalaže tobačnih izdelkov, brisanje evidentiranih podatkov s strani gospodarskih subjektov, vključenih v trgovino s tobačnimi izdelki, obveščanje o novih tobačnih izdelkih ter dajanje na voljo informacij o elektronskih cigaretah Evropski komisiji in drugim državam članicam.

Dodatno se v nacionalno zakonodajno prenaša tudi Delegirano direktivo Komisije (EU) 2022/2100 z dne 29. junija 2022 o spremembi Direktive 2014/40/EU Evropskega parlamenta in Sveta glede umika nekaterih izjem v zvezi z ogrevanimi tobačnimi izdelki (v nadaljnjem besedilu: delegirana direktiva), ki uvaja prepoved značilnih arom (vključno, vendar ne izključno, z aromo sadja, začimb, zelišč, alkohola, bombonov, mentola ali vanilje) za ogrevane tobačne izdelke in aromatičnih snovi v kateri koli od njihovih komponent ali kakršne koli tehnične značilnosti, ki omogočajo spreminjanje vonja ali okusa ali jakosti dima, kot to od 2014 že velja za cigarete in tobak za zvižanje. Poleg tega delegirana direktiva na embalažo ogrevanih tobačnih izdelkov, kadar gre za tobačne izdelke za kajenje, uvaja splošna, informativna in sestavljena zdravstvena opozorila, kot to velja za druge tobačne izdelke za kajenje.

Delegirana direktiva uvaja tudi definicijo ogrevanega tobačnega izdelka, in sicer je to nov tobačni izdelek, ki se segreva, da proizvede emisijo, ki vsebuje nikotin in druge kemikalije in ki jo uporabnik nato vdihne, in je, odvisno od njegovih značilnosti, brezdimni tobačni izdelek ali tobačni izdelek za kajenje.

Glede na to, da se na tržišču pojavljajo novi izdelki z nikotinom, ki pa ne vsebujejo tobaka, predlog zakona uvaja tudi definicijo novega nikotinskega izdelka, ki se ga vključuje tudi v definicijo povezanih izdelkov. V slednjo pa se vključuje tudi vse pripomočke oziroma naprave za njihovo uporabo.

Zaradi vse večje uporabe elektronskih cigaret med otroki in mladostniki in vse večje uporabe tekočin oziroma polnil, ki ne vsebujejo nikotina, vsebujejo pa različne arome, ki se pozneje zmešajo z nikotinskim polnilom oziroma tekočino, predlog zakona izenačuje obravnavo elektronskih cigaret in tekočin oziroma polnil z nikotinom in brez nikotina (na primer glede uradnega obvestila, ki ga je treba predložiti Nacionalnemu laboratoriju za zdravje, okolje in hrano (v nadaljnjem besedilu: NLZOH) šest mesecev pred nameranim dajanjem na trg, glede njihove prostornine, prepovedi dodajanja vitaminov, zagotavljanja, da teh izdelkov ne morejo uporabljati otroci, in druge določbe, ki jih za elektronske cigarete z nikotinom predpisuje direktiva).

Z omejevanjem arom v elektronskih cigaretah želi predlagatelj zaščititi predvsem otroke in mladostnike pred uporabo elektronskih cigaret ter s tem zaščititi tudi njihovo zdravje, ki je lahko ogroženo zaradi vdihavanja škodljivih snovi v aerosolu elektronskih cigaret. Arome so namreč po pojasnilu predlagatelja eden ključnih dejavnikov za izbor izdelka in večina adolescentov začne uporabljati izdelek, ki vsebuje arome. Mladi v EU po podatkih raziskave Eurobarometer 2020 najpogosteje uporabljajo sadne arome, nato osvežilne (mentol, meta) in sladke arome. Arome so poleg nikotina, vlažilcev in vode ena glavnih sestavin tekočin za elektronske cigarete, poleg tega pa zmanjšujejo zaznavanje škodljivosti in povečujejo pripravljenost poskusiti izdelek. Aerosol je zaradi njih prijetnejši za vdihavanje oziroma izdelek prijetnejši za uporabo, kar olajša začetek in nadaljevanje uporabe izdelka.

Predlagatelj dodatno izpostavlja, da vse več raziskav kaže, da pri mladostnikih, ki sicer ne kadijo, uporaba elektronske cigarete bistveno poveča verjetnost (tudi do štirikrat), da bodo začeli kaditi še običajne cigarete. Zaradi arom so elektronske cigarete napačno zaznane kot manj škodljive od klasičnih cigaret ali celo kot neškodljive, kar velja tudi za dožemanje odraslih. Arome imajo lahko hude škodljive zdravstvene učinke, predvsem na zdravje dihal (zabeležene so bile kemične poškodbe pljuč, celo do ravni potrebe po transplantaciji pljuč). Posledično se s predlaganimi zakonskimi spremembami želi zaščititi tako zdravje otrok in mladostnikov kot tudi vseh drugih uporabnikov, ki vdihavajo škodljive snovi v aerosolu elektronskih cigaret.

Ker je obseg prepovedi arom v elektronskih cigaretah, njihovih tekočinah oziroma polnilih za ponovno polnjenje prepuščen vsaki posamezni državni članici EU, se je po zgledu Danske in Estonije v 10. členu predloga zakona v okviru njegove prvotne različice predlagalo prepoved uporabe vseh arom, razen okusa ali vonja tobaka ali mentola, pri čemer je bilo v 22. členu predloga zakona predlagano, da se elektronske cigarete in posodice za ponovno polnjenje z aromami, ki niso dovoljene, lahko daje na trg še največ 12 mesecev od uveljavitve zakona.

Državni svet ugotavlja, da so bili na 9. seji Odbora za zdravstvo 12. 3. 2024 k predlogu zakona sprejeti amandmaji Poslanskih skupin Svoboda, SD in Levica k 2., 5., 10., 11., 13., 18., 19. in 22. členu, za novi 22.a člen in k 23. členu predloga zakona. Sprejet je bil tudi amandma odbora k 24. členu predloga zakona.

Na podlagi sprejetega amandmaja k 10. členu predloga zakona se, med drugim, v elektronskih cigaretah, njihovih tekočinah oziroma polnilih za ponovno polnjenje dodatno prepoveduje uporabo okusa ali vonja mentola, v 22. členu dopolnjenega predloga zakona pa je sicer ohranjena enaka dolžina prehodnega obdobja, v katerem se še lahko daje na trg elektronske cigarete in posodice za ponovno polnjenje z aromami, ki niso dovoljene, to je 12 mesecev. Obenem pa se tako v 10. kot 22. členu med izdelke z določenimi aromami, ki se jih po določenem obdobju ne bo več smelo dajati na trg, dodaja še elektronske cigarete brez nikotina in posodice za ponovno polnjenje brez nikotina.

Kot ukrep na nacionalni ravni se s spremembo 13. člena veljavnega Zakona o omejevanju uporabe tobačnih in povezanih izdelkov (ZOUTPI) (2. člen predloga zakona) uvaja tudi omejevalne ukrepe v zvezi z uporabo zeliščnih izdelkov za segrevanje, ki ne zgorevajo, saj se po pojasnilu predlagatelja na trgu pojavlja vedno več zeliščnih izdelkov, ki ne vsebujejo tobaka, so pa prepojeni z nikotinom ali vsebujejo različne druge substance (npr. konopljo), ki so ravno tako škodljive za zdravje. V zvezi z njimi namreč še ni vzpostavljenih nobenih omejitev, ne v kakšni od evropskih direktiv ne v nacionalni zakonodaji. Z dodatno regulativo bo tudi za te izdelke veljala prepoved njihove prodaje mladoletnim osebam.

Hkrati se z dopolnjenim predlogom zakona vzpostavlja zakonodajne okvire, ki bodo omogočili boljši nadzor in doslednejše sankcioniranje kršitev predpisov na tem področju na podlagi vključevanja in sodelovanja več nadzornih organov ter na podlagi sankcioniranja določenih novih kršitev posameznikov. Z dopolnjenim predlogom zakona se tako posamezniku (fizični osebi) prepoveduje prodajo oz. dajanje na trg tobaka, tobačnih izdelkov ali povezanih izdelkov, pa tudi, da iz tretjih držav uvozi tobak, tobačne ali povezane izdelke, razen izdelkov, ki so v določenih količinah

predmet oprostitve v skladu s predpisom, ki ureja sistem oprostitev carin v EU. Posamezniku se prepoveduje tudi pridobivanje prej navedenih izdelkov prek internetne prodaje. Temu primerno so v predlogu zakona predvidene tudi globe za posameznike v primeru kršitev zakonskih določb. Uvaja se tudi obvezni odvzem izdelkov, ki niso v skladu z zakonodajo.

Kot pojasnjuje predlagatelj, bodo s predlaganimi ukrepi uresničeni tudi cilji Strategije za zmanjševanje posledic rabe tobaka Za Slovenijo brez tobaka 2022–2030, iz katere izhaja cilj zmanjšanja deleža odraslih uporabnikov t. i. povezanih izdelkov, kamor spadajo tudi elektronske cigarete in ogrevani tobačni izdelki, leta 2030 na manj kot 5 %, do leta 2040 pa naj bi bila Slovenija družba brez tobaka. V zvezi z mladostniki pa prej navedena strategija navaja cilj zmanjšanja deleža mladostnikov, ki so uporabili povezane izdelke in druge nikotinske izdelke v zadnjih 30 dneh, leta 2030 med 13-letniki pod 1 % in med 15-letniki pod 5 %. Podatki iz raziskav v letih 2020 do 2021 namreč nakazujejo, da kadar koli v življenju elektronsko cigareto uporabi okoli četrтина mladih, najnovejši podatki pa kažejo, da se je med 15-letniki uporaba dvignila z 1 % leta 2014 na 17 % leta 2022, nezanemarljive odstotke uporabnikov elektronski cigaret pa se beleži celo že med 11-letniki.

Zaradi nepopolne zaščite prebivalcev pred izpostavljenostjo tobačnemu dimu (prepoznane tudi z vidika mednarodnih organizacij, kot sta Svetovna zdravstvena organizacija in Evropska mreža za preprečevanje kajenja in odvisnosti od tobaka) in emisijam drugih povezanih izdelkov ter velikega deleža neskladnosti z zakonskimi določbami se s predlogom zakona prepoveduje kajenje v kadalnicah v vseh zaprtih javnih in delovnih prostorih, s čimer se želi popolnoma zaščititi prebivalce pred izpostavljenostjo tobačnemu dimu v navedenih prostorih. Takšen ukrep že poznajo številne druge države. Kot pojasnjuje predlagatelj, k temu Slovenijo zavezuje tudi Okvirna konvencija Svetovne zdravstvene organizacije za nadzor nad tobakom (FCTC), ki jo je Slovenija ratificirala že leta 2005 in v skladu s katero morajo države pogodbenice sprejeti učinkovite ukrepe na navedenem področju. V 24. členu je bilo tako v prvotni različici predloga zakona predvideno, da se Pravilnik o pogojih, ki jih mora izpolnjevati kadalnica (Uradni list RS, št. 52/17), uporablja do 23. oktobra 2028, s čimer se je omogočilo skoraj petletno prehodno obdobje za prehod na novo ureditev. Z amandmajem k 24. členu, sprejetim na 9. seji Odbora Državnega zbora za zdravstvo 13. 3. 2024, pa se po ugotovitvah Državnega sveta navedeno obdobje bistveno skrajšuje, in sicer bo kajenje v kadalnicah omogočeno le še do 31. 12. 2025.

Predlagatelj izpostavlja, da se z vsemi predlaganimi ukrepi želi prispevati k boljšemu zdravju ljudi in vzdržnosti zdravstvenega sistema v Republiki Sloveniji v prihodnosti, pojasnjuje pa tudi, da je Evropska komisija v prednotifikacijskem postopku zaradi zaščite delovanja notranjega trga EU v uradnem pojasnilu z dne 1. 2. 2024 Slovenijo v zvezi z aktualnim predlogom zakona opozorila le na nujnost zagotavljanja pravne jasnosti pri ločevanju ukrepov, sprejetih na nacionalni ravni, in ukrepov, ki izhajajo iz delegirane direktive (uporaba ustrezne terminologije). V zvezi s tem je predlagatelj že na 23. seji pristojne Komisije Državnega sveta za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide (v nadaljevanju: pristojna komisija Državnega sveta), ki je bila 7. 3. 2024, z namenom poenotenja uporabljenih izrazov (npr. zamenjava poimenovanja »zeliščni izdelki za kajenje« z izrazom »zeliščni izdelki za segrevanje«), napovedal vložitev amandmajev na predlog zakona v nadaljevanju zakonodajnega postopka.

Državni svet je bil seznanjen, da je Ministrstvo za gospodarstvo, obrt, turizem in finance svojo udeležbo na seji pristojne komisije Državnega sveta opravičilo, Ministrstvo za finance pa k prvotni različici predloga zakona ni imelo pripomb, saj je bila njegova vsebina usklajena znotraj Vlade.

Državni svet je bil seznanjen tudi s stališčem Nacionalnega inštituta za javno zdravje, ki je na seji pristojne komisije Državnega sveta prvotni različici predloga izrekel podporo, saj so izdelki, na katere se nanaša predlog zakona (elektronske cigarete, ogrevani tobačni izdelki, nikotinske vrečke, itd.), zdravju škodljivi in v zvezi z njihovo uporabo še niso znani vsi negativni učinki (tudi glede morebitnega vpliva na pojav rakavih obolenj), ker zaradi kratkega obdobja njihove dostopnosti raziskave še potekajo. So pa že dostopni podatki, ki kažejo, da uporaba elektronskih cigaret predstavlja zvišanje tveganja za pojav bolezni srca in ožilja, bolezni dihal in sladkorne bolezni, ki je primerljivo z učinki kajenja cigaret. Že izvedene raziskave prav tako kažejo, da ima uporaba elektronskih cigaret lahko zelo resne posledice že v primeru kratkoročne uporabe, kar je še posebej zaskrbljujoče zaradi precej razširjene uporabe navedenih izdelkov med otroci in mladostniki. Možne so tako zastrupitve z nikotinom kot razne kemične poškodbe pljuč, različne oblike pljučnice, epileptični napadi itd. Tudi za ogrevane tobačne izdelke veljajo enaka opozorila, saj tudi zanje ni znanih dokazov, da bi bili manj škodljivi kot kajenje navadnih cigaret.

NIJZ opozarja, da je nikotin snov, ki uporabnika zasvoji, zato slednji praviloma nadaljuje z uporabo izdelkov, ki slednjega vsebujejo, kar vodi do njihove dolgoročne uporabe. Pri mlajših uporabnikih je ta skrb še večja, saj so slednji še bolj dovzetni za učinke nikotina, težje se jim bodo uprli, posledično pa bodo te izdelke potencialno uporabljali na daljše časovno obdobje, torej tudi v odrasli dobi. Že zdaj podatki kažejo, da je uporaba elektronskih cigaret in z njimi povezanih izdelkov med mladostniki višja kot med odraslimi. V splošni populaciji je odstotek uporabnikov elektronskih cigaret takšen kot med 13-letniki, podobno velja tudi za nikotinske vrečke. Za ogrevane tobačne izdelke pa je odstotek odraslih uporabnikov primerljiv z odstotkom uporabnikov, ki so stari 17 let. NIJZ dodatno pojasnjuje, da elektronske cigarete po zadnjih podatkih iz 2022 uporablja 2 % 11-letnikov, 6 % 13-letnikov in skoraj petina 15-letnikov in 17-letnikov, pri čemer se predvideva, da je v vmesnem obdobju uporaba med otroci in mladostniki še narasla, saj dokazano raste hitreje kot med odraslimi.

Zaradi hitrega razvoja možganov v otroški in mladostniški dobi uporaba elektronskih cigaret in ostalih povezanih izdelkov po pojasnilu NIJZ vpliva tudi na miselne sposobnosti, povzroča tesnoba, impulzivnost, zviša pa se tudi tveganje za uporabo drugih psihoaktivnih snovi, med drugim lahko vodi tudi v začetek kajenja navadnih cigaret tudi za tiste, ki sicer ne bi imeli predispozicij za to, da postanejo kadilci. NIJZ izpostavlja tudi nikotinske vrečke, ki v nasprotju z navadnimi in elektronskimi cigaretami še niso regulirane, zato pozdravlja ukrepe tudi na tem področju.

Vse navedeno po opozorilu NIJZ nakazuje na velik javnozdravstveni problem, zato je treba po njegovi oceni ustrezno ukrepati. Posledično je NIJZ na seji pristojne komisije Državnega sveta predlagal, da se med zakonske določbe vključi ureditev iz osnutka predloga zakona, po kateri se je med prepovedane arome v elektronskih cigaretah in z njimi povezanih izdelkih vključevalo tudi aromo mentola, saj gre za aromo, ki je med mladostniki zelo priljubljena in olajša vdihavanje aerosola elektronskih cigaret in uporabo drugih primerljivih izdelkov. Če bi se dopustilo uporabo arome mentola, je

NIJZ ocenil, da bi ukrep prepovedi uporabe arome mentola razvodenel osnovni cilj uvedbe tega ukrepa. Ocenil je tudi, da je prehodni rok za prepoved prodaje elektronskih cigaret in posodic za ponovno polnjenje z aromami enega leta, glede na trenutno stanje, predolgo obdobje, saj bi se moralo zaščititi zdravja otrok in mladostnikov dati prednost pred zaščito interesov proizvajalcev prej navedenih izdelkov. Prav tako je menil, da bi prehodno obdobje za uvedbo ukrepov v zvezi s prepovedjo kajenja v kadirnicah (v Sloveniji naj bi jih bilo trenutno 120), ki je določeno v drugem odstavku 24. člena predloga zakona, morali zmanjšati s skoraj petih let na največ eno leto od uveljavitve zakona.

V zvezi s pogostim navajanjem svobodne gospodarske pobude kot argumenta za nasprotovanje nekaterim od predloženih ukrepov, pa, kot je bil seznanjen Državni svet, NIJZ meni, da mora imeti zaščita zdravja otrok in mladostnikov ter zdravega življenjskega okolja, ki je zagotovljena tudi z Ustavo RS, prednost pred prej navedeno pravico gospodarstva in dobički, ki se jih ustvarja na račun otrok in mladostnikov s prodajo zgoraj navedenih izdelkov. Ustava RS namreč v 74. členu določa, da se gospodarske dejavnosti ne sme izvajati v nasprotju z javno koristjo.

Državni svet ugotavlja, da je podpora prvotni različici predloga zakona in navedenim pripombam NIJZ glede omejevanja arom v elektronskih cigaretah in skrajšanja prehodnega obdobja do prenehanja uporabe kadirnic na seji pristojne komisije Državnega sveta izrazil tudi NLZOH, saj na podlagi analize trga elektronskih cigaret in drugih primerljivih izdelkov ugotavlja, da njihova ponudba in uporaba strmo naraščata, zato je po oceni NLZOH ukinitve možnosti uporabe katerekoli arome, ki izdelke naredi bolj privlačne za uporabo, med drugim tudi arome mentola, nujna. Veliko navedenih izdelkov je namreč otrokom dostopnih prek črnega trga, saj imajo določene države na tem področju milejšo zakonodajo, ki omogoča prodajo izdelkov z višjimi vsebnostmi nikotina in večje posodice za ponovno polnjenje, kar vodi do večje verjetnosti za predoziranje z zdravju škodljivimi substancami. Posledično je zelo pomembno, da se s predlogom zakona naslavlja tudi navedena vprašanja.

NLZOH dodatno opozarja, da je trg preplavljen z novimi (nikotinskimi) izdelki, prav tako je trg z elektronskimi cigaretami zelo fleksibilen in se hitro prilagaja novim zakonskim ukrepom, zato je že ob sprejemu aktualne zakonske novele treba razmišljati o prihodnjih ukrepih, ki bodo sledili dogajanju na trgu. Kot sivo cono veljavne zakonske regulative NLZOH izpostavlja prepletanje trga elektronskih izdelkov s področjem drog in prehranskih dopolnil, npr. v primeru t. i. »vejпов«, ki vsebujejo heksahidrokanabinol (HHC) ali njegove izomere, ki imajo podobne učinke, kot jih ima THC.

Na trgu so dosegljivi tudi zeliščni izdelki za kajenje, ki se segrevajo in lahko med drugim vsebujejo industrijsko konopljo ter se posledično uporabljajo za dovajanje CBD-ja in drugih substanc, kar po opozorilih NLZOH do zdaj prav tako še ni bilo ustrezno regulirano. Državni svet ugotavlja, da se s sprejetim amandmajem k 2. členu predloga zakona med tobačne in povezane izdelke, katerih uporabo se regulira, po novem uvršča tudi prej omenjene zeliščne izdelke za segrevanje (v prvotni različici predloga zakona poimenovani kot zeliščni izdelki za kajenje), ki so opredeljeni kot izdelki na osnovi rastlin, zelišč ali sadja, ki ne vsebujejo tobaka, pri uporabi katerih poteka postopek segrevanja.

Po opozorilu NLZOH so na trgu dosegljiva tudi sredstva, ki olajšujejo vdihavanje določenih substanc, vplivajo na spolno moč itd., kar potrošnika dodatno spodbuja k nakupu tovrstnih izdelkov. Kot izpostavlja NLZOH, se soočamo z zelo obsežnim trgom izdelkov, ki ga bo treba z ustreznimi ukrepi regulirati vedno znova, če se želi doseči zelene cilje varovanja zdravja ljudi. Pri tem se posebej opozarja na uporabo nikotinskih vrečk, ki pri otrocih lahko hitro povzroči predoziranje z zdravju škodljivimi substancami, zato bi bilo treba v prihodnje regulativi tudi v tem segmentu nameniti več pozornosti. Kot začetni ukrep NLZOH predlaga vzpostavitev obveze poročanja o vsebnostih nikotina in ostalih aditivov v nikotinskih vrečkah v že obstoječ elektronski portal, ki ga upravlja Evropska komisija, to je European Common Entry Gate (v nadaljevanju: EU-CEG sistem), ki sicer služi za poročanje o vseh informacijah, povezanih s tobačnimi in povezanimi izdelki.

Državni svet je bil seznanjen tudi s stališčem Mladinske zveze Brez izgovora Slovenija (NoExcuse) (v nadaljevanju: Mladinska zveza Brez izgovora), ki je ob udeležbi na seji pristojne komisije Državnega sveta prvotni različici predloga zakona prav tako izrekla podporo, a meni, da je prostora za izboljšanje regulative na tem področju še precej. Mladinska zveza Brez izgovora izraža zadovoljstvo, da se z namenom zaščite otrok in mladostnikov končno regulira tudi področje elektronskih cigaret, med drugim tudi v povezavi z uporabo arom, za kar se sama zavzema že nekaj časa in se je pridružila predlogom NIJZ in NLZOH, da naj se v zakon ponovno vključi prepoved uporabe arome mentola. V zadnjih letih se namreč zlasti med populacijo otrok in mladih pojavlja velika zmeda v razumevanju negativnih učinkov novih tobačnih izdelkov, med drugim elektronskih cigaret, kljub številnim jasnim primerom (npr. zastrupitve z različnimi substancami). Mladinska zveza brez izgovora opozarja tudi na to, da se uporabo elektronskih cigaret v šolah precej zlorablja in da se ne upošteva pravil v zvezi z omejitvijo kajenja v šolskih prostorih, saj brez ustrezne regulacije slednje ostaja siva cona.

Opozarjajo tudi, da se v povezavi z uporabo tobačnih in povezanih izdelkov veliko govori o pravicah, pri čemer Mladinska zveza Brez izgovora v prvi vrsti izpostavlja pravice otrok in mladostnikov, ki so pri uporabi elektronskih cigaret in primerljivih izdelkov v veliki meri izpostavljeni pritiskom industrije, ki deluje na tem področju. Uresničevanje pravic otrok in mladostnikov je tesno povezano tudi z njihovim načinom življenja, pri čemer mladi zadnje čase občutijo veliko višje ravni stresa kot v preteklosti. Kot kažejo podatki iz raziskave Mladina 2020, se je občutek nelagodja in stresa v vsakdanu mladih povečal za 300 %, kar po izkušnjah Mladinske zveze Brez izgovorov industriji na področju tobačnih in povezanih izdelkov daje dobro podlago za ponujanje svojih proizvodov kot pripomočkov za izboljšanje tovrstnega počutja.

Mladinska zveza Brez izgovora opozarja tudi na to, da ne glede na zakonsko prepoved prikazovanja ali uporabe tobaka, tobačnih izdelkov in povezanih izdelkov v okviru televizijskih vsebin in javnih nastopov, ki so namenjeni osebam, mlajšim od 18 let, proizvajalci tobačnih in povezanih izdelkov vedno znova najdejo načine, da se izognejo navedenim omejitvam (prikazovanje v video vsebinah in drugih digitalnih izdelkih), zato bi bilo nujno treba urediti tudi to področje.

Državni svet ugotavlja, da Mladinska zveza brez izgovora opozarja tudi na to, da enega od načinov za spodbujanje uporabe elektronskih in navadnih cigaret predstavlja tudi uporaba arom, med drugim mentola, pri čemer se proizvajalci tobačnih in

povezanih izdelkov z oglaševalskimi prijemi pogosto osredotočajo na specifične družbene skupine (npr. na ženske, otroke in mladostnike). Po oceni Mladinske zveze brez izgovora tudi argument proizvajalcev elektronskih cigaret, da slednje predstavljajo pripomoček za odvajanje od kajenja in da bi s prepovedjo njihove uporabe omejili to njihovo pravico, ne zdrži presoje stroke. Če bi proizvajalci resnično sledili navedenemu cilju, bi po oceni Mladinske zveze Brez izgovora že sami opustili uporabo arom, ki izkušnjo kajenja dokazano izboljšajo. Poudarja tudi, da po podatkih Eurobarometra iz 2020 v Sloveniji 92 % prebivalcev podpira ukinitve vseh arom v tobačnih izdelkih, kar presega povprečje podpore navedeni ukinitvi v celotni EU (47 %). Slednje po oceni Mladinske zveze Brez izgovora potrjuje, da je zdravje na lestvici vrednot Slovencev na visokem mestu.

Državni svet je bil seznanjen tudi s stališčem Slovenske zveze za javno zdravje, okolje in tobačno kontrolo (v nadaljevanju: Slovenska zveza za javno zdravje), ki je skupaj z vsebinsko mrežo 160 nevladnih organizacij z naslovom »NVO varujejo naše zdravje«, prvotni različici predloga zakona prav tako izrekla podporo. Podprla je tudi že prej navedene predloge za prepoved uporabe arome mentola v elektronskih cigaretah, saj njegova uporaba dokazano povečuje verjetnost za zasvojenost kot tudi stopnjo zasvojenosti s kajenjem elektronskih cigaret in drugih primerljivih izdelkov. Po podatkih American Lung Association uporaba arom pri mladih oteži opustitev kajenja, hkrati pa olajša začetek zasvojenosti. Pri tem Slovenska zveza za javno zdravje, tako kot NIJZ, opozarja, da kajenje elektronskih cigaret lahko poškoduje ali celo uniči celice v telesu posameznika, povzroči ali poslabša srčno-žilne bolezni itd. Po podatkih Svetovne zdravstvene organizacije je tobačna epidemija ena največjih groženj javnemu zdravju, saj vsako leto povzroči več kot 8 milijonov smrti, od katerih jih je 7 milijonov posledica neposredne uporabe tobaka, 1,2 milijona smrti pa posledica pasivnega kajenja, torej izpostavljenosti nekadilcev zdravju škodljivim snovem, povezanih s tobakom in povezanimi izdelki. Gospodarski stroški uporabe tobaka in povezanih izdelkov vključujejo tudi precejšnje stroške v zdravstvu zaradi zdravljenja bolezni in velik izgubljen človeški in delovni kapital zaradi obolevnosti in umrljivosti.

Slovenska zveza za javno zdravje meni, da je pri prepovedi uporabe arome mentola v elektronskih cigaretah treba slediti zgledu prepovedi uporabe navedene arome v klasičnih cigaretah, kar velja od 20. 5. 2020, saj ima kajenje elektronskih cigaret takojšnji učinek na zdravje posameznika. Kot je ugotovila Smoke Free asociacija iz Grčije, že ena sama pokajena elektronska cigareta takoj povzroči škodljive vnetne procese in fizične poškodbe pri prej sicer zdravih dihalih. Tudi pri pasivnem kajenju prihaja do škodljivih učinkov na zdravje posameznika, saj dihala lahko utrpijo primerljive poškodbe, škodljivi učinki pa so še toliko bolj izraženi pri mladih astmatikih.

Slovenska zveza za javno zdravje prav tako poziva, da naj se Slovenija pri reguliranju področja tobačnih in povezanih izdelkov še naprej zgleduje po uspešnejših državah na tem področju (npr. Finska, Ukrajina, Nizozemska, Litva, Grčija, Kanada ...). Kanada je npr. mentol kot aromo v klasičnih cigaretah prepovedala že 2017 in od takrat je kar 21,5 % uporabnikov klasičnih cigaret opustilo kajenje, prav tako je bilo občutno manj tistih, ki so s kajenjem ponovno začeli potem, ko so ga enkrat opustili.

Slovenska zveza za javno zdravje izpostavlja tudi korelacijo med zmanjševanjem uporabe tobaka in povezanih izdelkov in zmanjševanjem okoljskega bremena, pri čemer izpostavlja opozorila Velike Britanije, da tobačna industrija ni odgovorna zgolj

za proizvodnjo tobačnih izdelkov, ampak tudi za ustvarjanje ogromnih količin cigaretnih in e-cigaretnih odpadkov.

Slovenska zveza za javno zdravje ob podpori ukrepom iz predloga zakona, ki bodo ščitile zdravje državljanov, izpostavlja tudi nujnost preventivnega delovanja na tem področju, s posebnim fokusom na področje izobraževanja, saj se bo le tako lahko doseglo zadane cilje iz že prej omenjene strategije Za Slovenijo brez tobaka do 2030 in tudi do 2040, ko naj bi bilo v Sloveniji manj kot 5 % kadilcev.

Državni svet ugotavlja, da je podpora prvotni različici predloga zakona izrekel tudi Inštitut za raziskave in razvoj Utrip (v nadaljevanju: Inštitut Utrip), ki je na seji pristojne komisije Državnega sveta podprl tudi dopolnitve, predlagane s strani NIJZ in ostalih na seji prisotnih vabljenih. Obenem je pojasnil, da predlogu zakona izreka podporo tudi Slovensko združenje za kronične nenalezljive bolezni, katerega člani so tudi Inštitut Utrip, Slovenska zveza za javno zdravje in Mladinska zveza Brez izgovora.

Inštitut Utrip je na seji pristojne komisije Državnega sveta izrazil mnenje, da v zvezi z uvajanjem ukrepa prepovedi uporabe arom ne bi smeli dopustiti prehodnega obdobja, ampak bi moral ukrep začeti veljati takoj ob uveljavitvi zakona. Menil je tudi, da se moramo pri sprejemanju ukrepov kot družba odločiti, ali bomo v primeru prepovedi uporabe arom v elektronskih cigaretah podprli otroke in mladostnike ter njihove pravice do zdravja in zdravega okolja ali ozke interese dela industrije in z njimi povezanih deležnikov. Inštitut Utrip veseli, da tokrat glede nujnosti sprejema strožjih ukrepov na področju tobačne politike ni enotna samo stroka, ampak tudi politični odločevalci. Kljub temu, da v Sloveniji ni več tovarne, ki bi proizvajala tobačne in povezane izdelke, je navedena industrija po izkušnjah Inštituta Utrip precej aktivna v slovenskem prostoru, zelo pogosto posredno, prek različnih združenj zagovornikov uporabe tobačnih in z njimi povezanih izdelkov, zato ocenjujejo, da bi se na tem področju moralo z namenom zaščite javnega zdravja možnost lobističnih stikov strožje regulirati (jih omejiti ali celo prepovedati). Inštitut Utrip opozarja tudi na to, da pogosto črni trg na področju tobačnih in povezanih izdelkov ustvarja kar sama industrija, ki deluje na tem področju.

Državni svet ugotavlja, da je pristojna komisija Državnega sveta prejela tudi številna elektronska pisma podpore spremembam zakonodaje, ki so jih nanjo naslovili različni deležniki iz držav EU in širše, ki delujejo na področju preprečevanja negativnih posledic uporabe tobaka, in sicer: z Nizozemske, Belgije, Gruzije, Francije, Španije, Norveške, Irske, Švedske, Romunije, Kosova, Turčije, Avstrije, Italije, Nemčije in Evropske zveze bolnikov z rakom.

* * *

Državni svet ugotavlja, da je pristojna komisija Državnega sveta predloženim zakonskim rešitvam iz prvotne različice predloga zakona izrekla podporo, hkrati pa podprla pripombe stroke in ostale zainteresirane javnosti, prisotne na seji komisije, in predlagala predlagatelju in kvalificiranim predlagateljem amandmajev, da v nadaljevanju zakonodajnega postopka proučijo in upoštevajo pripombe in predloge za dodatno izboljšanje predloga zakona.

Pri tem je pristojna komisija Državnega sveta izpostavila konkretne pripombe k 10., 22. in 24. členu prvotne različice predloga zakona.

V zvezi z 10. členom prvotne različice predloga zakona je predlagala, da naj se njegova vsebina spremeni tako, da se okusa ali vonja mentola ne bo več štelo kot izjema pri uporabi arom v elektronskih cigaretah in posodicah za ponovno polnjenje. Ocenila je namreč, da uporaba arom predstavlja enega od načinov za spodbujanje uporabe tako klasičnih kot elektronskih cigaret, pri čemer mentol predstavlja aromo, ki je v elektronskih cigaretah med najstniki zelo priljubljena, saj olajša vdihavanje aerosola elektronskih cigaret in uporabo drugih primerljivih izdelkov. Uporaba arom v elektronskih cigaretah, med drugim tudi arome mentola, dokazano povečuje verjetnost za pojav zasvojenosti kot tudi stopnjo zasvojenosti s kajenjem elektronskih cigaret in drugih primerljivih izdelkov. Pri uporabi arome mentola v elektronskih cigaretah je zato treba slediti ukrepu prepovedi ostalih arom in zgledu že uveljavljene prepovedi uporabe arome mentola v klasičnih cigaretah. Navedeni ukrep po podatkih iz tujine (npr. Kanade) na dolgi rok vodi do pozitivnih rezultatov (opustitev kajenja in manj možnosti za ponovni začetek kajenja).

Če bi se kljub prepovedi uporabe ostalih arom vseeno dopustilo uporabo arome mentola, je pristojna komisija ocenila, da sicer dober ukrep prepovedi uporabe okusov in vonjev v elektronskih cigaretah in posodicah za ponovno polnjenje ne bi dosegel zadanega cilja, to je zmanjšanje uporabe elektronskih cigaret in s tem zaščite zdravja prebivalcev Slovenije, predvsem otrok in mladostnikov, med katerimi uporaba elektronskih cigaret in primerljivih izdelkov izrazito narašča. Prav tako bi takšen pomanjkljiv ukrep lahko vrgel senco dvoma na to, da si predlagatelj oziroma odločevalci resnično prizadevajo za spremembe na tem področju.

Državni svet ugotavlja, da so bile pripombe pristojne komisije Državnega sveta in njen predlog za dodatno prepoved uporabe okusa in vonja mentola upoštevane z že prej omenjenim sprejetim amandmajem k 10. členu predloga zakona.

Državni svet dodatno ugotavlja, da so bile smiselno upoštevane tudi pripombe pristojne komisije Državnega sveta k 24. členu predloga zakona, da naj se besedilo »23. oktobra 2028« spremeni v ustrežnejši datum, tako da bo kajenje v kadihnicah dopustno še največ eno leto po uveljavitvi zakona.

Pristojna komisija Državnega sveta je namreč ocenila, da je v prvotni različici predloga zakona predvideno prehodno obdobje, v katerem bo še možno kaditi v kadihnicah in ki naj bi trajalo malo manj kot pet let, predolgo, saj ni nobene tehtne podlage za to, da se tisti, ki trenutno upravljajo kadihnice, novi zakonski ureditvi ne bi mogli prilagoditi že v veliko krajšem obdobju. Posledično je predlagala, da naj ukrep prepovedi kajenja v kadihnicah začne veljati najkasneje eno leto po uveljavitvi zakona in ne šele 23. oktobra 2028. S tem bi se upoštevalo tudi opozorila Svetovne zdravstvene organizacije, ki opozarja na to, da bi morali v Sloveniji čim prej zagotoviti bolj popolno zaščito prebivalcev pred izpostavljenostjo tobačnemu dimu.

Po ugotovitvi Državnega sveta pa, navkljub določenim sprejetim amandmajem na 9. seji Odbora Državnega zbora za zdravstvo, ostaja aktualen predlog pristojne komisije Državnega sveta za črtanje 22. člena predloga zakona, ki ureja prehodno obdobje, v katerem se še lahko daje na trg elektronske cigarete in posodice za ponovno polnjenje z aromami (na podlagi dopolnitve 22. člena predloga zakona se med navedene izdelke

vključuje tudi elektronske cigarete brez nikotina z aromami in posodice za ponovno polnjenje brez nikotina z aromami).

Državni svet podpira pripombe stroke in ostale zainteresirane javnosti, prisotne na seji pristojne komisije Državnega sveta, in posledično v skladu s predlogom pristojne komisije Državnega sveta poziva predlagatelja in kvalificirane predlagatelje amandmajev, da se v nadaljevanju zakonodajnega postopka črta 22. člen dopolnjenega predloga zakona, tako da bo prepoved uporabe arom stopila v veljavo takoj ob uveljavitvi zakona namesto šele po 12 mesecih od uveljavitve zakona.

Državni svet ob izraženi podpori predlagani bolj strogi regulaciji na področju uporabe tobačnih in povezanih izdelkov opozarja tudi na to, da bi se morali v večji meri posvetiti preventivnim aktivnostim na tem področju, jih razširiti, že obstoječe pa okrepiti. Tudi z vidika stroškov, ki jih zdravstvenemu sistemu in posredno tudi drugim družbenim sistemom povzroča uporaba tobačnih in povezanih izdelkov, bi bilo treba razmišljati o dodatnih ukrepih, s katerimi bi se namesto kurative krepilo preventivo. Kot enega od možnih ukrepov se predlaga različno obravnavo zavarovancev iz naslova zdravstvenega zavarovanja v odvisnosti od tveganj za njihovo zdravje, ki se jim zavestno izpostavljajo, med drugim tudi npr. kajenju. S tem bi se odvrčalo posameznike od kajenja, dodatno spodbudilo tiste, ki kadijo, da s to navado prenehajo, in nagradilo vse tiste, ki skrbijo za svoje zdravje. V prvi vrsti je namreč vsak posameznik tisti, ki odgovarja za svoje zdravje, pri čemer je treba v čim večji meri zaščititi tiste, ki še ne znajo sami dobro oceniti, kaj je dobro za njihovo zdravje (npr. otroke in mladostnike, ki še razvijajo svojo osebnost in so zato bolj dovzetni za vplive iz okolice in s strani vrstnikov).

Državni svet poziva tudi k osredotočanju na prepoznavo in odpravo vzrokov (osamljenost, depresivnosti, tesnoba, stres, nizka samopodoba ...), zaradi katerih se otroci in mladostniki zatekajo k uporabi elektronskih cigaret, saj zgolj s prepovedmi po oceni Državnega sveta ne bomo mogli v celoti doseči zadanega cilja zaščite njihovega zdravja. Po dosedanjih izkušnjah se namreč proizvajalci hitro prilagodijo novim razmeram in uporabljajo zelo agresivne pristope za pridobivanje novih kupcev svojih izdelkov, zato bodo najbrž kmalu na trgu na voljo novi izdelki, ki bodo ponovno lahko dosegli določeno maso otrok in mladostnikov, če se slednjih ne bo v zadostni meri opremilo z znanjem o škodljivosti uporabe tovrstnih izdelkov. Državni svet zato apelira na vse pristojne v državi, da naj se, poleg že precej aktivne civilne družbe, na tem področju še dodatno okrepi preventivne aktivnosti, ki naj se jih izvaja sistematično. Poseben poudarek naj se da ukrepom v okviru izobraževalnega sistema.

Državni svet sicer podpira vse ukrepe, ki lahko pripomorejo k temu, da bodo tobačni in povezani izdelki, predvsem trenutno zelo priljubljene elektronske cigarete in njim primerljivi izdelki, dosegljivi v čim manjši meri – tako fizično (v trafikah, trgovinah, na črpalkah itd.) kot prek spleta. S tem se lahko namreč posredno zaščiti tudi otroke in mladostnike, ki bodo s tem v manjši meri prihajali v stik z navedenimi izdelki. Ustrezno bi bilo treba po oceni Državnega sveta zamejiti tudi možnost nakupa izdelkov čezmejno ter skrbeti za to, da se črni trg (npr. po poteh prek jugovzhodne Evrope) na tem področju ustrezno omeji, bodisi z ustrezno ureditvijo trošarin bodisi na druge učinkovite načine.

Državni svet je bil seznanjen tudi s pojasnili, ki jih je zvezi s tem na seji pristojne komisije Državnega sveta podalo Ministrstvo za finance. Slednje ocenjuje, da trenutno delež trošarin iz naslova prodaje elektronskih cigaret ni tako visok, da bi aktualno predlagani ukrepi imeli bistven učinek na prihodkovno stran proračuna, pri čemer pa je težko oceniti, kakšen delež prihodkov iz naslova trošarin na elektronske cigarete je posledica trenutno dovoljene uporabe arom v elektronskih cigaretah. Se pa strinja, da bi bilo za doseg zadane cilja manjše dostopnosti do elektronskih cigaret za otroke in mladostnike treba sprejeti dodatne ukrepe, ki bi morali biti osredotočeni predvsem na omejevanje čezmejnih in spletnih nakupov v državah, ki imajo blažje prepovedi na tem področju in se geografsko nahajajo razmeroma blizu Slovenije.

V zvezi z opozorili glede črnega trga s tobačnimi in povezanimi izdelki je Ministrstvo za finance na seji pristojne komisije Državnega sveta pojasnilo, da pri elektronskih cigaretah črni trg po obsegu ni izrazit, kar je posledica višjih stroškov proizvodnje elektronskih cigaret, medtem ko je v zvezi s črnim trgom s klasičnimi tobačnimi izdelki Ministrstvo za finance že pripravilo določene ukrepe, ki so del novele Zakona o trošarinah, ki je že v obravnavi v Državnem zboru (ZTro-1D, EPA 1352-IX).

Ministrstvo za finance v zvezi z omejevanjem trga s tobačnimi in povezanimi izdelki izpostavlja tudi pravila enotnega evropskega notranjega trga, ki imajo za posledico omejene pristojnosti slovenske carinske uprave, zato kot možno rešitev prepoznava poenotenje prepovedi, povezanih s tobačnimi in povezanimi izdelki, v celotnem evropskem prostoru, saj sprejeti ostrejši ukrepi zgolj nekaterih držav na tem področju ne zadoščajo za doseg zadanih ciljev zaščite zdravja prebivalcev Slovenije.«

Predlog mnenja Državnega sveta je bil SPREJET (prisotnih 36 državnih svetnic in svetnikov, 25 jih je glasovalo ZA, 1 je glasoval PROTI).

S tem je bila 3. točka dnevnega reda zaključena.

* * *

4. točka dnevnega reda:

– **Predlog Mnenja k Predlogu zakona o spremembah in dopolnitvi Zakona o spodbujanju digitalne vključenosti (ZSDV-B) - druga obravnava, EPA 1319-IX**

Predlog zakona je objavljen na spletni strani Državnega zbora in so ga državne svetnice in svetniki prejeli po elektronski pošti 13. 3. 2024, s sklicem seje.

Predlog zakona je obravnavala pristojna Komisija za državno ureditev. Mnenje komisije so državne svetnice in svetniki prejeli po elektronski pošti 13. 3. 2024 s sklicem seje.

Predlog mnenja Državnega sveta k dopolnjenemu predlogu zakona so državne svetnice in svetniki prejeli po elektronski pošti 18. 3. 2024. Prav tako tudi Poročilo Odbora Državnega zbora za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo z dopolnjenim predlogom zakona.

Vsebino predloga zakona je predstavila državna sekretarka na Ministrstvu za digitalno preobrazbo dr. Aida Kamišalić Latifić.

Mnenje Komisije za državno ureditev je predstavil državni svetnik Rajko Fajt.

Predsednik Državnega sveta je dal na glasovanje naslednji predlog mnenja Državnega sveta:

»Državni svet Republike Slovenije je na 15. seji 20. 3. 2024, na podlagi druge alineje prvega odstavka 97. člena Ustave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06, 47/13, 75/16 in 92/21), sprejel naslednje

M n e n j e

k Dopolnjenemu predlogu zakona o spremembah in dopolnitvi Zakona o spodbujanju digitalne vključenosti (ZSDV-B) - druga obravnava.

Državni svet je obravnaval Dopolnjen predlog zakona o spremembah in dopolnitvi Zakona o spodbujanju digitalne vključenosti (ZSDV-B), EPA 1319-IX (v nadaljevanju: dopolnjen predlog zakona), ki ga je v prvotni različici v obravnavo Državnemu zboru po rednem postopku predložila Vlada Republike Slovenije (v nadaljevanju: Vlada).

Državni svet dopolnjen predlog zakona **podpira**.

Državni svet ugotavlja, da je pristojna Komisija Državnega sveta za državno ureditev na 16. seji 6. 3. 2024 predlog zakona v prvotni različici podprla. Svoje mnenje je posredovala Odboru Državnega zbora za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo (v nadaljevanju: Odbor), ki je predlog zakona obravnaval na 18. redni seji 13. 3. 2024 in pripravil dopolnjen predlog zakona, v katerega so vključeni sprejeti amandmaji Odbora, Poslanskih skupin Svoboda, SD in Levica k 1., 2., 3., 4., 5., 6. in 7. členu.

Državnemu svetu je bil predstavljen dopolnjen predlog zakona, ki je pripravljen z namenom, da se zagotovi bolj učinkovito delovanje mehanizma za zagotavljanje dostopa do računalniške opreme in predstavlja pravno podlago za izboljšanje in racionalizacijo načrtovanih procesov za zagotavljanje digitalne vključenosti. Digitalna vključenost je sicer mnogo več kot zgolj zagotovitev ustrezne računalniške opreme, vendar pa posameznik brez opreme ne more pridobivati digitalnih znanj in veščin.

Državni svet je bil seznanjen, da je Zakon o spodbujanju digitalne vključenosti (ZSDV), EPA 2505-VIII, iz začetka leta 2022, uvedel digitalne bone za nakup računalniške opreme za določene kategorije prebivalstva, vendar pa pri tem ni bil upoštevan socialni status posameznikov znotraj teh kategorij prebivalstva. Zaradi tega sta po začetku uporabe ZSDV tako Varuh človekovih pravic Republike Slovenije kot Zagovornik načela enakosti opozorila na diskriminatornost takšne ureditve. 2023 je bila zato pripravljena novela ZSDV-A, ki je stopila v veljavo aprila 2023 in prinesla nov ukrep za spodbujanje digitalne vključenosti - mehanizem za zagotavljanje dostopa do računalniške opreme, kar pomeni, da se računalniška oprema zagotavlja tistim, ki si sami ne morejo ali si težko privoščijo nakup računalniške opreme.

Državni svet je bil seznanjen, da je bil skladno z ZSDV-A predviden pričetek delovanja mehanizma za zagotavljanje dostopa do računalniške opreme s 1. 1. 2024 in da je Ministrstvo za digitalno preobrazbo storilo vse, da bi mehanizem začel uspešno delovati s tem datumom, vendar se je izkazalo, da bi bilo lahko zanimanje za izposajo računalnikov znotraj zakonsko določene skupine upravičencev veliko večje, kot je bilo načrtovano. Preveliko število hkrati oddanih vlog bi lahko ohromilo delovanje Javnega štipendijskega, razvojnega, invalidskega in preživninskega sklada Republike Slovenije (v nadaljevanju: javni sklad), ki je pristojen za odločanje o vlogah. Javni sklad bi v tem primeru vloge obravnaval z zamudami in tako bi tudi upravičenci do računalniške opreme slednjo prejeli z zamudo. Zaradi navedenih pomislekov je bila pripravljena novela Zakona o spodbujanju digitalne vključenosti - ZSDV-B.

Državni svet ugotavlja, da dopolnjen predlog zakona prinaša manjše spremembe, pri čemer pa naj bi zagotovil bistveno bolj učinkovito delovanje mehanizma za zagotavljanje dostopa do računalniške opreme. Dopolnjen predlog zakona ZSDV-B določa, da bodo do izposoje računalniške opreme v 2024 in 2025 upravičeni upravičenci do otroškega dodatka, ki so uvrščeni v 1. dohodkovni razred in pri katerih je vsaj 1 otrok vključen v osnovnošolsko izobraževanje. Gre za prebivalce, katerih mesečni dohodek na družinskega člana ne presega 221 evrov na mesec. V primeru, da bi del računalniške opreme po tem merilu ostal nedodeljen v izposajo, se lahko krog upravičencev razširi na 2. dohodkovni razred, v okviru katerega mesečni dohodek ne presega 369 evrov na družinskega člana na mesec. V prihodnjih letih pa je določanje ciljnih skupin vezano na načrt spodbujanja digitalne vključenosti (Uredba o podrobnejši vsebini načrta spodbujanja digitalne vključenosti (Uradni list RS, št. 97/23)).

Državnemu svetu je bilo glede zastaranja računalniške opreme, ki naj bi bila že 1 leto v skladiščih, in nujnosti pravočasne priprave sistema dodelitve in seznama upravičencev za izposajo računalniške opreme pojasnjeno, da slednje ne drži, saj je bil 2023 na Ministrstvu za digitalno preobrazbo izveden postopek naročila, računalniki pa so bili pripeljani v skladišče 20. novembra 2023, tako, da po prepričanju pristojnega ministrstva ne bodo zastareli, preden jih bodo prevzeli končni uporabniki. Državnemu svetu je bilo prav tako pojasnjeno, da so razpis za nakup računalniške opreme opravili na Ministrstvu za digitalno preobrazbo, ki ima za pripravo takšnega razpisa dovolj znanja.

Državni svet je bil seznanjen, da je ZSDV-A določil konkretne ciljne skupine, ki bodo prejele računalniško opremo, žal pa je bilo kasneje ugotovljeno, da je treba ciljne skupine, ki jim bo računalniška oprema v izposajo dodeljena prvim, nekoliko prilagoditi, da ne bi prišlo do težav pri postopkih dodelitve. To sedaj ureja dopolnjen predlog zakona, zato prihaja do zamika začetka delovanja mehanizma za zagotavljanje dostopa do računalniške opreme.

Glede predvidevanja predlagatelja, da dopolnjen predlog zakona ne bo imel finančnih posledic za proračun in druga javna finančna sredstva, čeprav je treba računalniško opremo skladiščiti, izvajati postopke dodelitve opreme, voditi baze podatkov o opremi, skrbeti za vračila opreme in za popravila, kar vse predstavlja dodatne stroške, je bilo Državnemu svetu pojasnjeno, da dopolnjen predlog zakona ne spreminja finančnih posledic in zavez, kot so bile zapisane v ZSDV-A iz 2023 in v skladu s katerimi je predvideno, da Ministrstvo za digitalno preobrazbo poskrbi za finančna sredstva za

javni sklad, ki opravlja celotno logistiko dodelitve računalniške opreme v izposajo, vključno s finančnimi sredstvi za najem morebitnih zunanjih izvajalcev, ki bodo npr. prilagodili operacijske sisteme ali skrbeli za delitev računalnikov. Finančna sredstva za te aktivnosti so opredeljena v ZSDV-A in rezervirana v proračunu pristojnega ministrstva.

Glede na težave, ki se pojavljajo pri delovanju mehanizma za zagotavljanje dostopa do računalniške opreme, ki ga bo izvajal javni sklad, se je Državni svet seznanil s pojasnilom, da je dopolnjen predlog zakona usklajen znotraj Vlade, tudi z Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Ravno zaradi olajšanja dela javnega sklada pa se z dopolnjenim predlogom zakona uvaja določene prilagoditve, s katerimi naj bi se zagotovilo obvladljiv pripad vlog za dodelitev računalniške opreme v izposajo.

Državni svet izraža podporo dopolnjenemu predlogu zakona z željo, da bo le-ta omogočil hitro in učinkovito dodelitev računalniške opreme ranljivim skupinam prebivalstva in da ne bomo ponovno pričali težavam, kot je bilo to v primeru izvajanja ZSDV-A.

Državni svet je bil seznanjen, da je bil glede na opozorila Zakonodajno-pravne službe Državnega zbora, da bi bil predlog zakona lahko v nekaterih delih v nasprotju z Ustavo, ker se prepušča Vladi, da v načrtu spodbujanja digitalne vključenosti sama določa skupine, ki bi bile upravičene do izposoje računalniške opreme, sprejet amandma Odbora k 1. členu prvotne različice predloga zakona, ki prinaša spremenjen koncept dostopa do mehanizma za zagotavljanje dostopa do računalniške opreme. S tem so bili odpravljeni pomisleki Zakonodajno-pravne službe Državnega zbora glede spornosti predloga zakona z vidika 2., 3., 87. in 120. člena Ustave Republike Slovenije. Možnost izposoje računalniške opreme tako ni več koncipirana kot pravica, temveč se dostop do mehanizma veže na ciljne skupine, ki se oblikujejo glede na zakonsko določena merila. Državni svet je bil tudi seznanjen, da so v načrtu spodbujanja digitalne vključenosti, na podlagi ZSDV-A, jasno določena merila, kot so spol, starost, stopnja urbanizacije področja, status aktivnosti in drugo, na podlagi česar se bo določalo skupine, ki bodo upravičene do izposoje računalniške opreme, izjema so ciljne skupine za 2024 in 2025, ki so določene v dopolnjenem predlogu zakona.

Državni svet je bil seznanjen tudi z obvestilom Ministrstva za vzgojo in izobraževanje, ki so ga prejele šole po Sloveniji, ki lahko prejmejo določeno količino računalnikov, če želijo. Gre za računalnike, ki imajo nameščene procesorje i3 in na katere bo naložen prosto dostopni operacijski sistem Linux. Ob tem je bil Državni svet seznanjen z razpravo na pristojni Komisiji Državnega sveta za državno ureditev glede procesorjev, saj so bile predvsem srednje tehnične šole, ki potrebujejo zahtevnejšo računalniško opremo, presenečene, da se ob nakupu nove računalniške opreme ni nabavilo opreme s procesorji i5 ali i7, ki so na trgu že na razpolago, in da na računalnike ne bo naložen operacijski sistem Windows, ki se ga v šolah najpogosteje uporablja. Državni svet je bil seznanjen s pojasnilom predlagatelja, da so srednje šole in zavodi za otroke s posebnimi potrebami res prejeli ponudbo za dodelitev računalniške opreme in da z njimi ravnokar poteka podpisovanje dogovorov. Državnemu svetu je bilo tudi pojasnjeno, da ne gre za računalnike iz kvote 13.000 računalnikov, ki so namenjeni za oddajo v izposajo ranljivim skupinam prebivalstva v skladu z ZSDV, ampak gre za del računalnikov, ki so bili nabavljeni dodatno, z namenom zagotavljanja pomoči po

poplavih iz avgusta 2023. Od teh dodatno kupljenih 3000 računalnikov jih je bilo 39 poslano občinam, ki so pokazale interes za njihov prejem, ostalih 2961 računalnikov pa bodo prejele šole in zavodi. Odločitev, da se šolam ponudi računalnike brez operacijskega sistema ali z odprtokodnim operacijskim sistemom pa sledi ciljem, zapisanim v strategiji Digitalna Slovenija 2030.

Državni svet je bil seznanjen, da so računalniki, kupljeni za spodbujanje večje digitalne vključenosti prebivalstva, in računalniki, dodatno nabavljeni kot pomoč po poplavih, dobre kvalitete, saj računalnike s podobno kapaciteto uporablja tudi večina uslužbencev v državni upravi. Predlagatelj ocenjuje, da je za končnega uporabnika, kot je določen z ZSDV-A, takšna računalniška oprema ustrezna, četudi tako opremljeni računalniki morda res ne zadostujejo za uporabo s strani zahtevnejših uporabnikov in kot podpora za izvajanje specialnih znanj.

V zvezi z opozorili, ki so bila izpostavljena na pristojni Komisiji Državnega sveta za državno ureditev, glede potreb po računalniški opremi tudi v okviru drugih skupin prebivalstva (npr. kmetijski svetovalci), pa je bil Državni svet seznanjen s pojasnili, da so v državi številne skupine, ki potrebujejo računalniško opremo, vendar je za 13.000 računalnikov, ki se še nahajajo v skladišču, zakonsko jasno opredeljeno, komu jih država lahko nameni. Glede problematike digitalnega opismenjevanja specifičnih skupin prebivalstva, kot je npr. kmečka populacija, ki je povprečju starejša in manj veščča uporabe računalnikov, hkrati pa je pri svojem delu vedno bolj prisiljena uporabljati digitalno tehnologijo, pa je bil Državni svet seznanjen, da je Ministrstvo za digitalno preobrazbo v zadnjem letu dni zelo pospešilo razpise za različna usposabljanja vseh skupin prebivalstva (do 30 let, nad 55 let ...). V okviru teh izobraževanj in usposabljanj lahko vsakdo pridobiva sebi primerna digitalna znanja in spretnosti.

Državni svet je bil dodatno seznanjen, da bodo nakupi računalniške opreme v okviru pristojnega Ministrstva za digitalno preobrazbo potekali še naprej, prav tako je na ravni Vlade dogovorjeno, da se odpisano računalniško opremo iz državne uprave preusmeri v javni sklad. Tako se bo delujoča oprema uporabljala še naprej, s tem pa državna uprava sledi tudi zavezi o ponovni uporabi elektronske opreme.«

Predlog mnenja Državnega sveta je bil SPREJET (prisotnih 35 državnih svetnic in svetnikov, 22 jih je glasovalo ZA, 1 je glasoval PROTI).

S tem je bila 4. točka dnevnega reda zaključena.

* * *

5. točka dnevnega reda:

- **Predlog Mnenja k Strategiji prilaganja Slovenskega čebelarstva na podnebne spremembe za obdobje 2023–2030**

Strategijo prilaganja Slovenskega čebelarstva na podnebne spremembe za obdobje 2023–2030 (v nadaljevanju: strategija) so državne svetnice in svetniki prejeli po elektronski pošti 13. 3. 2024 s sklicem seje.

Strategijo je obravnavala pristojna Komisija za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Poročilo komisije so državne svetnice in svetniki prejeli po elektronski pošti 18. 3. 2024.

Predlog mnenja Državnega sveta k strategiji so državne svetnice in svetniki prejeli po elektronski pošti 18. 3. 2024.

Vsebino strategije je predstavil predstavnik Čebelarске zveze Slovenije Matjaž Levičar.

Dodatno pojasnilo k strategiji je podal državni sekretar na Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano dr. Blaž Germšek.

Poročilo Komisije za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je predstavil državni svetnik Branko Tomažič.

Dodatno obrazložitev k strategiji je podal predsednik Čebelarске zveze Slovenije Boštjan Noč.

Predsednik Državnega sveta je dal na glasovanje naslednji predlog mnenja Državnega sveta:

»Državni svet Republike Slovenije je na 15. seji 20. 3. 2024, na podlagi prvega odstavka 97. člena Ustave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06, 47/13, 75/16 in 92/21) ter prvega odstavka 56. člena Zakona o Državnem svetu (Uradni list RS, št. 100/05 - UPB1 in 95/09 - odl. US, 21/13-ZFDO-F, 81/18 - odl. US in 16/23), sprejel naslednje

M n e n j e

k Strategiji prilaganja slovenskega čebelarstva na podnebne spremembe za obdobje 2023–2030

Državni svet se je **seznanil** s Strategijo prilaganja slovenskega čebelarstva na podnebne spremembe za obdobje 2023–2030 (v nadaljevanju: strategija), ki jo je pripravila Čebelarška zveza Slovenije (v nadaljevanju: ČZS).

Čebelarstvo je med kmetijskimi panogami eno izmed najranljivejših na spremembe v podnebnih pogojih. Slovenija s svojo lego spada med čebelarško intenzivne države, opažen dvig temperature zraka na njenem območju pa je med najvišjimi na svetu. Če želimo ohraniti čebelarstvo in pripomoči k obstoju drugih oprasovalcev, se je treba podnebnim spremembam prilagoditi. Zato so na ČZS pripravili strategijo in v njej opredelili možne načine prilaganja slovenskega čebelarstva na podnebne spremembe.

Stanje čebelarstva je pokazatelj stanja okolja, saj čebele na nek način same izvajajo podnebni monitoring. V Sloveniji se zadnja leta soočamo z vedno pogostejšimi izpadi čebelje paše zaradi vedno kasnejših pozeh in obdobja neugodnega vremena ter suš. Ker je preskrba čebel s cvetnim prahom slabša, to negativno vpliva na odpornost čebeljih družin na posledice varoze in drugih bolezni. Nujno je krmljenje čebel s sladkorjem, vendar se je treba pri tem zavedati določenega negativnega okoljskega odtisa sladkorja in predvsem popolne odvisnosti Slovenije od uvoza sladkorja, kar pa pomeni manjšo možnost stalne in ekonomsko vzdržne oskrbe. S tega vidika je nujen razmislek o razvoju čebelarstva v smeri večje samostojnosti in samooskrbe na tem področju. Podnebne spremembe bodo slovensko čebelarstvo prizadele tudi zaradi upada medenja, saj so donosi medu nižji, slabša je preživetost čebeljih družin, hkrati pa so stroški izvajanja dejavnosti (sladkor, fosilna goriva, steklo – na teh področjih smo v celoti odvisni od uvoza) višji, kar dolgoročno ogroža preživetje panoge. Zato je ključno vzpostaviti delujoč akcijski načrt za prilagajanje na podnebne spremembe v čebelarstvu, ki bo koristil tudi drugim opraševalcem.

V strategiji je opredeljena vizija, da se do leta 2030 zagotovi kakovostne prehranske pašne vire in razvije odporno slovensko čebelarstvo. Dolgoročni cilj pa je do leta 2040 doseči krožno upravljanje z naravnimi viri in ustvariti primerne prehranske razmere za čebele in druge opraševalce. Strategija določa cilje, ki jih je moč doseči s sodelovanjem vseh sektorjev v državi, in sicer: izboljšanje pašnih pogojev za čebele in druge opraševalce skozi celotno sezono (popožarna sanacija Krasa, revitalizacija gozdov); izboljšanje zdravja in odpornosti čebeljih družin (aktivacija pristojnih državnih služb pred prihodom azijskega sršena); raziskovanje vpliva podnebnih sprememb na medenje, medonosne čebele in druge opraševalce ter prenos znanja strokovnjakov k čebelarjem; krepitev ekonomske odpornosti panoge (npr. razmislek o ponovni vzpostavitvi proizvodnje sladkorja) in uvedba krožnega gospodarjenja znotraj čebelarstva ter podpora čebelarjem pri prilagajanju na podnebne spremembe. Cilji so določeni ob zavedanju, da imajo čebele izredno pomembno in kompleksno mesto v naravi, še posebej v odnosu do številnih kmetijskih kultur, saj je njihovo najpomembnejše poslanstvo opraševanje različnih rastlin.

Državni svet ugotavlja, da je prva institucija na državni ravni, ki se je seznanila s strategijo, saj se pristojna ministrstva na njeno vsebino še niso odzvala. V povezavi s tem na ČZS poudarjajo, da je Državni svet od nekdanj znal prisluhniti in podpreti prizadevanja ČZS.

Kot ugotavlja Državni svet, so na pristojni Komisiji Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (v nadaljevanju: pristojna komisija) predstavniki Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (v nadaljevanju: MKGP) menili, da gre za eno prvih strategij, ki naslavlja vprašanje podnebnih sprememb. Ker bo velik poudarek finančne perspektive EU po letu 2027 na podnebnih spremembah, je strategija zelo dobra podlaga za oblikovanje ukrepov na področju čebelarstva za prihodnje obdobje. Kot je bilo pojasnjeno na pristojni komisiji, bodo na MKGP temeljito proučili strategijo, čeprav že zdaj s številnimi ukrepi podpirajo čebelarstvo v okviru veljavnega strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023–2027 in prek ciljno usmerjenih raziskovalnih in drugih projektov, prav tako pa podpirajo javne službe na področju čebelarstva in s tem povezane strokovne naloge. Tudi v novem programskem obdobju si bodo še v večji meri prizadevali okrepiti področje čebelarstva, saj so od njega odvisni številni sektorji.

Državni svet prav tako ugotavlja, da so na pristojni komisiji podpora pripravi strategije izrekli tudi na Ministrstvu za okolje, podnebje in energijo (v nadaljevanju: MOPE). Pri tem izpostavljajo financiranje e-vozil v vrednosti 28 mio evrov iz sredstev Sklada za podnebne spremembe, kar vključuje tudi čebelarje. So pa na MOPE opozorili, da v strategiji pogrešajo poudarek glede podpore malim čebelarjem in ohranjanja tradicije slovenskega čebelarstva. Ker bi čebelarji lahko imeli pomembno vlogo pri ozaveščanju o problematiki podnebnih sprememb in pomenu ohranjanja narave, npr. prek šolskih čebelarskih krožkov, bi to v strategiji kazalo bolj poudariti.

Državni svet strategijo ocenjuje pozitivno, saj je čebelarstvo ena pomembnejših in hkrati ena bolj občutljivejših panog kmetijstva, ki jo je treba v luči podnebnih sprememb zaščititi v največji možni meri.

Medsebojno sodelovanje čebelarjev in kmetov je ključno za ohranjanje in krepitev zdravega okolja ter trajnostnega kmetovanja, kar omogoča vzajemni obstoj. Podnebje se že od nekdaj spreminja, vendar smo danes priča hitrim spremembam, za katere pa zagotovo ni krivo zgolj kmetijstvo, kot se pogosto neutemeljeno in neupravičeno prikazuje. Državni svet meni, da je strategija pripravljena ob pravem času in predstavlja enega od ključnih strateških dokumentov na področju prilagajanja podnebnim spremembam, ki poudarja potrebo po medpanožnem povezovanju. Zato je nujno, da se Vlada odzove in v imenu svojih resorjev zagotovi, da se bo strategijo upoštevalo. Državni svet je mnenja, da bi lahko strategijo naslovili tudi na institucije EU, saj na ravni EU kmetijstvo in čebelarstvo nista ustrezno zaščitena in obravnavana. Strategija, s katero se opredeljujejo ukrepi za večjo odpornost slovenskega čebelarstva na podnebne spremembe, je lahko vzgled tudi za druge sektorje.

Državni svet pozdravlja zavedanje slovenskih čebelarjev o pomenu prehranske varnosti, saj je prav na njihovo pobudo v slovenskih javnih zavodih zaživel Tradicionalni slovenski zajtrk. Tak pristop ne le krepi zavest o pomenu medu, ampak tudi splošno poudarja pomembnost lokalno pridelane slovenske hrane, kar Državni svet, predvsem prek dela Komisije za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, vseskozi izpostavlja. Cilj višje samooskrbe, ki je obenem tudi rešitev za slovenskega kmeta in čebelarja, bomo dosegli, če bomo spodbujali potrošnjo lokalne hrane tudi v okviru prehrane v javnih zavodih, torej od slovenskega kmeta, čebelarja. Zavedati se je treba, da hrana, ki prihaja v EU iz tretjih držav, ne izpolnjuje pogojev, ki so jim zavezani pridelovalci – kmetje znotraj EU. Pri tem pa imamo že znotraj evropskega trga odstopanja glede obsega in dopustnosti uporabe fitofarmaceutskih sredstev (v nadaljevanju: FFS), ki so v Sloveniji bistveno bolj omejena kot v sosednjih državah.

Državni svet ugotavlja, da se čebelarstvo v Evropi sooča s številnimi izzivi, predvsem zaradi velikega deleža ponarejenega medu na trgu. Tudi v tej luči je bila 10. 2. 2024 ustanovljena Evropska čebelarska zveza s sedežem v Sloveniji, ki si bo prizadevala za uspešno rešitev ogroženega čebelarstva in zagotovitev ustrezne podpore. Poleg čebelarjev so namreč ogroženi tudi potrošniki medu in evropsko kmetijstvo, saj ga med drugim ogroža množično opuščanje čebelarstva.

K zmanjševanju števila čebel na evropski ravni veliko prispeva tudi nenadzorovano zastrupljanje čebel s pesticidi. Ob tem Državni svet ugotavlja, da v Sloveniji že od leta 2012 ni bilo zaznanega množičnega pomora čebel zaradi nepravilne ali prekomerne uporabe FFS, kar kaže na učinkovite ukrepe in sinergijo med čebelarstvom ter

kmetijstvom. Kmetje se zavedajo, kako pomembno je varovati in ohranjati čebele, predvsem pa je poraba FFS v Sloveniji izredno nizka (kar je zagotovo tudi posledica tradicionalnega čebelarstva pri nas) v primerjavi z drugimi kmetijsko intenzivnejšimi državami članicami EU (povprečna uporaba FFS v Sloveniji 1,6 kg/ha, na Nizozemskem 7 kg/ha).

Slovenska narava je še zelo neokrnjena, kar se med drugim odraža v pestrosti naših travnikov. V zvezi s tem Državni svet poudarja, da ni primerno, da se v Sloveniji želi uvesti ukrepe, ki so pripravljeni za območja intenzivnega kmetovanja, kot je npr. Nizozemska. Državni svet med drugim izpostavlja primer prepovedi prometa in uporabe določenih FFS v Sloveniji (poncho, cruiser in gaucho) zaradi suma o povezavi med uporabo tretiranega semena in pomori čebel leta 2008. Prepoved je bila kasneje odpravljena, ker je stroka ovrgla navedene vplive, vendar so bili kmetje kljub temu podvrženi neutemeljenim kritikam. Državni svet zato od stroke pričakuje jasnost in večjo angažiranost v jasnosti (kot je bila v primeru nedavnega spreminjanja zakonodaje s področja zaščite živali), da se zagotovi, da kmetijstvo ne bo deležno neupravičenega obtoževanja javnosti.

Državni svet ugotavlja, da je sodelovanje čebelarstva z drugimi kmetijskimi sektorji v Sloveniji vzorno in dodatne omejitve v tem oziru niso upravičene in potrebne. Opraševanje rastlin je še vedno v domeni čebel in drugih opraševalcev za razliko od nekaterih držav, npr. Kitajske, kjer mora to početi človek s čopičem. Ker pa naravnih opraševalcev ni dovolj, je nujna organizirana čebelarska dejavnost, ki je ena od kmetijskih panog. Vzorno sodelovanje med slovenskimi čebelarji in ostalimi kmetijskimi panogami bi lahko celo tržili kot primer dobre prakse, saj so čebele indikator čistosti okolja.

Državni svet ugotavlja, da v okviru ČZS in njenih društev oziroma članov na osnovnih šolah zelo dobro delujejo čebelarski krožki, ki učencem predajajo znanje o čebelarjenju tudi z neposredno prakso pri šolskih čebelnjakih ter jih obenem ozaveščajo o biotski raznovrstnosti in pomenu ohranjanja narave. Po mnenju ČZS ima država še veliko možnosti pri iskanju načinov ohranjanja čebel in drugih opraševalcev. Med drugim lahko spodbuja sajenje avtohtonih medovitih rastlin in dreves na javnih površinah oz. parkih. S sorazmerno nizkimi finančnimi vložki lahko država in lokalne skupnosti spodbujajo projekt sajenja medovitih rastlin s financiranjem ali sofinanciranjem semen in sadik medovitih rastlin, ki jih čebelarji in prostovoljci brezplačno posadijo. Pri tem ČZS izpostavlja problematiko nesorazmernih birokratskih ukrepov države, ko so zahteve neživljenjske in nesorazmerne in zato postopkov ni moč realizirati. Če je strošek birokracije (npr. nadzor) petkratnik vložku (cena sadike), so njihova prizadevanja nesmiselna. Državni svet pozdravlja predlog, da država financira seme medovitih rastlin, kot sta ajda in facelija, da jih kmetje posejejo na njive – na prahe in na ta način zagotovijo pašo za čebele in druge opraševalce. Državni svet pozdravlja primere dobre prakse posameznih občin, ki vsako leto novorojenčkom ob dnevu zemlje podarijo sadiko medovitega, avtohtonega sadnega drevesa (jabolko, hruška, sliva), saj se tudi na ta način krepi zavest ljudi o pomenu čebel in drugih opraševalcev, hrane in samooskrbe ter avtohtonih rastlin.

Državni svet izpostavlja, da lahko tudi državljani kot posamezniki prispevamo k dobrobiti čebel in čebelarstva tako, da z lastnimi dejavnostmi zagotovimo nekaj paše čebelam. Tako lahko npr. v korita za rože ali na vrtu zasejemo oziroma posadimo

medovite rastline (npr. vrba) ali zelenice okrog hiše, ki jim čebelarji pravijo »zelene puščave«, manj pogosto kosimo in na ta način zagotovimo cvetlično pašo. Državni svet meni, da je treba javnost ozavestiti o vseh možnostih za krepitev čebelarstva in pozvati k varovanju okolja z vzpostavljanjem pogojev za ohranjanje čebel in drugih opraševalcev.

V Sloveniji smo kljub relativni majhnosti v marsičem veliki in konkurenčni, tako tudi v čebelarstvu, ki je izrazita dodana vrednost za celotno državo tudi z vidika zdravstva, turizma, znanosti, itd. Tradicionalno slovensko čebelarstvo ima izjemno vlogo pri prepoznavnosti Slovenije in ustvarja dobro ime slovenske države. ČZS je, tako kot vrhunski slovenski športniki, velik promotor Slovenije, za kar ji Državni svet izreka vso pohvalo.

* * *

Na podlagi seznanitve s Strategijo prilagajanja slovenskega čebelarstva na podnebne spremembe za obdobje 2023–2030 je Državni svet sprejel naslednje **sklepe**:

- 1. Državni svet podpira Strategijo prilagajanja slovenskega čebelarstva na podnebne spremembe za obdobje 2023–2030, ki jo je pripravila Čebelarska zveza Slovenije.**
- 2. Državni svet predlaga, da Vlada strategijo prouči in s ciljem ohranjanja čebel in drugih opraševalcev zagotovi njeno izvajanje v okviru vseh pristojnih resorjev. Pri tem naj zagotovi primerno okolje za opravljanje čebelarske dejavnosti tako, da zmanjša birokracijo in poenostavi izvajanje ukrepov.**
- 3. Državni svet predlaga, da se sledi predlogom Čebelarske zveze Slovenije in na javne površine zasaja medonosne avtohtone sorte drevja in drugih rastlin.**
- 4. Državni svet ugotavlja, da je sodelovanje čebelarstva z ostalimi kmetijskimi panogami v Sloveniji vzorno, kar se odraža tudi v indikatorju čistosti okolja.**
- 5. Državni svet poudarja potrebo po krepitvi ozaveščanja javnosti o pomenu čebel in drugih opraševalcev in možnostih glede vzpostavitve primerne okolja za njihov obstoj.**
- 6. Državni svet izpostavlja, da je slovensko tradicionalno čebelarstvo svetovno prepoznano in ga je treba tudi v prihodnje negovati in ohranjati v dobrobit vseh nas.«**

Predlog mnenja Državnega sveta je bil SPREJET (prisotnih 36 državnih svetnic in svetnikov, 27 jih je glasovalo ZA, nihče ni glasoval PROTI).

S tem je bila 5. točka dnevnega reda zaključena.

* * *

6. točka dnevnega reda:

– **Predlog Sklepa k Zaključkom posveta Slovenska hrana v javnih zavodih**

Posvet je bil 12. 2. 2024 v dvorani Državnega sveta. Organizirala ga je Komisija za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano v sodelovanju z Gospodarsko zbornico Slovenije – Zbornico kmetijskih in živilskih podjetij.

Program posveta so državne svetnice in svetniki prejeli po elektronski pošti 13. 3. 2024, s sklicem seje.

Zaključke posveta je kot pristojna obravnavala Komisija za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Njeno poročilo so državne svetnice in svetniki prejeli po elektronski pošti 18. 3. 2024.

Predlog sklepa Državnega sveta k zaključkom posveta so državne svetnice in svetniki prejeli po elektronski pošti 18. 3. 2024.

Vsebino zaključkov in poročilo Komisije za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je predstavil državni svetnik Branko Tomažič.

Razpravljala je državna svetnica Saška Kiara Kumer.

Predsednik Državnega sveta je dal na glasovanje naslednji predlog sklepa Državnega sveta:

»Državni svet Republike Slovenije je na 15. seji 20. 3. 2024, na podlagi 29. in 67. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20, 123/20, 67/22 in 69/23), sprejel naslednji

S K L E P

Državni svet se je seznanil z zaključki posveta Slovenska hrana v javnih zavodih in na podlagi prvega in drugega odstavka 97. člena Poslovnika Državnega sveta poziva Vlado Republike Slovenije, da zaključke prouči in se do njih opredeli v roku 30 dni.

* * *

Zaključki posveta se glasijo:

»Komisija Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano in Gospodarska zbornica Slovenije – Zbornica kmetijskih in živilskih podjetij (v nadaljevanju: GZS – Zbornica kmetijskih in živilskih podjetij) sta 12. februarja 2024 soorganizirali posvet Slovenska hrana v javnih zavodih.

Javni zavodi skupaj z javnim sektorjem naročijo za več kot 200 mio evrov hrane letno, pri čemer se srečujejo z resnimi izzivi pri izpolnjevanju zahtev, ki jih prinaša zakonodaja na področju zagotavljanja zadostnih količin ekoloških živil in živil iz shem

kakovosti v okviru javnega naročanja. Na trg pride premalo ekoloških pridelkov in živil, ki pa so pogosto v višjem cenovnem razredu, zato jih javni zavodi lahko le občasno vključujejo v svoje jedilnike. Nujni bodo premiki na cenovnih področjih za oskrbo javnih zavodov in novi preračuni zneskov, če bomo hoteli v javne zavode pridobiti lokalno doma pridelano hrano, ki jo zahteva zakonodaja in zaslužijo varovanci, hrano iz kratkih verig. Vsekakor pa se moramo zavedati, da Slovenija nima tisoče kmetijskih gospodarstev, ki so sposobna dobavljati hrano v javne zavode v zadostnih količinah in z ustrezno logistiko. Namen posveta je bil predstavitev izzivov, s katerimi se srečujejo javni zavodi in ponudniki pri oskrbi z lokalnimi živili ter vzpostavitev dialoga med vsemi deležniki v verigi s ciljem povečati pridelavo in potrošnjo kakovostne domače hrane.

I.

Posvet sta povezovala predsednik Komisije Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Branko Tomažič in direktorica GZS – Zbornice kmetijskih in živilskih podjetij dr. Tatjana Zagorc.

II.

Uvodoma so udeležence nagovorili predsednik Državnega sveta Marko Lotrič, predsednik Komisije Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Branko Tomažič ter predsednik GZS – Zbornice kmetijskih in živilskih podjetij mag. Janez Rebec.

V prvem delu posveta je Barbara Lončarek, GZS – Zbornica kmetijskih in živilskih podjetij, predstavila Katalog živil za javno naročanje. Nato sta udeležence posveta nagovorila poslanec Evropskega parlamenta Franc Bogovič in državna sekretarka na Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Eva Knez.

Tadeja Kvas Majer z Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je predstavila prispevek z naslovom Ali poznamo izzive ponudnikov in naročnikov na področju javnega naročanja lokalnih živil?. Sledile so predstavitve primerov dobrih praks uporabe Kataloga živil za javno naročanje. Matjaž Rakovec, župan Mestne občine Kranj, ki se je prva lotila organizirano izvajati javna naročila za naročanje hrane v javnih zavodih, je predstavil njihove izkušnje s projektom, izzive in priložnosti, ki jih občina zaznava. Marjeta Podpečan iz Kranjskih vrtcev je predstavila izkušnje z uporabo Kataloga živil za javno naročanje, kaj vse so se morali naučiti, kjer so naleteli na težave, kaj so prednosti njegove uporabe in kaj bi si želeli s strani dobaviteljev. Sanja Nošaj iz PIVKE Perutninarstva je predstavila izkušnje njihovega podjetja pri naročanju živil za javne zavode, s kakšnimi izzivi se soočajo, kje vidijo rešitve in priložnosti, kaj bi bilo treba spremeniti v javnem naročanju. Jakob Globočnik, predstavnik kmetije Globočnik, ki se ukvarja s proizvodnjo jajc, je predstavil izkušnje njihove kmetije, ki je ena od več kot 150 kmetij, ki imajo interes za prodajo svojih pridelkov in izdelkov v javne zavode in so se pridružile Katalogu živil za javno naročanje v sodelovanju s Kmetijsko gozdarsko zbornico Slovenije.

III.

Predsednik Državnega sveta Marko Lotrič je v uvodnem nagovoru izpostavil pomen sveže, lokalno pridelane, zdrave in uravnotežene prehrane za splošno

zdravje. Zlasti v javnih zavodih, kjer so najbolj ranljive skupine, kot so otroci, bolniki in starejši, je ključno, da hrana izpolnjuje visoke standarde kakovosti. Hkrati je opozoril, da je realnost daleč od tega, saj je v javnih zavodih premalo slovenske hrane, ob tem pa ne gre spregledati, da javni sektor letno porabi več kot 200 milijonov evrov za hrano. Ker kljub zavedanju o pomenu kakovostne hrane in trajnostno pridelani hrani ter zakonskim zahtevam na področju javnih naročil ni zagotovljena zadostna količina kakovostne hrane, se je treba soočiti s številnimi izzivi na tem področju. Na področju javnih naročil prehrane je nujen premik z zgolj ekonomskega stališča na druge vidike, ki bodo vključevali več lokalne, trajnostne in kakovostne hrane v prehrano javnih ustanov. Pri tem je ključen konstruktivni dialog vseh deležnikov v verigi prehranske oskrbe in sodelovanje pri iskanju trajnostnih rešitev tudi za večjo nacionalno prehransko samooskrbnost in prehransko neodvisnost. Pomembno je upoštevati tako potrebe in omejitve javnih zavodov kot tudi potrebe kmetijskih pridelovalcev, hkrati slediti cilju zagotoviti kakovostno prehrano, ki ni le finančno optimalna, temveč tudi prehransko in okoljsko trajnostna. Poudaril je, da je zdrava družba predpogoj za uspešno družbo, zdravo okolje pa je predpogoj za pridelavo zdrave hrane. Krajše kot bodo logistične poti, bolj zdravo bo okolje in bolj svežo hrano bomo dobili na krožnike. Gre za kompleksen izziv, ki ne zahteva le sprememb na strani javnih naročil, temveč tudi prilagajanje kmetijske pridelave in logističnih sistemov. Kot je opozoril, ob navedenem ne smemo spregledati omejitev, ki izhajajo iz kmetijskih površin, števila kmetijskih gospodarstev in nenazadnje povprečne starosti gospodarjev na kmetijah ter omejitev živilske industrije in agroživilskega sektorja.

Predsednik Komisije Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Branko Tomažič je izpostavil prizadevanja za krepitev prehranske varnosti in povečanje stopnje samooskrbe v Sloveniji. V okviru svojega dela v Državnem svetu je Vladi Republike Slovenije že predlagal nujne spremembe, ki bi omogočile večjo prehransko neodvisnost od uvoza, podporo slovenskemu kmetijstvu ter zmanjšanje ogljičnega odtisa pri transportu hrane. Po njegovem mnenju bi bilo treba poenostaviti sistem javnih naročil, ki je zaradi obsežne birokracije in pogosto sporne prakse predvsem v prid velikim trgovskim sistemom ter posledično pretežno uvoženi hrani. Poudaril je potrebo po večji kakovosti hrane v javnih zavodih, kar bi moralo imeti prednost pred cenami. Ob tem je opozoril na porast bolezni, povezanih z nekakovostno prehrano, ter pomen hrane za zdravje, še posebej za najranljivejše skupine. Predlagal je tudi pogostejše izvajanje tradicionalnega slovenskega zajtrka v javnih ustanovah. Izpostavil je, da Komisija Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano pri svojem delu ugotavlja, da je v zadnjem času velik del javnih razprav in sredstev namenjenih ohranjanju okolja, tudi na način, da se destimulira že tako skromno slovensko kmetijstvo, ki se ga deklarira kot enega znatnih onesnaževalcev okolja, obenem pa se spregledajo podatki o vplivih naraščanja transporta na okolje. Treba je vzpostaviti pogoje, ki bodo spodbujali povpraševanje po lokalnih pridelkih in s tem omogočili trajnostni razvoj slovenskega agroživilstva. Stremeti je treba k povečanju deleža lokalno pridelane hrane v javnih zavodih, poenostavitvi izvajanja javnih naročil ter spodbujanju ozaveščenosti potrošnikov in sodelovanja med ponudniki in naročniki.

Predsednik GZS – Zbornice kmetijskih in živilskih podjetij mag. Janez Rebec je izpostavil, da se obravnavana tematika dotika tako pridelovalcev kot uporabnikov, od katerih ima vsak pravico vedeti, od kod prihaja (uvožena) hrana. Po njegovem mnenju je še veliko prostora za izboljšave in napredek na tem področju, pri čemer si je treba prizadevati za povečanje oskrbe javnih zavodov z lokalno pridelano kakovostno hrano. Velika večina uporabnikov ni ozaveščena o izvoru - poreklu hrane, kar kaže na potrebo po povečani transparentnosti in ozaveščanju o oskrbi s hrano, saj ima vsak uporabnik pravico vedeti, od kod prihaja uvožena hrana. Vsi si želimo, da najboljčutljivejše skupine prebivalstva - v vrtcih, šolah, bolnišnicah - jedo lokalno kakovostno hrano, ki je ustrezno certificirana in dosega standarde kakovosti. Treba je zagotoviti, da sredstva, ki jih država namenja temu sektorju, dosežejo prave prejemnike. Slovenski kmetje in živilsko predelovalna industrija ter zadruga ponujajo kakovostno hrano s certifikati shem kakovosti, vendar je ključni faktor pri izbiri hrane še vedno cena, kar pa ne bi smelo biti edini faktor. Izpostavil je, da tržna pridelava ekoloških živil v Sloveniji ni zadostna. Kot je pojasnil, so javni zavodi zavezani izpolnjevati zakonodajne zahteve s področja javnega naročanja, na podlagi katere morajo naročati do 12 % ekoloških živil in najmanj 20 % živil iz shem kakovosti, sicer so v prekršku. Zaradi tega vse več javnih zavodov kupuje uvožena ekološka živila. Kljub številnim spodbudam, ki jih država namenja spodbujanju ekološkega kmetijstva, te ne prispevajo k večji pridelavi ekoloških živil in večji dostopnosti na trgu. Ne glede na to, da so sheme kakovosti že del sistema, obstaja prostor za izboljšave, npr. da se poveča odstotek obveznih naročil na področjih, kjer smo samooskrbni (mleko, govedina). Treba je storiti več za promocijo lokalno pridelane hrane v javnih zavodih. Opozoril je na birokratsko zapletene postopke javnih naročil, ki pogosto vodijo v odstopanja med naročilom in dejansko dostavo hrane. Izpostavil je tudi težave, ki so se pojavile zaradi krize na področju uvoza hrane iz Ukrajine. Kmetijstvo in živilska industrija, kljub njeni ključni vlogi pri zagotavljanju prehranske varnosti, gospodarskemu razvoju in socialni stabilnosti, nista ravno popularna sektorja. Vse to se odraža v aktualnih protestih po Evropi. Poudaril je, da je zelo težko konkurirati na trgih dela, ob tem pa se izvaja tudi stalen pritisk zaradi t. i. zelenega prehoda. GZS – Zbornice kmetijskih in živilskih podjetij si prizadeva, da bi se zakonodaja prilagodila in bila bolj prijazna do ponudnikov in javnih zavodov. V tej luči so razvili katalog živil, ki sicer še ni zaživel v celoti, je pa dobra podlaga za nadaljnje aktivnosti s ciljem zmanjševanja birokracije in večje učinkovitosti ter nudenja podpore tako vsem ponudnikom (podjetjem in kmetom) kot tudi javnim zavodom. Po njegovem mnenju bo katalog živil zaživel šele, ko ga bodo uporabljali vsi oz. šele takrat, ko bo postal obvezen. Pozval je k večji transparentnosti pri izbiri hrane v javnih zavodih ter ozaveščanju ljudi o tem, da so pozorni, kaj jedo, kar je tudi njihova pravica. Čeprav obstajajo birokratske ovire, je ključno, da se politična volja usmeri v premagovanje teh ovir in izboljšanje sistema oskrbe s hrano. Skupni cilj je spodbujati uživanje zdrave slovenske hrane v javnih zavodih v dobro kmeta in živilsko predelovalne industrije.

Predstavnica GZS – Zbornice kmetijskih in živilskih podjetij Barbara Lončarek je predstavila aplikacijo Katalog živil za javno naročanje (v nadaljevanju: katalog živil), ki jo je razvila GZS – Zbornica kmetijskih in živilskih podjetij. Aplikacijo so razvili zaradi ugotovitev Ministrstva za javno upravo ob analizi javnega naročanja, da določanje tehničnih specifikacij – lastnosti izdelkov predstavlja eno glavnih težav pri javnem naročanju živil. Aplikacija je namenjena olajšanju procesa javnega naročanja živil tako za naročnike kot tudi za ponudnike. Priprava javnega naročanja je bila doslej zamudna ob neprestanem spreminjanju tržnih razmer in tudi zakonodaje, saj je to javnim

zavodom predstavljalo veliko breme. V aplikacijo je trenutno sicer vključenih veliko ponudnikov (168 kmetij, 89 živilskih podjetij in 15 zadrug), vendar si želijo širše uporabe, saj bi to omogočilo njene številne nadgradnje, med drugim možnost avtomatskega ocenjevanja meril in izbire najugodnejšega ponudnika. Pomemben poudarek je na trajnostni proizvodnji hrane in sodelovanju z zaupanja vrednimi dobavitelji, kar lahko pripomore k povečanju lokalne pridelave ter zadovoljstvu javnih zavodov. Da bi zagotovili trajnostno proizvodnjo hrane, želijo v aplikacijo vključiti dobavitelje, ki so zaupanja vredni, kar pomeni, da zagotavljajo kakovostno in varno hrano, odgovorno pristopajo k sodelovanju z javnimi zavodi in so zanesljivi pri preskrbi s hrano. To je osnova za dolgoročno sodelovanje med javnimi institucijami in dobavitelji, kar lahko vodi do povečanja števila lokalnih pridelkov, dolgoročnih pogodb in lažjega načrtovanja pridelave ter zadovoljstva javnih zavodov. Na GZS – Zbornici kmetijskih in živilskih podjetij želijo v okviru kataloga živil vključiti vse segmente javnega naročanja živil, ki so v domeni Ministrstva za javno upravo, Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport (skrbi za digitalizacijo postopkov), Ministrstva za okolje, podnebje in energijo (prek Uredbe o zelenem javnem naročanju), Ministrstva za zdravje (glede priprave uravnoteženih jedilnikov oziroma svetovanja javnim zavodom), Računskega sodišča, Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (prek shem kakovosti in promocije lokalne hrane), Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo in Ministrstva za zunanje in evropske zadeve. Katalog živil se je izkazal kot odličen pripomoček javnim zavodom za naročanje živil lokalnega izvora in shem kakovosti, pri čemer ga je Evropska komisija (DG Sante) prepoznala kot primer dobre prakse javnega naročanja živil v EU. Trenutno katalog živil omogoča pravilno izdelavo predračuna skladno z zakonodajo javnih naročil in zelenim javnim naročanjem ter v realnem času v odstotkih sporoča dosežene količine ekoloških izdelkov in izdelkov iz shem kakovosti ter doseženo vrednost izločenih sklopov. Javni zavodi lahko s tem pripomočkom za lokalno oskrbo poiščejo ponudnike v bližini s pomočjo Google zemljevida ponudnikov ter jim direktno iz aplikacije pošljejo povpraševanje s pomočjo avtomatsko generiranega e-maila, kar omogoča prihranek časa in denarja. Leta 2024 se načrtuje razvoj aplikacije v smeri samoocenjevanja najugodnejšega ponudnika na osnovi cene, razdalje, shem kakovosti in statusa ponudnika (ali je proizvajalec ali distributer, itd.). Z bazo, ki nastaja v aplikaciji Katalog živil za javno naročanje, lahko povežemo še druge aplikacije (npr. vodenje materialnega knjigovodstva, načrtovanje in hranilno vrednotenje jedilnikov, logistiko, statistiko in uradni nadzor).

Poslanec Evropskega parlamenta (SLS/EPP) Franc Bogovič je izpostavil, da je Slovenski zajtrk, ki se ga je na pobudo Čebelarske zveze Slovenije začelo izvajati že leta 2011, eden od ključnih elementov promocije slovenske hrane in v EU ena izmed dobrih praks za ozaveščanje o kakovosti lokalno pridelane slovenske hrane. Kot tedanji minister za kmetijstvo je tretji petek v novembru proglasil za dan slovenske hrane, kar je pomemben korak v ozaveščanju potrošnikov o pomenu lokalne hrane. Izpostavil je tudi šolsko shemo, ki je del skupne kmetijske politike in je podprta s sredstvi EU ter držav članic. Ta shema se osredotoča na uvajanje kakovostne in pestre hrane v šole ter promocijo zdrave prehrane med otroki. V poročilu, ki je bilo predstavljeno v Evropskem parlamentu, je bilo predlagano povečanje proračuna za te sheme, da bi lahko dosegle čim pogosteje in čim več otrok. Poudaril je pomen shem kakovosti hrane, ki spodbujajo ozaveščanje o izvoru in kakovosti pridelkov. Po njegovem mnenju je izrednega pomena izobraževanje o kmetijstvu in dobrih praksah. Izpostavil je problematiko nepoštenih trgovinskih praks, ki se ureja z Direktivo (EU) 2019/633 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. aprila 2019 o nepoštenih

trgovinskih praksah med podjetji v verigi preskrbe s kmetijskimi in živilskimi proizvodi. Po njegovem mnenju nepoštene prakse izkrivljajo ponudbo pri javnih naročilih za javne zavode. Z nacionalnimi ukrepi sheme kakovosti, kot je Izbrana kakovost, se želi poudariti pomen lokalne hrane in slovenskega porekla. Izraziti pomen prehranske suverenosti in prehranske varnosti se je izkazal predvsem v času pandemije Covida-19 in vojne v Ukrajini. Zato tudi narašča zavedanje o pomenu kratkih verig preskrbe s hrano in lokalno pridelane hrane visoke kakovosti. Zagotovitev kakovostne ekološke in lokalno pridelane hrane v vzgojno izobraževalnih in drugih javnih zavodih je velikokrat odvisna predvsem od prizadevanj posameznikov, zaposlenih v javnih zavodih in na občinah ter pri lokalnih ponudnikih, pri čemer zgolj cena ne bi smela biti odločilni dejavnik. Poudaril je, da če želimo, da se bo delež slovenske ekološke in lokalno pridelane hrane povečal, se bomo morali bolje organizirati na vseh ravneh.

Državna sekretarka na Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Eva Knez je pozdravila široko razpravo na temo slovenske hrane v javnih zavodih, saj je sodelovanje in širok konsenz vseh deležnikov na tem področju zelo pomemben. Po njenem mnenju bi z odkupom slovenske hrane v javnih zavodih rešili več problemov hkrati. Pozitivno bi vplivali tako na pridelovalce hrane, ki bi imeli stabilen odkup in s tem neko varnost in predvidljivost pri svojem delu, kot tudi na uporabnike storitev v javnih zavodih, ki bi jedli lokalno, sezonsko hrano, ki je bolj kakovostna in navsezadnje tudi bolj okolju prijazna. S tem bi zmanjšali potrebe po transportu, skladiščenju in pozitivno vplivali na količino odpadne hrane. Kot je pojasnila, nekaj poskusov pri vzpostavitvi takega sistema že imamo v manjšem obsegu na lokalni ravni, vendar s trenutnimi aktivnostmi še nismo dosegli večjega preboja. Na Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano bodo predlagali sklic medresorske skupine, s katero bi se tega projekta lotili sistemsko, poskušali povezati deležnike v verigi in nasloviti izzive, s katerimi se danes soočajo, in poiskati rešitve, ki bi bile primerne za vse slovenske zavode. Poudarila je, da je za učinkovito javno naročanje živil pomembno vzpostaviti skupno točko za lažje naročanje in ponudbo lokalnih živil, ki bi bila v pomoč naročnikom in ponudnikom. Na ministrstvu si prizadevajo poiskati rešitve, ki bodo primerne za vse, tudi s pomočjo primerov dobrih praks v tujini, pri tem pa je izrednega pomena medresorsko sodelovanje, da bo potrošnik ozaveščen in izobražen. Vzpostaviti je treba tudi učinkovitejše povezovanje ponudnikov, kar bi omogočilo večjo količinsko pestrost lokalnih živil v javnih zavodih. Kot zelo pomemben je izpostavila tudi dvig zavesti o pomenu uživanja lokalne hrane skozi izobraževalni sistem. Okrepiti je treba zavedanje ljudi, koliko energije in časa je potrebno, da neko živilo pristane na polici, saj se le na ta način dvigne spoštovanje ljudi do hrane in da znajo ceniti, ne samo hrano, ampak tudi pridelovalce in predelovalce v lokalnem okolju. To je po njenem mnenju tudi osnova, da ljudje začnejo razvijati zdrave prehranjevalne navade, saj prehranski sistemi z zdravimi, kakovostnimi, sezonskimi in trajnostno pridelanimi živili zagotovo pozitivno vplivajo na zdravje in kakovost življenja, na ta način pa se zmanjšajo tudi stroški za zdravje. Ker mora biti država zgled potrošniku, je pomembno, da se vsem javnim zavodom dobavlja slovensko hrano. Poudarila je, da je kakovostna hrana in prehranjevanje temelj našega fizičnega, socialnega, kulturnega in pa tudi duševnega počutja. Z načinom prehranjevanja lahko podpiramo vzpostavljanje boljših dobavnih verig in proizvodnih modelov, ki delujejo z naravo in ne proti njej, ki spoštujejo proizvajalce hrane in delavce in jih zanima tudi dobro počutje živali.

Mag. Tadeja Kvas Majer z Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je predstavila aktivnosti ministrstva s področja javnega naročanja, šolske sheme sadja in

zelenjave ter zmanjšanja izgub hrane in odpadne hrane v verigi preskrbe s hrano. Poudarila je, da je za uspešno izvajanje javnih naročil živil v javnih zavodih bistveno poznavanje potreb in izzivov tako ponudnikov kot naročnikov. Skupni cilj mora biti zagotoviti kakovostno lokalno hrano, kar bi omogočilo večjo prisotnost lokalnih živil v javnih zavodih. To zahteva sodelovanje vseh deležnikov ter skupen pristop k doseganju tega cilja. Ob tem je treba upoštevati prednosti lokalne hrane, kot so: navajenost potrošnika na domače okuse pomembno vpliva na lokalno pridelavo in ponudbo; kratke verige, ki zmanjšujejo izgube hrane, pritisk na pridelavo, ceno hrane in obremenitev okolja; na lokalno potrošnjo vplivajo tudi cenovna dostopnost, izobrazba in vrednote posameznika ter družbe (zato je nujno izobraževanje na tem področju); nakup sezonskih živil je lahko ugoden, saj je v sezoni večja ponudba; z nakupom lokalnih pridelkov in živil podpiramo družinske kmete in mala podjetja, kar pomaga zmanjšati onesnaženje s krajšanjem dostavnih poti; skrb za biodiverzitetu se kaže prek majhnih kmetij s pestro ponudbo; večja je verjetnost, da bodo lokalni pridelki dozoreli na polju pred dostavo potrošniku, kar pomeni bolj sveža, okusna in hranljiva živila ter manjšo možnost kontaminacije z alergeni in manj konzervansov - torej zagotavljanje kakovosti. Ob tem je treba upoštevati obstoječo zakonodajo, za katero meni, da precej dobro ureja področje: Zakon o javnem naročanju, Uredba o zelenem javnem naročanju in Zakon o kmetijstvu. Rezultati inšpekcijskih pregledov v 87 javnih zavodih kažejo, da so ti s predpisi seznanjeni, vendar večina javnih zavodov še ni dosegla predpisanih deležev ekoloških živil in živil iz shem kakovosti, saj imajo težave z dobavo ekoloških živil.

Opozorila je, da podatki o uporabi in stopnji samooskrbe z živilami kažejo, da smo pri proizvodnji živalskih proizvodov praktično samooskrbni, medtem ko pri rastlinskih proizvodih ne dosežemo niti 50 %. To se kaže tudi v vzpostavitvi verig, ki delujejo zgolj pri živalskih proizvodih, ne pa pri rastlinskih. Iz podatkov pridelave ekoloških živil izhaja, da približno 3.800 kmetij na 53.000 hektarjih površin pridelava različne ekološke pridelke, kot so žita, stročnice, korenovke, zelenjavo, sadje in drugo. Glede shem kakovosti pa je ugotovljeno, da imamo dovolj mesnih izdelkov Izbranih kakovosti, mleka in mlečnih izdelkov ter nekaj sadja. V okviru šolske sheme se npr. sadje in zelenjava dobavljata več kot 400 osnovnim šolam, pri čemer jih več kot polovico oskrbujejo lokalni kmetje in zadruga, medtem ko je delež ekoloških dobav manjši (5,4 % sadja in zelenjave in 24 % mleka in mlečnih izdelkov). Ugotavlja se tudi, da imamo dovolj jabolk za izvajanje šolske sheme.

Iz raziskave trajnostnega partnerstva med ekološko kmetijo in osnovno šolo Vojnik (2021) med drugim izhaja, da je na voljo dovolj sezonskih ekoloških živil za obdobje 12 tednov. Čeprav je ponudba živil primerna za večkratno uporabo tedensko, je bil ugotovljen manjši delež ekoloških živil v malicah zaradi višje cene, ki predstavlja približno 30–40 % stroška malice. Zato so šole raje vključile ekološka živila v kosila, kjer predstavljajo nižji strošek, približno 10 % stroška obroka. Nadaljnji cilj trajnostnega partnerstva je vzpostaviti dolgoročno povezovanje med ekološkimi kmetijami in šolami, da se doseže naročena pridelava, kar omogoča kmetom predvideti potrebe šol ter zagotoviti stabilen odkup svojih pridelkov.

Poudaril je, da v praksi obstaja še vrsta izzivov, ki omejujejo večjo vključenost lokalne hrane v obroke javnih zavodov. Eden izmed njih se nanaša na prakso naročanja lokalnih živil, npr. javni zavodi pogosto sklepajo okvirne sporazume z lokalnimi dobavitelji - kmeti, vendar kasneje ne naročijo ničesar od njih, kar pomeni izostanek

stabilnega povpraševanja. Težave so tudi pri točkovanju pri izbiri dobaviteljev, kjer je pogosto prevelik poudarek na ceni. Poleg tega se pogosto naročajo majhne količine, ker nimajo lastnih skladišč, kar dodatno otežuje logistiko dobave in čas dostave. Premalo se naroča sezonskih živil. Smotrno bi bilo, da se pri naročanju živil uporabljajo bolj natančni sklopi, kot npr. sklop jabolka, hruške, slive, namesto splošnega "sklop sadja", in se na ta način lahko podpre lokalne ponudnike. Javni zavodi se pogosto soočajo s težavami opredelitve količinskih potreb na dolgi rok, zato je nujna strokovna podpora. Javni zavodi kot naročniki se pritožujejo nad nepovezanostjo dobaviteljev, kar povzroča težave pri zagotavljanju zadostnih količin hrane za njihove dnevne potrebe. Postopki javnih naročil hrane v javnih zavodih so še vedno zahtevni in dolgotrajni, in to kljub obstoju štirih platform: Naša super hrana, Katalog živil za javno naročanje GZS – Zbornice kmetijskih in živilskih podjetij, e-katalog Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije in e-katalog Zadružne zveze Slovenije ter določeni LAS-i. Finančne omejitve, kadrovska podhranjenost ter pomanjkanje skladiščnih kapacitet dodatno otežujejo zagotavljanje obrokov. Za uspešnejše izvajanje javnih naročil je ključno povezovanje med dobavitelji in naročniki, sprememba meril točkovanja za izbor dobaviteljev. To bi omogočilo krajše poti dostave in zmanjšanje izpustov, pripravo sezonskih jedilnikov, razmislek o vključitvi malic v izobraževanje učencev, kar bi spodbudilo navajanje na lokalne okuse in zmanjšalo količino zavržene hrane (na letni ravni: 6000 ton v osnovnih šolah, 1800 ton v bolnišnicah in 2400 ton v domovih za ostarele).

Župan Mestne občine Kranj Matjaž Rakovec je pojasnil, da je projekt skupnega naročanja živil v javnih zavodih eden najpomembnejših projektov Mestne občine Kranj, saj s tem ne podpirajo le lokalnih pridelovalcev in posredno lokalne pridelave, pač pa v jedilnike vrtčevskih in osnovnošolskih otrok ter starostnikov uvajajo bolj zdravo in kakovostno hrano in presegajo zakonske minimume pri ekoloških živilih in živilih iz shem kakovosti kar za petdeset odstotkov. Zavedajo se še nekaterih pomanjkljivosti na tem področju, predvsem na področju digitalizacije celotnega procesa, a jih s skupnimi močmi vseh »akterjev« od dobaviteljev do javnih zavodov in znanjem poskušajo sproti reševati, saj želijo, da bi bil dinamični nabavni sistem (DNS) čim bolj uporabnikom prijazen in bi vanj vstopilo še več lokalnih pridelovalcev in javnih zavodov. Digitalne rešitve že zdaj lajšajo prej precej bolj zapletene postopke, pri čemer ugotavljajo, da se trend povečevanja dobavljene in pripravljene lokalne hrane povečuje. Načrtujejo širitev projekta ter sodelovanje s športniki in lokalnimi gostinci za promocijo zdrave prehrane in ozaveščanje potrošnikov o izvoru hrane, saj je lokalno pridelana hrana ključnega pomena za zdravje in okolje.

Mestna občina Kranj je bila leta 2022 kot ena od 100 mest izbrana v misijo EU – Podnebna nevtralna in pametna mesta do leta 2030. Kot pomemben del aktivnosti za doseg podnebne nevtralnosti je tudi lokalna prehranska samooskrba ter vključitev lokalno pridelane hrane na jedilnike občanov, skupaj s skrbjo za trajnostni razvoj kmetijstva in odnosom do hrane. V okviru projekta Povečevanje prehranske lokalne samooskrbe v Mestni občini Kranj se izvaja skupno javno naročanje po posebnem sistemu javnega naročanja - dinamičnem sistemu naročanja hrane. Projekt vključuje 12 javnih zavodov, kot so šole, vrtci, dom upokoencev in srednje šole. Sistem naročanja hrane je digitaliziran in avtomatsko izračunava delež naročenih ekoloških živil ter živil Shem kakovosti, pri čemer sta kriterija za izbiro kakovost (podprta s certifikati) in cena (40 : 60). Za ozaveščanje o lokalni ponudbi se organizira posebne dogodke, v okviru katerih lokalni proizvajalci predstavijo svoje pridelke. Izzive pri

doseganju lokalne prehranske samooskrbe predstavljajo tudi neskladje med ponudbo in povpraševanjem pri lokalnih živilih, kadrovski in časovni primanjkljaji v javnih zavodih ter potreba po nadgradnji digitalizacije procesa naročanja in sledenja dobav. Analiza po sklenitvi pogodb za leto 2024 kaže delno povečanje deleža lokalne hrane na jedilnikih javnih ustanov v primerjavi z letom 2020. Projekt je usklajen s smernicami zelenega dogovora EU, pobudo Od vil do vilic ter sledi usmeritvam misije Podnebno nevtralna in pametna mesta. Projekt Povečevanja prehranske lokalne samooskrbe v Mestni občini Kranj je bil vključen v projekt LAS Gorenjska košarica in predstavljen v sodelovanju z regionalno agencijo RAGOR tudi v Škofji Loki kot del širitve ideje skupnega javnega naročanja po Gorenjski.

Organizatorica zdravstveno higienskega režima v Kranjskih vrtcih Marjeta Podpečan je predstavila njihove izkušnje javnega naročanja. Kranjski vrtci so javno vzgojno izobraževalni zavod, ki deluje na 14 lokacijah v Mestni občini Kranj, vključujejo med 1550 in 1700 otrok ter zaposlujejo med 300 in 320 ljudi (v tehničnih službah je 40 zaposlenih). Trenutno imajo težave zaradi pomanjkanja kuharjev. Dnevno pripravljajo zajtrke, kosila in malice za vse vključene otroke, zaposlene in zunanje odjemalce, skupaj približno 2000 obrokov dnevno, vključno s prilagojenimi obroki za 240 uporabnikov. Letno načrtovana in porabljena sredstva znašajo približno 800.000 evrov. Zavod se poslužuje dinamičnega nabavnega sistema, ki ga koordinira Mestna občina Kranj za 12 javnih zavodov. Za oblikovanje javnih naročil za leto 2024 so ustvarili 13 kategorij, znotraj katerih so oblikovali 91 sklopov in 15 izločenih sklopov, kar predstavlja 17,3 % vrednosti javnih naročil. Delež ekoloških živil in živil iz shem kakovosti znaša 47,62 % glede na celotno predvideno količino živil, izraženo v kilogramih. Izpostavila je pomen pravilnega načrtovanja finančnega okvira, usklajenost s prehransko vizijo zavoda, določitev artiklov in količin ter izločitev sklopov v skladu z zakonodajo. Ponderiranje pri javnih naročilih je ključnega pomena za povečanje deleža ekoloških živil in živil iz shem kakovosti. Pri realizaciji pogodb je ključno spremljanje pogodb in mehanizmov kontrole, ki vključujejo vhodno in finančno kontrolo. Pomembno je postaviti pravilen finančni okvir, slediti smernicam ter spremljati količino in kakovost artiklov. Za uspešno izvedbo postopka javnih naročil in realizacijo sklenjenih pogodb je pomembno imeti strokoven kader, aktivno sodelovanje zaposlenih, razpoložljiv čas in posluš vodstva. Pojasnila je, da pričakovanega uspeha pri prvem javnem naročilu ni, za uspeh so potrebni izkušnje, timsko delo, nadgradnja in stalno strokovno izpopolnjevanje. S stalnim izpopolnjevanjem, povezovanjem in podporo vodstva si prizadevajo za nadaljnji uspeh pri izvajanju javnih naročil ter zagotavljanju kakovostne prehrane za njihove otroke.

Vodja administracije prodaje v PIVKA perutninarstvo, d. d., Sanja Nošaj je predstavila izkušnje njihovega podjetja pri naročanju živil za javne zavode. Kot ugotavlja, je v javnih zavodih slovenska hrana na krožnikih le v omejenem obsegu, saj je cena najpomembnejše merilo za naročanje hrane. Pri tem poudarja, da ekološko pridelana hrana ni edino in realno merilo kakovosti, nenazadnje ekološka hrana prihaja predvsem iz tujine. Po njenem mnenju je treba v večjem obsegu upoštevati tudi druge kriterije, kot so lastna proizvodnja, kratke dobavne poti in druge kakovostne parametre. Nepoznavanje trga s strani javnih zavodov in ponudnikov otežuje pripravo razpisov, kar bi bilo treba sistemsko urediti. Okvirni sporazumi, ki urejajo odnose med podjetji in javnimi zavodi, so lahko v prid slednjim, vendar pa je treba ustvariti uravnotežen sistem, ki upošteva interese vseh strani. Pri prijavih na razpise se lahko podjetja prijavijo le na celoten sklop, kar lahko otežuje prijavo, če jim manjka

posamezen artikel v sklopu. Razpisna dokumentacija javnih zavodov ni enotna, kar vodi v različne predračune in kakovostne zahteve, kar predstavlja dodatno oviro. Poleg tega javni zavodi niso zavezani za naročanje minimalnih količin, kar lahko povzroči neenakomerno povpraševanje. V praksi se soočajo s težavami nerentabilne dostave majhnih količin in iz oddaljenih lokacij. Kljub prizadevanjem za optimizacijo se soočajo s praktičnimi omejitvami, združevanje ponudnikov ni vedno izvedljivo zaradi različnih zahtev in zakonodaje. Primeri iz prakse kažejo različne pristope posameznih javnih zavodov glede izbire ponudnika za oskrbo s hrano, vključno z žrebom, kar se ji ne zdi primerno. Njihove izkušnje pri uporabi Kataloga živil za javno naročanje kažejo, da je z dodajanjem izdelkov mogoč enostaven pregled ponujenih izdelkov slovenskih ponudnikov, poenostavljeno izpolnjevanje predračuna ter olajšano oblikovanje sklopov naročanja. Po njenem mnenju je treba oblikovati strategijo za boljšo uporabo kataloga živil, kar bo olajšalo postopke in prispevalo k večji učinkovitosti oskrbe s hrano.

Jakob Globočnik, predstavnik kmetije Globočnik, ki se ukvarja s proizvodnjo jajc, je predstavil svoje izkušnje. Njihova kmetija je med več kot 150 kmetijami, ki so izrazile interes za prodajo svojih pridelkov in izdelkov v javnih zavodih in se pridružile Katalogu živil za javno naročanje v sodelovanju s Kmetijsko gozdarsko zbornico Slovenije. Gre za družinsko kmetijo, na kateri se ukvarjajo z rejo kokoši nesnic in lokalno prodajo jajc. Z javnimi zavodi sodelujejo zaradi kratkih dobavnih verig (do 30 km), svežine (dostava enkrat na teden) in povezanosti z lokalnim okoljem. Prijava na razpise poteka prek portala e-ponudbe, pri čemer najraje sodelujejo direktno z naročniki v okviru izločenih sklopov, saj jim to prihrani čas pri birokraciji. S pomočjo kataloga dobrot slovenskih kmetij spremljajo razpise. Prva prijava je bila zapletena in so potrebovali strokovno pomoč, ki so jo zelo težko dobili. Po njegovem mnenju bi bilo treba na tem področju poenostaviti postopke predvsem za manjše ponudnike. Pri oddaji ponudb opažajo, da razpisi včasih niso pravilni (npr. pri razpisih za konvencionalne pridelke naročnik zahteva ekološki certifikat). Opaža tudi pomanjkanje informacij o lokalnem kmetijstvu pri javnih zavodih. Izpostavil je primer razpisa za jajca iz pašne reje, na katerem so bili kot ponudnik neuspešni zaradi ponudbe uvoženih ekoloških jajc. Opisal je izzive pri dostavi izdelkov, ki vključujejo različne lokacije dostave in nizke vrednosti naročil, vendar so se prilagodili. Poudaril je, da je ozaveščanje o pomenu lokalne hrane, še posebej za mlajše generacije, ključno.

IV.

V razpravi so sodelovali predsednik Društva poslancev 90 Marjan Podobnik, prof. dr. Marko Debeljak iz Instituta Jožef Stefan, Alenka Puh iz Skupine eTRI, Simon Ušaj iz Mlinotesta Živilska industrija, d. d., Uroš Brankovič iz Zveze društev ekoloških kmetov Slovenije, Mateja Kocjančič iz Skupnosti vrtcev Slovenije, Daša Sojer iz Osnovne šole Domžale, Sandi Vrabc z Ministrstva za vzgojo in izobraževanje in predsednik Komisije Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Branko Tomažič.

Predsednik Društva poslancev 90 Marjan Podobnik je izrazil razočaranje nad pomanjkanjem napredka pri zagotavljanju večje samooskrbe. Po njegovem mnenju je zakonodaja neustrezna, zapletena in favorizira velike uvoznike. Dober primer Mestne občine Kranj predstavlja zgolj 2 % prebivalstva. Poudaril je, da slovenske hrane ni, ker manjše kmetije ne vedo, če bodo pridelke lahko prodale – ni tržnih priložnosti. Predstavil je zamrli projekt pokrite veletržnice za lokalno pridelano hrano (Ljubljana Rudnik), ki bi prinesel številne pozitivne učinke za kmete in potrošnike. Zastavil je

vprašanje o skupnih stroških hrane v javnih zavodih na letni ravni ter poudaril potrebo po poenostavitvi sistema javnih naročil in spodbujanju samooskrbe s hrano ter podpori slovenskim kmetom.

Prof. dr. Marko Debeljak z Instituta Jožef Stefan je podal nekaj ugotovitev mednarodnega projekta COCOREADO (COnnecting COnsumers and producers to REbalance farmers' position through AmbassaDOrs trainings), ki se trudi združiti male pridelovalce z lokalnim trgom. Struktura potrošnje hrane v Sloveniji ni naklonjena domači pridelavi. Po podatkih SURS-a smo leta 2023 uvozili 84 % hrane, le 16 % hrane pa smo pridelali v Sloveniji. Ta trend izgube suverenosti nad domačo hrano se je začel leta 2004, ko je domača pridelava predstavljala okoli 50 % porabe. Do leta 2033 bomo izgubili popoln nadzor nad slovensko hrano, saj bo 100 % hrane uvožene. To je zastrašujoče, a nedvomen trend, ki ga moramo ustaviti. Javni razpisi za hrano so ključni, saj združujejo dva popolnoma ločena svetova: slovensko pridelavo hrane in slovensko potrošnjo hrane. Iz primerov dobre prakse občin Kranj in Laškega izhaja, da je treba prek sistema javnih razpisov vzpostaviti povezavo med pridelovalci in potrošniki, kar je bilo potrjeno tudi na primeru Osnovne šole Prežihovega Voranca v Laškem. Treba se je zavedati sinergijskih učinkov javnih investicij v javno prehrano na lokalne pridelovalce hrane. Iz primera iz Kopenhagna izhaja, da se vsak vloženi evro v javno prehrano večkrat obogati. Lokalni pridelovalci imajo prek tega mehanizma priložnost za stabilnejše ekonomske pogoje, zaposlovanje, krepitev strukture pridelave ter svoje pozicije na lokalnem in državnem nivoju (ti učinki so že vidni v občini Laško).

Alenka Puh, Skupina eTRI, je predstavila primer povezovalnega trgovskega centra za zelišča (socialno podjetniške skupine), ki je skupaj s Hmeljarskim inštitutom, Kmetijsko gozdarsko zbornico Slovenije in kmetijami usmerjen v ponudbo ter distribucijo ekoloških čajev v javne zavode. Izpostavila je logiko sodelovanja, ki povečuje dodano vrednost kmetij in dviguje kakovost čaja. To pomeni, da je pot od vil do vilic tista, na kateri se lahko učimo sodelovanja. V socialno podjetniškem sektorju so izmerili, da se od vsakega vložene evra s takim pristopom iztrži sedem evrov. To pomeni, da bi morala javna poraba v smislu družbenega trajnostnega razvoja veljati za ključno. Ob tem pa je ključno razvijati tudi nove produkte. Odločili so se, da bodo čaj pridobivali na slovenskih ekoloških kmetijah in na ta način spodbudili pridelavo zelišč na ekološki način. Čajne filter vrečke so prilagodili količini priprave čaja v javnih zavodih. Podarila je, da ima logika sodelovalnega poslovnega modela tudi širše družbene koristi, kot so ustvarjanje delovnih mest za ranljive skupine, in tistih, ki ostajajo izven trga dela.

Simon Ušaj, direktor pekovskih izdelkov v Mlinotest Živilska industrija, d. d., je predstavil vidik pekovskih izdelkov na področju javnih naročil. Poudaril je pomen poenostavitve postopkov ter ob tem izpostavil problematiko dostav, saj vsakodnevno dostavljajo na 540 dostavnih mest med peto in sedmo zjutraj, poseben izziv pa predstavljajo podružnične šole ali bolnišnice na različnih lokacijah. Izpostavil je, da je zelo težko obvladovati to kompleksnost raznolikosti in razdrobljenosti naročil, kar je tudi nemogoče združiti v učinkovito proizvodnjo. Na območju mestne občine Kranj so poenotili jedilnike na nivoju občine. Predlagal je, da se jedilniki poenotijo za območje celotne Slovenije po vzoru Furlanije Julijske krajine in avstrijske Koroške, kjer imajo isti dan isto ponudbo v vseh javnih zavodih. Izpostavil je pomen digitalizacije postopkov javnega naročanja, saj bi z učinkovito logistiko lahko veliko privarčevali. V okviru shem kakovosti je izpostavil tudi pomen varnosti hrane kot kakovostne storitve.

Uroš Brankovič iz Zveze društev ekoloških kmetov Slovenije je izpostavil, da primer Mestne občine Kranj kaže, da je mogoče doseči zakonski minimum 12 % ekološke hrane v javnih zavodih, vendar je zato treba zagotoviti več sredstev in tudi večje podpore strokovnih organov in institucij, saj bi to omogočilo lažji dostop ekoloških slovenskih živil na jedilnike otrok. Izpostavil je, da je tudi za ekološko meso in mleko še prostor za izboljšave, saj se trenutno prodajajo kot konvencionalni izdelki. Pomembno je zagotoviti, da je dostava slovenske ekološke hrane učinkovita. Ob tem je navedel primer Avstrije, ki prek organizacije z več kot 100 zaposlenimi svetovalci uspešno trži ekološke izdelke. Podaril je, da bi morali nameniti za šolsko prehrano, glede na njen pomen za zdravje otrok, bistveno višja sredstva. Želel bi si, da kranjski primer postane vzor za celotno Slovenijo in večjega zavedanja pomena zdrave šolske prehrane.

Mateja Kocjančič, Skupnost vrtcev Slovenije in Aktiv organizatorjev prehrane ter zdravstveno-higienskega režima, je poudarila, da si vsi akterji v vrtcih, tako organizatorji prehrane kot ravnatelj in tisti, ki se ukvarjajo s prehrano, prizadevajo, da bi imeli na krožnikih otrok čim več slovenske hrane in uravnotežene obroke, ki vsebujejo mleko ter kakovostna sezonska lokalna živila. Vendar so dodeljena sredstva omejena, pri čemer so med občinami lahko velike razlike. Kljub prednosti, ki jo dajemo ekološkim živilom, se zakonsko določene deleže ekološke hrane težko doseže, predvsem zaradi finančnih omejitev pri nabavi. Poleg tega so vrtci po Sloveniji soočeni z različnimi omejitvami glede ponudbe hrane, kar je predvsem odvisno od njihovega okolja. Glede ponudbe hrane si želijo enakih možnosti za vse vrtce.

Daša Sojer iz Osnovne šole Domžale je izpostavila problematiko deleža organizatorjev šolske prehrane glede na število učencev, pri čemer so zaposleni vedno bolj obremenjeni.

Sandi Vrabec z Ministrstva za vzgojo in izobraževanje, Sektorja za osnovne šole, je pojasnil, da je s 1. 9. 2023 v veljavi nov normativ, ki je zmanjšal delež organizatorja šolske prehrane z 4000 na 3000, kar je bilo usklajeno s sindikati in ravnatelji. Ministrstvo že zdaj namenja 34 mio evrov za subvencijo prehrane osnovnošolcem in več kot 9 mio evrov za srednješolce. Slovenski sistem prehranjevanja v osnovnih in srednjih šolah je vzor mnogim zahodnim razvitim državam, saj pomeni socialni korektiv, ki zagotavlja enakost med učenci, ne glede na njihovo ekonomsko ozadje. Smernice o prehranjevanju, ki jih pripravljata Zavod za šolstvo in NIJZ, so bile posodobljene in sprejete na strokovnem svetu, kar kaže na delujoč sistem, ki mu starši zaupajo. Prostor za izboljšave obstaja predvsem v učinkovitejšem naročanju in organizaciji brez dodatne birokracije.

Predsednik Komisije Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Branko Tomažič je zaključil, da bomo izpostavljene izzive rešili in dosegli zelene rezultate le, če bodo predsednik Vlade in ministrica za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter ostali pristojni akterji izkazali interes za ureditev tega področja.

V.

Na podlagi predstavitev in razprave so bili oblikovani naslednji

z a k l j u č k i :

1. Javno naročanje živil v javnih zavodih se srečuje z izzivi na področju naročanja lokalno pridelanih živil, živil iz shem kakovosti in ekoloških živil.
2. Sistem javnih naročil naj bo enoten in celosten, pri čemer je treba sistem javnega naročanja poenostaviti in v večji meri digitalizirati, da bo naročanje hrane v javnih zavodih učinkovitejše in enostavnejše. O sistemu javnih naročil in uporabi orodij za njegovo izvajanje je treba ustrezno izobraziti tako ponudnike kot naročnike.
3. V javnih zavodih je treba zagotoviti višji delež sveže in kakovostne slovenske hrane tudi z zakonsko zahtevo, da javni zavodi naročijo najmanj 50 % lokalno pridelane hrane. Primeri posameznih občin kažejo, da je to moč realizirati ob sodelovanju ponudnikov in naročnikov.
4. Zagotoviti je treba ustrezen nadzor nad stalno kakovostjo in varnostjo dobavljenih živil v celotnih verigi.
5. Vzpostaviti je treba sistem javnega naročanja, kjer bo prvo merilo pri naročanju hrane v javnih zavodih njena kakovost in kratka veriga, ne zgolj cena. Ob zagotavljanju varne in zdrave hrane v javnih zavodih in vsesplošnim ozaveščanjem o zdravi lokalni prehrani se bo lahko obrnilo tudi trend naraščanja števila bolezni, ki so povezane z nezdravo prehrano.
6. Ker sistem javnih naročil vzpostavlja povezavo med pridelovalci in predelovalci (ponudniki) ter potrošniki (naročniki), se je treba zavedati sinergijskih učinkov zagotavljanja javnih sredstev za prehranjevanje v javnih zavodih na lokalne pridelovalce in predelovalce hrane.
7. Področje javnih naročil prehrane v javnih zavodih je izredno široko in terja tvorno medresorsko sodelovanje na nivoju Vlade s ciljem zagotavljanja kakovostne, sveže, lokalno pridelane hrane za najbolj ranljive skupine prebivalstva (otroci, mladostniki, bolniki, starejši).
8. Višji delež rabe sveže in kakovostne lokalno pridelane hrane v javnih zavodih bo pozitivno vplival na zdravje posameznikov, gospodarsko vzdržnost, razvoj kmetijske dejavnosti ter prispeval k razvoju domače živilske industrije. Kratke transportne poti imajo tudi blagodejen vpliv na okolje z vidika nižjega ogljičnega odtisa. Vse to pa lahko pripomore k zagotavljanju večje prehranske varnosti in samooskrbnosti ter razvoja in poseljenosti slovenskega podeželja.
9. Ker v Sloveniji tržna pridelava ekoloških živil ni zadostna, javni zavodi pa so zavezani izpolnjevati zakonodajno zahtevo po naročanju do 12 % ekoloških živil, sicer so v prekršku, so javni zavodi primorani kupovati ekološka živila iz drugih držav. Ker dosedanje številne spodbude države za spodbujanje ekološkega kmetijstva ne prispevajo k večji pridelavi ekoloških živil in večji dostopnosti na trgu, je treba sistem spodbud spremeniti in finančne podpore usmeriti tja, kjer se zagotavlja količinska proizvodnja za trg s ciljem zagotavljanja prehranske samooskrbe Slovenije.

10. Sredstva, ki jih javni zavodi namenjajo za nakup živil iz shem kakovosti in ekoloških živil, so prenizka, saj jim ne omogočajo naročanja živil lokalnega izvora, ki so višje kakovosti in posledično tudi dražje. Višina zneska za malico, ki jo subvencionira država, ni ustrezna. Enako velja za kosila in druge obroke, ki jih pripravljajo javni zavodi (šole, vrtci, bolnišnice, domovi za starejše), ki so sicer tržna kategorija, vendar je tudi slednja stroškovno omejena. Poleg tega je treba tudi na ravni vseh vrtcev v državi zagotoviti enak obseg sredstev za prehrano otrok.
11. Javni zavodi se pogosto soočajo s težavo, ko ponudniki živil zaradi objektivnih razlogov ne morejo dobaviti po cenah v okviru sklenjene pogodbe in vložijo zahtevek za povišanje cen živil v času izvajanja pogodbe. Ob tem mora ponudnik dokazovati, da se je indeks cen, ki je določen v pogodbi, povišal za določen odstotek. Zaradi navedenih izzivov bi bilo treba zakonsko dopustiti možnosti za bolj prilagodljiv in enostavnejši dvig cen živil v primeru upravičenosti in spremenjenih okoliščin.
12. Izbrani ponudniki živil, ki oskrbujejo javne zavode z določenim sklopom živil, se v praksi soočajo s težavami, saj naročniki kljub sklenjeni pogodbi in dogovorjenim količinam sploh ne naročajo živil ali jih naročajo v manjših količinah. To pogosto med ponudniki ustvarja veliko negotovosti, saj živilo, ki je bilo pridelano prav zaradi sklenjenega dogovora z naročnikom (javnim zavodom), ostaja na zalogi in jim ga ne morejo prodati, posledično pa so prisiljeni iskati druge prodajne poti.
13. Več napora in sredstev je treba nameniti ozaveščanju ljudi o pomenu lokalne in trajnostno pridelane hrane, tako živalskega kot rastlinskega izvora, za njihovo zdravje, pri čemer je treba poudariti prehranjevanje s sezonsko hrano. Pri tem je nujno okrepiti ozaveščanje o pomenu zdrave hrane v vzgojno-izobraževalnih ustanovah.
14. Z ustreznim izobraževanjem potrošnikov lahko zmanjšamo količino zavržene hrane ter na ta način optimiziramo stroške prehrane v javnih zavodih.
15. Predlaga se razmislek o vzpostavitvi enotnih dnevnih jedilnikov v javnih zavodih na območju celotne Slovenije oziroma njenem širšem območju.
16. Katalog živil za javno naročanje, ki ga je pripravila GZS – Zbornica kmetijskih in živilskih podjetij, je dober pripomoček javnim zavodom za naročanje živil lokalnega izvora in shem kakovosti in bi ga bilo smiselno uporabljati v večji meri.««

Predlog sklepa Državnega sveta je bil SPREJET (prisotnih 37 državnih svetnic in svetnikov, 34 jih je glasovalo ZA, nihče ni glasoval PROTI).

S tem je bila 6. točka dnevnega reda zaključena.

* * *

7. točka dnevnega reda:

– **Predlog Sklepa k Zaključkom posveta *Izzivi psihoterapije v slovenskem prostoru – različni pogledi, skupne rešitve***

Posvet je bil 5. 2. 2024 v dvorani Državnega sveta. Organizirala ga je Komisija Državnega sveta za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide v sodelovanju s Slovensko krovno zvezo za psihoterapijo.

Program posveta so državne svetnice in svetniki prejeli po elektronski pošti 13. 3. 2024 s sklicem seje.

Zaključke posveta je kot pristojna obravnavala Komisija za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide. Njeno poročilo so državne svetnice in svetniki prejeli po elektronski pošti 15. 3. 2024.

Predlog sklepa Državnega sveta k zaključkom posveta so državne svetnice in svetniki prejeli po elektronski pošti 15. 3. 2024.

Vsebino zaključkov in poročilo Komisije za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide je predstavila državna svetnica Monika Ažman.

Predsednik Državnega sveta je dal na glasovanje naslednji predlog sklepa Državnega sveta:

»Državni svet Republike Slovenije je na 15. seji 20. 3. 2024, na podlagi 29. in 67. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20, 123/20, 67/22 in 69/23), sprejel naslednji

S K L E P

Državni svet se je seznanil z zaključki posveta *Izzivi psihoterapije v slovenskem prostoru - različni pogledi, skupne rešitve* in na podlagi prvega in drugega odstavka 97. člena Poslovnika Državnega sveta poziva Vlado Republike Slovenije in v njenem okviru Ministrstvo za zdravje, Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije ter Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, da proučijo zaključke posveta in se do njih opredelijo v roku 30 dni. Obenem Državni svet predlaga Vladi Republike Slovenije, da čim prej pristopi k reguliranju področja psihoterapije in da pri pripravi zakona o psihoterapiji v največji možni meri upošteva zaključke posveta.

* * *

Zaključki posveta se glasijo:

»Komisija Državnega sveta Republike Slovenije za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide ter Slovenska krovna zveza za psihoterapijo sta 5. februarja 2024 v dvorani

Državnega sveta soorganizirali posvet z naslovom *Izzivi psihoterapije v slovenskem prostoru - različni pogledi, skupne rešitve*.

Namen posveta je bil predstaviti stanje potreb prebivalcev v Sloveniji po psihoterapevtski obravnavi; predstaviti prizadevanja Slovenske krovne zveze za psihoterapijo, vse od njene ustanovitve leta 1998, za zakonsko ureditev področja psihoterapije in podati konkretne predloge za sprejem posebnega zakona o psihoterapiji; predstaviti celoten nabor kompetenc za dodelitev naziva psihoterapevt; predstaviti primere dobrih praks interdisciplinarnega dela psihoterapevta, psihologa ali kliničnega psihologa ter psihiatra; predstaviti možnosti vključevanja in izvajanja storitev psihoterapije na različnih področjih (socialno varstvo, izobraževanje, sodstvo itd.).

Na posvetu so aktivno sodelovali priznani strokovnjaki (psihoterapevti, psihiatri in klinični psihologi), ki so vsak s svojega vidika osvetlili to izjemno pomembno tematiko in z udeleženci posveta delili svoje znanstveno in strokovno znanje ter izkušnje iz prakse.

Posvet sta sovodila državna svetnica Monika Ažman, podpredsednica Komisije Državnega sveta za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide in predstavnica interesov zdravstva v Državnem svetu, ter član Slovenske krovne zveze za psihoterapijo mag. Martin Lisec.

Po otvoritvi posveta in uvodnem nagovoru državne svetnice Monike Ažman je sledila kulturna točka dr. Maje Gostič ter predstavitev namenov posveta s strani člana Slovenske krovne zveze za psihoterapijo, mag. Martina Lisca. Sledili so nagovori udeležencev posveta s strani Marka Lotriča, predsednika Državnega sveta; Ksenje Kos, predsednice Slovenske krovne zveze za psihoterapijo; in mag. Janka Bohaka, prvega predsednika Slovenske krovne zveze za psihoterapijo.

Sledil je prvi sklop predavanj o stanju psihoterapije v Sloveniji in njeni zgodovini ter o pomembnih razlikah med psihoterapijo kot metodo (kot se trenutno aplicira v zdravstvenem sistemu) in psihoterapijo kot samostojno znanstveno disciplino (kot se izvaja v zasebnem sektorju). Predstavljeni so bili primeri že obstoječih interdisciplinarnih sodelovanj različnih strokovnjakov s psihoterapevti; učinkovitost psihoterapije kot samostojne znanstvene discipline; razlikovanje slednje od psihosocialnega svetovanja in v katerih primerih psihoterapija ni potrebna. Svoje predstavitve so podali: Bosiljka Boba Lojk, psihoterapevtka realitetne terapije, podpredsednica Slovenske krovne zveze za psihoterapijo, je predstavila razvoj zgodovine psihoterapije v slovenskem prostoru; ddr. Irena Bezić, klinična psihologinja, geštalt psihoterapevtka, predsednica Evropske zveze za psihoterapijo, je predstavila stanje psihoterapije na ravni Evropske unije; doc. dr. Robert Oravec, dr. med. spec. psih., psihoterapevt, je predstavil razliko, ali je psihoterapija metoda zdravljenja ali neodvisna znanstvena veda; primer dobre prakse interdisciplinarne obravnave psihoterapevta, kliničnega psihologa in psihiatra sta predstavili Jelena Flajs De Miranda, dr. med, spec. psih. in Klavdija Zver Zahwi, uni. dipl. psih in integrativna psihoterapevtka. Sledilo je predavanje izr. prof. dr. Roberta Mastena, zaposlenega na Oddelku za psihologijo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, o tem, kaj psihoterapijo ločuje od psihosocialnega svetovanja - kompetence psihoterapevta in ključni dejavniki za pozitiven izid psihoterapevtskega procesa. Prvi del posveta je zaključila dr. Andreja Mikuž, uni. dipl. psih., spec. klin. psih., predstavnica Zbornice

kliničnih psihologov Slovenije s prispevkom na temo, da ni vse psihoterapija - pa tudi povsod ni potrebna.

Drugi vsebinski del posveta je bil namenjen okrogli mizi "Psihoterapija v praksi" z razpravo, ki jo je povezovala psihodinamska psihoterapevtka in članica Slovenske krovne zveze za psihoterapijo Metka Furlani. Predstavljeni so bili primeri izvajanja psihoterapije izven zdravstva v praksi ter trenutne aktivnosti in stanje glede priprave zakona o psihoterapiji. Na okrogli mizi so sodelovali Ksenja Kos, uni. dipl. ped. in prof. soc., transakcijsko analitična psihoterapevtka, predsednica Slovenske krovne zveze za psihoterapijo; prof. dr. Mojca Zvezdana Dernovšek, dr. med., spec. psih., predstavnica Ministrstva za zdravje; Radivoje Pribaković Brinovec, dr. med., spec. splošne medicine, predstavnik Nacionalnega inštituta za javno zdravje; dr. Ivana Kreft Hausmeister, uni. dipl. psih., spec. klin. psih., geštalt izkustvena psihoterapevtka, zaposlena v UKC Ljubljana na Pediatrični kliniki, ter mag. Ivana Mandarić, uni. dipl. soc. del., soc. antrop., transakcijsko analitična psihoterapevtka, zaposlena v zasebni praksi.

V razpravi, ki je sledila okrogli mizi, so sodelovali: Bosiljka Boba Lojk, podpredsednica Slovenske krovne zveze za psihoterapijo; pediaterinja dr. Anja Radšel, dr. med., predstavnica sekcije za primarno pediatrijo; Špela Zupan, uni. dipl. prav., Skupnost centrov za socialno delo Slovenija; Katja Knez Steinbuch, zakonska in družinska psihoterapevtka, stažistka; ddr. Irena Bezić, predsednica Evropske zveze za psihoterapijo; dr. Vid Vanja Vodusek, uni. dipl. psih., spec. klin. psih., z Univerzitetne psihiatrične klinike Ljubljana, ter Monika Pekošak, poslanka Državnega zbora, iz Poslanske skupine Svoboda.

* * *

Na podlagi predstavitev in razprave so bili oblikovani naslednji

z a k l j u č k i:

- 1. Z namenom opredelitve psihoterapije kot samostojne vede in psihoterapevta kot samostojnega poklica naj se opredeli pogoje za dodelitev naziva psihoterapevt (izobraževalni standardi, zahtevana teoretična znanja, strokovne kompetence in praktične izkušnje).**

Državni zbor je že 27. marca 2018 sprejel Resolucijo o nacionalnem programu duševnega zdravja 2018–2028 (Uradni list RS, št. 24/18), v kateri je med prioritetskimi nalogami navedeno, da se mora področje psihoterapije zakonsko urediti. Tudi koalicijska pogodba za obdobje 2022–2024 naslavlja duševno zdravje, predvsem v smislu profesionalizacije psihoterapije, njene dostopnosti in izvajanja nadzora nad izvajalci. Praksa je pokazala, da psihoterapevti že aktivno opravljajo svoj poklic v Sloveniji, ki ostaja do zdaj žal zakonsko nereguliran. Psihoterapijo bi bilo nujno opredeliti kot samostojno vedo, psihoterapevta pa kot samostojen poklic, kar bi bilo tudi v skladu s Strassboursko deklaracijo o psihoterapiji (1990) ter skladno s cilji Svetovne zdravstvene organizacije (WHO), ki je že pred desetletji ločila psihoterapijo od psihologije in psihiatrije.

V Evropski reviji za psihoterapijo je navedeno: *"Primerjalne študije ne dajo odgovora na vprašanje, kdo je lastnik psihoterapije, zato lahko sklepamo, da je vojna za teren preprosto bitka za ozemlje, boj za oblast med strokami, ki ne temelji na znanstvenih dokazih, temveč na občutku upravičenosti"*. Strassbourska deklaracija v tretji točki celo navaja pomembnost zagotavljanja več psihoterapevtskih smeri, da zagotovimo različne poti obravnave za različne ljudi. To bi omogočilo, da vsakdo lahko izbere sebi prilagojeno pot reševanja težav z duševnim zdravjem in da pri tem lahko izbira med storitvami različnih vrst strokovnjakov, ki imajo za izvajanje pomoči ustrezne kompetence in so ustrezno usposobljeni na svojem specifičnem področju dela.

Decembra 2022 je Ministrstvo za zdravje podpisalo in s tem podprlo izjavo Evropske komisije, ki se zavzema za vzpostavitev skupnih izobraževalnih okvirov za poklic psihoterapevta, s čimer je Slovenija podprla oblikovanje skupnih standardov izobraževanja psihoterapevta. Prav tako je stališče Evropske komisije iz leta 2018, da: *"Psihoterapevtom ni treba imeti akademske izobrazbe s področja psihologije ali medicinske kvalifikacije s področja psihiatrije. Gre za poklic, ki je neodvisen od psihologije, psihiatrije in svetovanja."*

Po vzoru več evropskih držav se predlaga opredelitev dveh možnih ustreznih izobraževalnih poti za pridobitev naziva psihoterapevt: a) samostojni akreditirani fakultetni študij psihoterapevtske znanosti, ali b) opravljeno usposabljanje, priznано s strani Evropske zveze za psihoterapijo, ki se ga lahko udeleži posameznik, ki je predhodno opravil VII. stopnjo izobrazbe. Prizna naj se tudi legitimnost vseh psihoterapevtskih modalitet (imenovanih tudi kot usposabljanja), ki ustrezajo znanstvenim, strokovnim ter etičnim standardom in kriterijem Evropske zveze za psihoterapijo.

2. Ustanovi naj se Zbornico psihoterapevtov z namenom reguliranja licenciranja, spremljanja strokovnega razvoja in etičnega ravnanja v zbornico vključenih psihoterapevtov.

V povezavi s prizadevanji za uveljavitev posebnega zakona o psihoterapiji z namenom zagotavljanja primerno izobraženih in kompetentnih psihoterapevtov se predlaga imenovanje posebnega strokovnega telesa, ki bo skrbelo za licenciranje, strokovni razvoj in etično delovanje psihoterapevtov, ki mu bo podeljeno javno pooblastilo s strani Ministrstva za zdravje. Pogoje in standarde bi bilo treba opredeliti za vse - tako za izvajalce storitev psihoterapije v zasebnem sektorju kot tudi v javnem sektorju (npr. v zdravstvu). S tem bi oblikovali širšo podporno mrežo za ljudi, jo primerno zakonsko regulirali, ljudje pa bi bili tako deležni strokovne obravnave, do katere bi prišli na podlagi izbire psihoterapevta iz državnega registra in ne bi bili več prepuščeni lastni presoji, kdo od ponudnikov storitev psihoterapije je kompetenten izvajati navedene storitve in kdo ne. Psihoterapija mora biti opredeljena kot samostojna in neodvisna znanstvena veda, psihoterapevt pa kot samostojen in neodvisen poklic, ki ga regulira neodvisna strokovna organizacija oz. institucija.

3. Uredi naj se financiranje psihoterapevtske dejavnosti za posameznike iz naslova obveznega zdravstvenega zavarovanja.

Zaskrbljujoč je podatek iz raziskave Flash Eurobarometer 530 z naslovom Duševno zdravje iz leta 2023, da je imelo kar 41 % anketiranih iz Slovenije v zadnjih 12 mesecih kakšne čustvene ali psihosocialne težave (na primer občutek depresije ali tesnobe) in da kar 61 % anketiranih iz Slovenije, ki so imeli čustvene ali psihosocialne težave, v zadnjih 12 mesecih ni prejelo ali ni poiskalo strokovne pomoči zaradi težav z duševnim zdravjem¹. Podatek je zaskrbljujoč tudi zato, ker bi glede na priporočila Svetovne zdravstvene organizacije morali v Sloveniji imeti na voljo vsaj 2000 psihoterapevtov oziroma 1 psihoterapevta na 1000 prebivalcev. Posledično se predlaga, da se čim prej uredi financiranje pomoči posameznikom, ki trpijo za duševno stisko, iz naslova obveznega zdravstvenega zavarovanja.

4. Zagotovi naj se skupnostni pristop h krepitvi duševnega zdravja, promociji, preventivnim aktivnostim in destigmatizaciji duševnega zdravja.

Udejanjanje skupnostnega pristopa je eden od najučinkovitejših načinov krepitve duševnega zdravja, ki bi ga bilo možno še dodatno okrepiti z zakonsko regulirano psihoterapevtsko službo, poleg že obstoječe mreže naslednjih institucij in strokovnih služb: Nacionalnega inštituta za javno zdravje, lokalnih centrov za krepitev zdravja, psihološkimi, klinično-psihološkimi in psihiatričnimi službami, storitvami centrov za socialno delo pod okriljem Skupnosti centrov za socialno delo, sekcije za primarno pediatrijo ter številnimi drugimi zdravstvenimi delavci in sodelavci.

5. Dostop do storitev psihoterapije naj se omogoči najširšemu krogu ljudi znotraj sistema javnega zdravstva, izobraževanja, socialnega varstva, sodstva itd. in v ta namen okrepi medresorsko sodelovanje za učinkovitejše javnozdravstveno delovanje na področju duševnega zdravja.

Okrepi naj se strokovno psihoterapevtsko službo, ki bo formirala močno mrežo, ki bo zmožna delovati hitro in učinkovito v različnih sektorjih, pri čemer naj se naloge, povezane s poklicem psihoterapevta, vključi v zdravstveni in izobraževalni sistem, sodstvo, socialno varstvo itd. Psihoterapija namreč ni namenjena zgolj zdravljenju duševnih motenj, ampak tudi preventivnim aktivnostim pred nastankom duševnih motenj.««

Predlog sklepa Državnega sveta je bil SPREJET (prisotnih 37 državnih svetnic in svetnikov, 35 jih je glasovalo ZA, nihče ni glasoval PROTI).

S tem je bila 7. točka dnevnega reda zaključena.

* * *

8. točka dnevnega reda:

- **Predlog Sklepa o imenovanju predstavnika Državnega sveta v Statističnem svetu Republike Slovenije**

¹ Vir: Flash Eurobarometer 530. Duševno zdravje. 2023. Dostopno prek: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3032>

Po elektronski pošti 13. 3. 2024 so državne svetnice in svetniki kot gradivo za to točko dnevnega reda prejeli poziv predsednika Državnega sveta članom in članicam Državnega sveta glede imenovanja predstavnika Državnega sveta v Statističnem svetu Republike Slovenije.

Po elektronski pošti 13. 3. 2024 so državne svetnice in svetniki prejeli tudi:

- Sklep Interesne skupine delodajalcev in
- Sklep Interesne skupine lokalnih interesov.

Obe interesni skupini sta podali predlog, da se za predstavnika Državnega sveta v Statističnem svetu imenuje državnega svetnika Marka Staroveškega.

Po elektronski pošti 15. 3. 2024 so državne svetnice in svetniki prejeli še:

- poročilo Mandatno-imunitetne komisije Državnega sveta in
- predlog za imenovanje državnega svetnika Marka Staroveškega, o katerem so odločali.

Poročilo Mandatno-imunitetne komisije in njen predlog za imenovanje predstavnika Državnega sveta v Statističnem svetu Republike Slovenije je predstavil državni svetnik Jože Smole.

Predsednik Državnega sveta je dal na glasovanje naslednji predlog sklepa:

»Državni svet Republike Slovenije je na podlagi 78.a in 67. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15 55/20, 123/20, 67/22 in 69/23) na 15. seji 20. 3. 2024 imenoval

MARKA STAROVEŠKEGA za predstavnika Državnega sveta Republike Slovenije v Statističnem svetu Republike Slovenije.

Obrazložitev:

Statistični svet je strokovno in metodološko-posvetovalno telo za strateška in razvojna vprašanja državne statistike in najvišji predstavnik uporabnikov in strokovne javnosti. Skladno s 14. členom Zakona o državni statistiki (Uradni list RS, št. 45/95 in 9/01) so člani Statističnega sveta trije predstavniki Državnega zbora, predstavnik Državnega sveta, dva predstavnika Vlade, predstavnik Banke Slovenije, po en predstavnik delodajalcev in delojemalcev, predstavnik sodne veje oblasti, dva priznana strokovnjaka s področja statistične stroke ter dva predstavnika Statističnega urada Republike Slovenije. Vsaka izmed navedenih institucij imenuje svojega člana. Mandat članov Statističnega sveta traja štiri leta.

Tekoči mandat članov Statističnega sveta izteče aprila leta 2024, tako bo prenehal tudi mandat predstavniku Državnega sveta, ki ga je Državni svet imenoval na 2. seji 18. 1. 2023.

Državni svet bo v Statistični svet imenoval predstavnika za čas do konca mandata VII. sklica Državnega sveta, torej do konca mandata leta 2027.«

Predlog za imenovanje državnega svetnika Marka Staroveškega kot predstavnika Državnega sveta v Statistični svet Republike Slovenije je bil SPREJET (prisotnih 37 državnih svetnic in svetnikov, 34 jih je glasovalo ZA, nihče ni glasoval PROTI).

S tem je bila 8. točka dnevnega reda zaključena.

9. točka dnevnega reda:

– Predlog Poročila o delu Državnega sveta za 2023

Predlog poročila so državne svetnice in svetniki prejeli po elektronski pošti 13. 3. 2024 s sklicem seje.

Nekaj besed o delu Državnega sveta v letu 2023 je podal predsednik Državnega sveta Marko Lotrič.

Pred glasovanjem o predlogu poročila je svoj glas obrazložila državna svetnica Monika Ažman.

Predsednik Državnega sveta je dal na glasovanje Predlog Poročila o delu Državnega sveta za leto 2023, kot so ga državne svetnice in svetniki prejeli po elektronski pošti s sklicem seje in je bil objavljen tudi na spletni strani Državnega sveta².

Predlog poročila je bil sprejet (prisotnih 37 državnih svetnic in svetnikov, 37 jih je glasovalo ZA, nihče ni glasoval PROTI).

S tem je bila 9. točka dnevnega reda zaključena.

* * *

10. točka dnevnega reda:

- **Predlog Zahteve za odreditev parlamentarne preiskave za ugotovitev in oceno dejanskega stanja za ugotovitev politične odgovornosti nosilcev javnih funkcij zaradi suma, da so domnevno posredno ali neposredno vplivali na negospodarne ali protipravne odločitve podjetja GEN-I, d.o.o., ki so vodili v finančno izčrpavanje podjetja GEN-I, d.o.o., da so domnevno zlorabili svoj položaj, oškodovali državno premoženje ter izvajali politični pritisk na preiskavo kaznivih dejanj v zvezi s prevzemom in poslovanjem družbe STAR SOLAR d.o.o. in poslovanjem družbe BORZEN, d.o.o., da je domnevno prišlo do nezakonitega financiranja politične stranke GIBANJE SVOBODA, volilne kampanje politične stranke GIBANJE SVOBODA za redne volitve poslancev v Državni zbor Republike Slovenije leta 2022; in za morebitno spremembo zakonodaje, ki ureja področja preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma, financiranja političnih strank, financiranja volilne kampanje, ustanavljanja in lastninsko-upravljavsko ureditev izdajateljev medijev ter**

² Dostopno na spletni strani: https://www.ds-rs.si/sites/default/files/2024-03/10ds-15_potrjeno_porocilo_ds_letu_2023_p.pdf. Različica, potrjena na seji Državnega sveta, ni bila lektorirana.

financiranja izdajanja in delovanja medijev v času volilne kampanje – NADALJEVANJE OBRAVNAVE

Kot gradivo k tej točki dnevnega reda so državne svetnice in svetniki prejeli:

- pobudo Interesne skupine lokalnih interesov za sprejem zahteve za odreditev parlamentarne preiskave;
- poročilo pristojne Komisije Državnega sveta za državno ureditev;
- predlog Interesne skupine lokalnih interesov za tajno glasovanje o predlogu zahteve;
- mnenje Pravno-kadrovske službe Državnega sveta o predlogu zahteve ter
- predlog zahteve Državnega sveta.

Predlog zahteve Državnega sveta za odreditev parlamentarne preiskave se je glasil:

»Državni svet Republike Slovenije je na 15. seji 20. 3. 2024, na podlagi pete alineje prvega odstavka 97. člena Ustave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99, 75/16 – UZ70a in 92/21 – UZ62a) sprejel zahtevo, da naj Državni zbor Republike Slovenije v skladu s 93. členom Ustave Republike Slovenije, 1. členom Zakona o parlamentarni preiskavi (Uradni list RS, št. 63/93, 63/94 – KZ, 22/21 – odl. US in 130/21 – odl. US) in 1. členom Poslovnika o parlamentarni preiskavi (Uradni list RS, št. 63/93, 33/03, 22/21 – odl. US in 130/21 – odl. US) odredi parlamentarno preiskavo za ugotovitev in oceno dejanskega stanja za ugotovitev politične odgovornosti nosilcev javnih funkcij zaradi suma, da so domnevno posredno ali neposredno vplivali na negospodarne ali protipravne odločitve podjetja GEN-I, d.o.o., ki so vodili v finančno izčrpavanje podjetja GEN-I, d.o.o., da so domnevno zlorabili svoj položaj, oškodovali državno premoženje ter izvajali politični pritisk na preiskavo kaznivih dejanj v zvezi s prevzemom in poslovanjem družbe STAR SOLAR d.o.o. in poslovanjem družbe BORZEN, d.o.o., da je domnevno prišlo do nezakonitega financiranja politične stranke GIBANJE SVOBODA, volilne kampanje politične stranke GIBANJE SVOBODA za redne volitve poslancev v Državni zbor Republike Slovenije leta 2022; in za morebitno spremembo zakonodaje, ki ureja področja preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma, financiranja političnih strank, financiranja volilne kampanje, ustanavljanja in lastninsko-upravljaljsko ureditev izdajateljev medijev ter financiranja izdajanja in delovanja medijev v času volilne kampanje.

Državni svet na podlagi 95. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20, 123/20, 67/22 in 69/23) pooblašča državnega svetnika Andreja Poglajna za predstavnika Državnega sveta na seji Državnega zbora.

Priloga:

- Zahteva za odreditev parlamentarne preiskave

ZAHTEVA

za odreditev parlamentarne preiskave za ugotovitev in oceno dejanskega stanja za ugotovitev politične odgovornosti nosilcev javnih funkcij zaradi suma, da so domnevno posredno ali neposredno vplivali na negospodarne ali protipravne odločitve podjetja GEN-I, d.o.o., ki so vodili v finančno izčrpavanje podjetja GEN-I, d.o.o., da so domnevno zlorabili svoj položaj, oškodovali državno premoženje ter izvajali politični pritisk na preiskavo kaznivih dejanj v zvezi s prevzemom in poslovanjem družbe STAR SOLAR d.o.o. in poslovanjem družbe BORZEN, d.o.o., da je domnevno prišlo do nezakonitega financiranja politične stranke GIBANJE SVOBODA, volilne kampanje politične stranke GIBANJE SVOBODA za redne volitve poslancev v Državni zbor Republike Slovenije leta 2022; in za morebitno spremembo zakonodaje, ki ureja področja preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma, financiranja političnih strank, financiranja volilne kampanje, ustanavljanja in lastninsko-upravljavsko ureditev izdajateljev medijev ter financiranja izdajanja in delovanja medijev v času volilne kampanje.

Tako, da se:

1. ugotovi morebitna politična odgovornost posameznih nosilcev javnih funkcij zaradi suma, da so brez vednosti nosilcev, da bi ti lahko ukrepali v skladu s svojimi pristojnostmi, domnevno finančno izčrpavali podjetje GEN-I, d.o.o., matična številka: 1587714000, sedež: Vrbina 17, 8270 Krško (v nadaljevanju: GEN-I), in da so, brez vednosti nosilcev, da bi ti lahko ukrepali v skladu s svojimi pristojnostmi, nezakonito financirali volilno kampanjo politične stranke GIBANJE SVOBODA, nekdanjega predsednika uprave GEN-I dr. Roberta Goloba, s strani ali s pomočjo slovenskih in tujih državljanov, institucij ali gospodarskih družb s sedežem v Sloveniji in v tujini, ter zaradi suma, da so opustili dolžno skrbnost dobrega gospodarja pri upravljanju s premoženjem države.
2. ugotovi vlogo in odgovornost članov uprave GEN-I pod vodstvom takratnega predsednika uprave dr. Roberta Goloba in članov uprave pod vodstvom dr. Igorja Koprivnikarja zaradi domnevnih nezakonitih ravnanj in opustitev dolžne profesionalne skrbnosti stroke upravljanja družbe pri izvajanju:
 - zakonodaje s področja preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma pri poslovanju GEN-I s slovenskimi in tujimi državljani oziroma z njimi povezanimi pravnimi in fizičnimi osebami,
 - internih postopkov za upravljanje tveganj na tem področju,
 - internega poročanja in sistema internih kontrol na tem področju,

- informacijske podpore na tem področju,
 - poročanja Uradu Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja,
 - za domnevno oviranje pri pridobivanju pojasnil o financiranju podjetja SEE M. & C. (preimenovano v KCA, d. o. o.), matična številka: 8048134000, sedež: Vevška cesta 52, Ljubljana, 1260 Ljubljana - Polje (v nadaljevanju: KCA), s strani GEN-I.
3. ugotovi vse okoliščine poslovnih dejavnosti podjetja GEN-I, nekdanjega predsednika uprave GEN-I dr. Roberta Goloba in z njim povezanih fizičnih in pravnih oseb v Republiki Sloveniji ali v tujini, identificira dejansko lastništvo pravnih oseb, ki so bile udeležene v njegovih poslovnih dejavnostih, in ugotovi morebitno politično odgovornost posameznih nosilcev javnih funkcij zaradi suma vplivanja na domnevno opustitev pregona domnevnih kaznivih dejanj pranja denarja, davčnih prekrškov in davčnih kaznivih dejanj.
 4. ugotovi vse okoliščine pogodb med KCA in GEN-I in ugotovi morebitno politično odgovornost posameznih nosilcev javnih funkcij zaradi suma, da naj bi dopustili, da so bile pogodbe sklenjene zaradi domnevnega nezakonitega financiranja politične stranke GIBANJE SVOBODA oziroma njene volilne kampanje za redne volitve poslancev v Državni zbor Republike Slovenije (v nadaljevanju: Državni zbor) v letu 2022.
 5. ugotovi vse okoliščine podpisa dogovora o sodelovanju v postopku skupne prodaje 75 % poslovnih deležev v družbi GEN-EL d.o.o., matična številka: 7093667000, sedež: Vrbina 17, 8270 Krško (v nadaljevanju: GEN-EL), med GEN-I in ELEKTRO LJUBLJANA d.d., matična številka: 5227992000, sedež: Slovenska cesta 56, 1000 Ljubljana, in ugotovi morebitno politično odgovornost posameznih nosilcev javnih funkcij zaradi suma, da naj bi dopustili, da je bil dogovor sklenjen z namenom finančnega oškodovanja premoženja Republike Slovenije.
 6. ugotovi vse okoliščine Pogodbe o izvedbi storitev finančnega svetovanja na strani prodajalcev v postopku prodaje družbe (t. i. sell-side M&A) med KPMG poslovno svetovanje, d. o. o., matična številka: 5670926000, sedež: Železna cesta 8A, 1000 Ljubljana, in GEN-I ter ugotovi morebitno politično odgovornost posameznih nosilcev javnih funkcij zaradi suma, da naj bi dopustili, da je bila pogodba sklenjena z namenom finančnega oškodovanja premoženja Republike Slovenije.
 7. ugotovi vse okoliščine prevzema družbe STAR SOLAR d. o. o., matična številka: 6134815000, sedež: Delpinova ulica 18, 5000 Nova Gorica (v nadaljevanju: STAR SOLAR), katere ustanovitelj je predsednik Vlade Republike Slovenije (v nadaljevanju: Vlada) dr. Robert Golob, imenovanja zastopnika omenjene družbe, njenega poslovanja, poslovanja z družbo BORZEN, d. o. o., matična številka: 1613383000, sedež: Dunajska cesta 156, Ljubljana, 1000

Ljubljana (v nadaljevanju: BORZEN), in ugotovi morebitno politično odgovornost posameznih nosilcev javnih funkcij zaradi suma o domnevni zlorabi uradnega položaja ali uradnih pravic, o domnevnem oškodovanju premoženja Republike Slovenije in o domnevnih političnih pritiskih na preiskavo kaznivih dejanj pranja denarja, davčnih prekrškov in davčnih kaznivih dejanj.

8. ugotovi ustreznost zakonodaje, ki ureja financiranje političnih strank z vidika, ker ni omogočala oziroma ne omogoča izreka sankcije prekrška zaradi nezakonitega financiranja politične stranke, in sicer izgube pravice do financiranja iz javnih sredstev oziroma zmanjšanja teh sredstev politični stranki, pri čemer naj se ugotovi tudi, kdo od posameznih nosilcev javnih funkcij je oziroma je bil za takšno ureditev odgovoren oziroma njegovo politično odgovornost.
9. ugotovi ustreznost zakonodaje, ki ureja področje preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma, financiranje političnih strank, financiranje volilne kampanje in medijev, kar bi lahko vodilo v morebitno spremembo zakonodaje, ki ureja ta področja.

I. Namen parlamentarne preiskave je:

1. pojasniti in razjasniti vsa dejstva in okoliščine ter oceniti dejansko stanje domnevnega finančnega izčrpavanja podjetja GEN-I in nezakonitega financiranja volilne kampanje politične stranke GIBANJE SVOBODA za državnozborske volitve leta 2022.
2. ugotoviti, ali so nosilci javnih funkcij bili vpleteni oziroma vplivali na domnevno finančno izčrpavanje GEN-I, in nezakonito financiranje volilne kampanje politične stranke GIBANJE SVOBODA, in sicer kdo od posameznih nosilcev javnih funkcij in v kakšni vlogi ter s kakšnim interesom (finančna ali druga korist) oziroma ali je bilo to storjeno z njihovo vednostjo in ne da bi ukrepali, skladno s svojimi pristojnostmi.
3. ugotoviti vlogo in odgovornost nekdanjega predsednika uprave GEN-I dr. Roberta Goloba v obdobju, ko je bilo to podjetje pod prevladujočim vplivom ali v lasti države oziroma v lasti pravnih oseb iz sektorja države, vse z deležem, ki je omogočal prevladujoč vpliv na poslovanje podjetja, in sicer s kakšnim interesom (finančno ali drugo koristjo) naj bi domnevno ravnal nezakonito oziroma v nasprotju z veljavno zakonodajo in usmeritvami regulatornega organa ali opustil dolžno poklicno skrbnost.
4. pojasniti in razjasniti vsa dejstva in okoliščine poslovnih dejavnosti podjetja GEN-I, takratnega predsednika uprave dr. Roberta Goloba in z njim povezanih fizičnih in pravnih oseb v gospodarskih družbah in kreditnih institucijah v Republiki Sloveniji in v tujini, ki so bile udeležene v poslovnih in finančnih

dejavnostih, in sicer kdo od posameznih članov ter s kakšnim interesom (finančno ali drugo koristjo) naj bi domnevno zagrešil opustitev dolžne poklicne skrbnosti ali ravnal nezakonito oziroma v nasprotju z veljavno zakonodajo in usmeritvami regulatornega organa ter notranjimi pravili podjetja.

5. pojasniti in razjasniti vsa dejstva in okoliščine ter oceniti dejansko stanje domnevnega nezakonitega financiranja politične stranke GIBANJE SVOBODA v povezavi z domnevnim finančnim izčrpavanjem GEN-I.
6. ugotoviti, kdo od posameznih nosilcev javnih funkcij je domnevno dopustil opisano morebitno nezakonito financiranje GIBANJA SVOBODA in ni ukrepal skladno s svojimi pooblastili oziroma v skladu z njegovo politično odgovornostjo.
7. ugotoviti ustreznost zakonodaje, ki ureja financiranje političnih strank z vidika, ker ni omogočala oziroma ne omogoča izreka sankcije prekrška zaradi nezakonitega financiranja politične stranke, in sicer izgube pravice do financiranja iz javnih sredstev oziroma zmanjšanja teh sredstev tej politični stranki, pri čemer naj se ugotovi tudi, kdo od posameznih nosilcev javnih funkcij je oziroma je bil za takšno ureditev odgovoren oziroma njegovo politično odgovornost.
8. ugotoviti morebitno interesno ozadje ustanovitve in delovanja pravnih oseb upravljavsko in/ali lastniško kakorkoli povezanih s podjetjem GEN-I oziroma izdajateljev medijev, na primer KCA in MEDIA PARTNER AGENCIJA, d. o. o., matična številka: 7002939000, sedež: Vevška cesta 52, 1260 Ljubljana – Polje (v nadaljevanju: MEDIA PARTNER AGENCIJA), in ali so bila ta podjetja oziroma ti mediji zlorabljeni za domnevno nedovoljeno politično propagando GIBANJA SVOBODA in domnevno nezakonito financiranje volilne kampanje GIBANJA SVOBODA za redne volitve poslancev v Državni zbor v letu 2022.
9. ugotoviti morebitno interesno ozadje nekdanjih in aktualnih članov uprave vodstva GEN-I pri podpisu Dogovora o sodelovanju v postopku skupne prodaje 75 % poslovnih deležev v družbi GEN-EL in projektu Thunder – svetovanje pri prodaji.
10. ugotoviti in razjasniti vsa dejstva in okoliščine prevzema družbe STAR SOLAR, katere ustanovitelj je predsednik Vlade dr. Robert Golob, imenovanja zastopnika omenjene družbe, njenega poslovanja, poslovanja z družbo BORZEN, in ugotovi morebitno politično odgovornost posameznih nosilcev javnih funkcij zaradi suma o domnevni zlorabi uradnega položaja ali uradnih pravic, domnevnem oškodovanju premoženja Republike Slovenije in domnevnih političnih pritiskih na preiskavo kaznivih dejanj pranja denarja, davčnih prekrškov in davčnih kaznivih dejanj.

11. ugotoviti, kdo od posameznih nosilcev javnih funkcij je domnevno dopustil takšno nezakonito ravnanje oziroma opustil dolžno skrbnost in ni ukrepal skladno s svojimi pooblastili oziroma v skladu s svojo politično odgovornostjo.
12. ugotoviti ustreznost zakonodaje na področju preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma, financiranja političnih strank, financiranja volilne kampanje in medijev, in sicer tako, da se oceni dejansko stanje pravnih predpisov na teh področjih in njihova ustreznost, ter predlagati morebitne potrebne spremembe področne zakonodaje.

II. Parlamentarna preiskava je javnega pomena oziroma je v javnem interesu:

Namen parlamentarne preiskave v zadevah javnega pomena je, da se ugotovi in oceni dejansko stanje, ki je lahko podlaga za odločanje Državnega zbora o politični odgovornosti nosilcev javnih funkcij za spremembe zakonodaje na določenem področju in za druge odločitve Državnega zbora v okviru njegovih ustavnih pristojnosti.

Zakonitost in preglednost financiranja volilnih kampanj sta nesporno v javnem interesu. Tudi pri različnih oblikah prikritega političnega oglaševanja, ki poteka prek nevladnih organizacij in različnih pravnoorganizacijskih statusnih oblik, je potreben nadzor.

Preiskava je v javnem interesu, ker so se v medijih pred rednimi državnozbornimi volitvami 24. aprila 2022 širile informacije o domnevno spornem financiranju predvolilne kampanje politične stranke GIBANJE SVOBODA, sumi o spornih poslovnih dejavnosti podjetja GEN-I, takratnega predsednika uprave dr. Roberta Goloba in z njim povezanih fizičnih in pravnih oseb v gospodarskih družbah in kreditnih institucijah v Republiki Sloveniji in v tujini, ki so bile udeležene v poslovnih in finančnih dejavnostih, in sicer kdo od posameznih članov ter s kakšnim interesom (finančno ali drugo koristjo) naj bi domnevno zagrešil opustitev dolžne poklicne skrbnosti ali ravnal nezakonito oziroma v nasprotju z veljavno zakonodajo in usmeritvami regulatornega organa ter notranjimi pravili podjetja ter s tem domnevno povzročil oziroma omogočil protipravna ravnanja, ki so vodila v domnevno nezakonito financiranje predvolilne kampanje stranke GIBANJE SVOBODA.

Prav tako je preiskava v javnem interesu, ker so se v medijih pred že omenjenimi volitvami pojavljali številni dvomi o domnevno spornih poslovnih dejavnostih, in sicer za poslovno svetovanje podjetja GEN-I za podjetje KCA, katere ustanoviteljica je bila Vesna Vuković, ki je nato lastništvo prenesla na osebo, ki tudi piše za isti spletni portal Necenzurirano.si. Gre za neobičajne poslovne prakse z namenom objav na določenem mediju.

Prav tako je preiskava v javnem interesu, saj je Vlada, ki jo vodi dr. Robert Golob, v mesecu septembru 2022 kar trikrat spremenila besedilo Predloga zakona o poroštvu Republike Slovenije za obveznosti iz naslova kreditov, najetih za zagotavljanje

likvidnosti na organiziranih trgih električne energije ter emisijskih kuponov in obveznosti iz nakupa dodatnih količin zemeljskega plina izven trga Evropske unije (v nadaljevanju: ZPKEEK). V zadnji verziji predloga ZPKEEK je Vlada Roberta Goloba določila, da je do poročila Republike Slovenije upravičena tudi povezana družba GEN-I, in sicer v višini 400 milijonov evrov. ZPKEEK določa, da so upravičenci do poročila Republike Slovenije Holding slovenske elektrarne d. o. o. (brez povezanih družb), GEN energija, d. o. o., in z njo povezane družbe GEN-I in GEOPLIN, d. o. o., Ljubljana (brez povezanih družb). Navedeno je sporno z vidika favoriziranja točno določene povezane družbe GEN-I, ki je kot edina povezana družba eksplicitno določena kot upravičenka do poročila Republike Slovenije. Posledično se postavlja tudi vprašanje glede nasprotja interesov predsednika Vlade, ki je bil od leta 2006 predsednik uprave GEN-I, in se pri glasovanju o ZPKEEK ni izločil iz glasovanja.

Predmetna parlamentarna preiskava je v javnem interesu tudi glede domnevno nezakonitih poslov GEN-I na Balkanu, v katere je domnevno vpleten predsednik Vlade dr. Robert Golob kot nekdanji predsednik uprave GEN-I, kar preiskujeta Specializirano državno tožilstvo in Nacionalni preiskovalni urad. Velja izpostaviti, da sume o pranju denarja vzbujajo nakazila zajetne vsote z balkanske podružnice GEN-I podjetjema zdajšnjega kosovskega veleposlanika Martina Berishaja, ki naj bi kmalu po prejemu dvignil večino gotovine. Gre za najmanj dva milijona evrov. Dr. Robert Golob visokih transakcij v več mesecih ni pojasnil s podatki in z dokumenti. Namesto tega je odgovarjal z očitki, da gre za izmišljotine, za obračun z njim in GIBANJEM SVOBODA. Druga razsežnost afere je politična in mednarodna. Podjetje Martina Berishaja MB Consulting se je tik pred državnoborskimi volitvami po objavi seznamov transakcij znašlo v središču afere zaradi milijonskih nakazil iz poslovnega sistema GEN-I v času, ko ga je vodil sedanji predsednik Vlade. A nakazila Berishaju niso prišla iz kosovske podružnice GEN-a, ampak iz Srbije, natančneje iz podjetja GEN-I Beograd s štirimi zaposlenimi, ki ima na letni ravni več kot 100 milijonov evrov prihodkov.

Prav tako je preiskava v javnem interesu glede na poročanje medijev, ki so razkrili domnevno koruptiven prevzem družbe STAR SOLAR, katerega ustanovitelj je predsednik Vlade dr. Robert Golob, imenovanje zastopnika omenjene družbe, njenega poslovanja, poslovanja z družbo BORZEN. Zato je treba, da se razjasni vse okoliščine ter ugotovi morebitno politično odgovornost posameznih nosilcev javnih funkcij zaradi suma o domnevni zlorabi uradnega položaja ali uradnih pravic, domnevnem oškodovanju premoženja Republike Slovenije in domnevnih političnih pritiskih na preiskavo kaznivih dejanj pranja denarja, davčnih prekrškov in davčnih kaznivih dejanj.

III. Obseg preiskave:

Preiskava naj se osredotoči na časovno obdobje od ustanovitve pravnih oseb oziroma izdajateljev medijev, ki so navedeni v zahtevi, in sicer do datuma odreditve predmetne parlamentarne preiskave. Pri tem naj razišče in razjasni vsa dejstva in okoliščine ter oceni dejansko stanje domnevnega finančnega izčrpavanja podjetja GEN-I, domnevne

sporne prakse, povezane z družbo STAR SOLAR, ter nezakonitega financiranja volilne kampanje politične stranke GIBANJE SVOBODA za državnozbornske volitve leta 2022.

Predvsem naj se v preiskavi ugotovi:

- zgodovinski in aktualni pregled ustanoviteljev, lastništva, lastniških povezav in upravljavskih struktur podjetij GEN-I, KCA, MEDIA PARTNER AGENCIJA in vseh z njimi lastniško ali upravljavsko povezanih podjetij.
- pregled denarnih tokov podjetij KCA in MEDIA PARTNER AGENCIJA in z njima kakorkoli povezanih podjetij s podjetjem GEN-I in z njim kakorkoli povezanih podjetij.
- ali so bili nosilci javnih funkcij vpleteni oziroma vplivali na domnevno finančno izčrpavanje GEN-I in nezakonito financiranje volilne kampanje politične stranke GIBANJE SVOBODA, in sicer kdo od posameznih nosilcev javnih funkcij in v kakšni vlogi ter s kakšnim interesom (finančna ali druga korist) oziroma ali je bilo to storjeno z njihovo vednostjo in ne da bi ukrepali skladno s svojimi pristojnostmi.
- vlogo in odgovornost nekdanjega predsednika uprave GEN-I dr. Roberta Goloba v obdobju, ko je bilo to podjetje pod prevladujočim vplivom ali v lasti države oziroma v lasti pravnih oseb iz sektorja države, vse z deležem, ki je omogočal prevladujoč vpliv na poslovanje podjetja, in sicer s kakšnim interesom (finančno ali drugo koristjo) naj bi domnevno ravnal nezakonito oziroma v nasprotju z veljavno zakonodajo in usmeritvami regulatornega organa ali opustil dolžno poklicno skrbnost.
- kdo od posameznih nosilcev javnih funkcij je domnevno dopustil opisano morebitno nezakonito financiranje politične stranke GIBANJE SVOBODA in ni ukrepal skladno s svojimi pooblastili oziroma v skladu s svojo politično odgovornostjo.
- ustreznost zakonodaje, ki ureja financiranje političnih strank z vidika, ker ni omogočala oziroma ne omogoča izreka sankcije prekrška zaradi nezakonitega financiranja politične stranke, in sicer izgube pravice do financiranja iz javnih sredstev oziroma zmanjšanja teh sredstev tej politični stranki, pri čemer naj se ugotovi tudi, kdo od posameznih nosilcev javnih funkcij je oziroma je bil za takšno ureditev odgovoren oziroma njegovo politično odgovornost.
- morebitno interesno ozadje ustanovitve in delovanja družb KCA in MEDIA PARTNER AGENCIJA oziroma izdajateljev medijev in ali so bili ti zlorabljeni za domnevno nedovoljeno politično propagando GIBANJA SVOBODA in domnevno nezakonito financiranje volilne kampanje GIBANJA SVOBODA za volitve poslancev v Državni zbor leta 2022.
- kdo in kako od posameznih nosilcev javnih funkcij je vplival na prevzem družbe STAR SOLAR, katere ustanovitelj je predsednik Vlade dr. Robert Golob, imenovanje zastopnika omenjene družbe, njeno poslovanje, poslovanje z

družbo BORZEN, in ugotovi morebitno politično odgovornost posameznih nosilcev javnih funkcij zaradi suma o domnevni zlorabi uradnega položaja ali uradnih pravic, domnevnem oškodovanju premoženja Republike Slovenije in domnevnih političnih pritiskih na preiskavo kaznivih dejanj pranja denarja, davčnih prekrškov in davčnih kaznivih dejanj.

- ustreznost zakonodaje na področju preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma, financiranja političnih strank, financiranja volilne kampanje in medijev, in sicer tako, da se oceni dejansko stanje pravnih predpisov na teh področjih in njihova ustreznost, ter predlaga morebitne potrebne spremembe področne zakonodaje.

V preiskavi naj se pojasni:

- vsa dejstva in okoliščine poslovnih dejavnosti podjetja GEN-I, takratnega predsednika uprave dr. Roberta Goloba in z njim povezanih fizičnih in pravnih oseb v gospodarskih družbah in kreditnih institucijah v Republiki Sloveniji in v tujini, ki so bile udeležene v poslovnih in finančnih dejavnostih, in sicer kdo od posameznih članov ter s kakšnim interesom (finančno ali drugo koristjo) naj bi domnevno zagrešil opustitev dolžne poklicne skrbnosti ali ravnal nezakonito oziroma v nasprotju z veljavno zakonodajo in usmeritvami regulatornega organa ter notranjimi pravili podjetja ter s tem domnevno povzročil oškodovanje premoženja Republike Slovenije.
- kdo, kdaj, kako in s kakšnim namenom je iz podjetja GEN-I oziroma iz katerega koli z njim lastniško in/ali upravljavsko povezanega podjetja odredil oziroma opustil nadzor nad nakazili denarnih zneskov podjetjem, ki se ukvarjajo z medijsko dejavnostjo.
- vsa dejstva in okoliščine ter oceni dejansko stanje domnevnega nezakonitega financiranja politične stranke GIBANJE SVOBODA v povezavi z domnevnim finančnim izčrpavanjem GEN-I.

IV. Sodelovanje pri obravnavi zahteve v Državnem zboru RS

Na podlagi šestega odstavka 2. člena Poslovnika o parlamentarni preiskavi (Uradni list RS, št. 63/93, 33/03, 22/21 – odl. US in 130/21 – odl. US) bo pri obravnavi zahteve v imenu Državnega sveta v Državnem zboru sodeloval državni svetnik Andrej Poglajen.

V. Predlog dokazov:

Kot izhodišče se predlaga, da se opravi vpogled v naslednjo dokumentacijo:

- <https://nova24tv.si/slovenija/politika/lali-bi-se-lahko-predvolilna-kampanja-goloba-financirala-iz-podjetja-gen-energija/>
- <https://skandal24.si/skandal/cenzurirano-kaj-je-ivan-simic-napisal-o-vesni-vukovic-in-primožu-cirmanu-da-je-dozivel-izbris-in-blokado/>

- <https://nova24tv.si/slovenija/politika/lali-bi-se-lahko-predvolilna-kampanja-goloba-financirala-iz-podjetja-gen-energija/>
- <https://pozareport.si/post/631273/kako-si-placujejo-novinarje-golobovih-103-tisoc-evrov-samo-za-eno-novinarko-s-portala-necenzurirano>
- <https://pozareport.si/post/632796/nova-razkritja-novinarka-portala-necenzurirano-se-vedno-dela-za-goloba-tajno-mu-preverja-kandidate-za-poslance>
- <https://pozareport.si/7dni/post/633819/viri-iz-gibanja-svoboda-golob-ne-bo-dal-vukoviceve-pop-tv-ne-bo-izdal-goloba-a-po-volitvah-se-lahko-hitro-vse-spremeni>
- <https://pozareport.si/7dni/post/634012/ko-plesejo-samo-takrat-dokler-igra-orkester-ki-mu-oni-dirigirajo-in-zakaj-imamo-vtis-da-z-golobom-ni-vse-v-redu>
- <https://siol.net/novice/slovenija/nakazovali-so-denar-zakaj-golob-se-vedno-molci-577025>
- <https://siol.net/novice/slovenija/gorenje-priznalo-novinarka-vesna-vukovic-je-bila-na-nasi-placilni-listi-576602>
- <https://siol.net/novice/slovenija/objavljamo-nove-dokaze-kako-golob-zavlacuje-z-razkritjem-podatkov-video-577713>
- <https://siol.net/novice/slovenija/gen-i-noce-razkriti-kako-je-golob-biznisiral-z-novinarko-vukovicevo-577193>
- <https://pozareport.si/post/633650/romunske-lazi-in-sprenevedanja-roberta-goloba-ki-ga-politico-vzdrzujejo-placani-novinarji-in-navijaski-mediji>
- <https://siol.net/novice/slovenija/ekskluzivno-razkrivamo-novo-afero-roberta-goloba-577793>
- <https://siol.net/posel-danes/novice/planet-tv-kdo-bo-javnosti-nalil-cistega-vina-o-gen-i-video-564519>
- <https://siol.net/novice/slovenija/projekt-grom-je-golob-drzavi-zamolcal-prodajo-gen-i-564429>
- <https://www.finance.si/8981521/Komu-Robert-Golob-na-skrivaj-prodaja-GEN-I>
- <https://nova24tv.si/slovenija/politika/video-golob-lagal-o-berishaju-njegovi-financni-muli/>
- <https://nova24tv.si/svet/skandal-na-balkanu-dobil-mednarodne-razseznosti-kosovski-veleposlanik-gotovino-predal-golobu>
- <https://twitter.com/BojanPozar/status/1517192864601710592>

- <https://twitter.com/BojanPozar/status/1524357294988926976>
- <http://novice.najdi.si/najdi/vse/podobnenovice/f840c7b7a039cb45edce605fd4a62324>
- <https://www.rtv slo.si/slovenija/tarca-balkanski-posli-druzbe-gen-i/658964>
- <https://spletnicasopis.eu/2024/01/05/robert-golob-od-jane-nemec-golob-prevzel-star-solar-d-o-o/>

Predlaga se tudi zaslišanje naslednjih prič:

- dr. Robert Golob,
- Vesna Vuković,
- Primož Cirman,
- Petra Bezjak Cirman,
- Bojan Kumer,
- Jana Nemec Golob,
- Mirjam Bon Klajnšček,
- Miran Klanjšček,
- Peter Žmak,
- Tomaž Kokot,
- Davorin Dimič,
- Mojca Veljkovič,
- Žiga Fišer,
- Ivana Nedižavec Korada,
- Mojca Kert.

VI. Obrazložitev:

Dne 24. januarja 2022 je dr. Robert Golob, takrat še predsednik uprave podjetja GEN-I, napovedal svojo kandidaturo za predsednika neparlamentarne Stranke zelenih dejanj (Z.DEJ), njeno preobrazbo in preimenovanje v GIBANJE SVOBODA. Stranka je v času do parlamentarnih volitev 24. aprila 2022 vodila zelo obsežno in intenzivno predvolilno kampanjo, primerljivo in celo bolj obsežno (jumbo plakati, avtobusi ...) od največjih tedanjih parlamentarnih strank. V javnosti so se sicer že takoj po napovedi političnega udejstvovanja dr. Roberta Goloba začela pojavljati vprašanja o virih financiranja njegovih političnih aktivnosti. Že 9. decembra 2021 je poslovni dnevnik Finance objavil novico, da je GEN energija d. o. o., družba v lasti države, ki upravlja

jedrsko elektrarno v Krškem, objavila razpis v zvezi s komunikacijsko podporo projektu NEK2. Šlo naj bi za 1,4 milijone evrov (brez DDV) vreden posel.

Odreditev predmetne parlamentarne preiskave je utemeljena in nujna, ker so se v medijih pred in med volitvami v Državni zbor 2022 širile informacije o domnevno spornem financiranju predvolilne kampanje politične stranke GIBANJE SVOBODA ter o domnevno spornih poslovnih dejavnostih, in sicer za poslovno svetovanje podjetja GEN-I za podjetje KCA, katere ustanoviteljica je bila Vesna Vuković, ki je nato lastništvo prenesla na osebo, ki tudi piše za isti spletni portal Necenzurirano.si.

Ob tem je treba poudariti, da je odreditev parlamentarne preiskovalne komisije nujna zaradi številnih dvomov, o katerih so mediji pisali v zadnjih dveh letih. Mediji so poročali o tem, kako so sedanji predsednik Vlade dr. Robert Golob, njegov krog in nekateri drugi domnevno nakazovali denar novinarki Vesni Vuković, tedaj sodelavki portala Necenzurirano.si, sedaj generalni sekretarki GIBANJA SVOBODA, največje koalicijske politične stranke. Ob tem velja dodati, da je nekdanja novinarka na Radioteleviziji Slovenija in žena novinarja spletnega portala Necenzurirano.si Primoža Cirmana Petra Bezjak Cirman dne 10. avgusta 2022 postala direktorica Urada Vlade Republike Slovenije za komuniciranje. Ta imenovanja so dobila novo dimenzijo ob medijskih razkritjih domnevnega nakazovanja za plačilo oglasov, oglaševanju ali vsebin, objavljenih na določenem mediju oziroma celo za nakazila prek domnevno fiktivnih svetovalnih pogodb na transakcijske račune zasebnega podjetja, ki ni izdajatelj, lastnik medija ali marketinška agencija, ampak podjetje za poslovno svetovanje.

Zato je v okviru parlamentarne preiskave treba preveriti informacije o smotnosti in zakonitosti nakazil, ki naj bi jih podjetje KCA prejelo od GEN-I, svetovalnega centra Brio, Adventura Investments in Gorenja, kjer so novinarjem potrdili, da so s podjetjem nedvomno sodelovali. Mediji so poročali o tem, da naj bi podjetje KCA v preteklosti prejelo naslednja nakazila v vrednosti:

- 103.000 evrov od GEN-I,
- 34.000 evrov od svetovalnega centra Brio,
- 73.000 evrov od Adventure Investments,
- 60.000 evrov od Gorenja.

Glede na navedeno je jasno, da ob velikem številu indicev ostajajo nepojasnjena vsa ključna dejstva in okoliščine v zvezi z dejanskim stanjem domnevnega finančnega izčrpavanja podjetja GEN-I in nezakonitega financiranja volilne kampanje politične stranke GIBANJE SVOBODA za državnozborske volitve leta 2022. Posledično tudi ni ugotovljena kakršna koli odgovornost posameznih nosilcev javnih funkcij zaradi suma domnevnega finančnega izčrpavanja podjetja GEN-I in nezakonitega financiranja volilne kampanje politične stranke GIBANJE SVOBODA, kar utemeljuje odreditev parlamentarne preiskave v javnem interesu.

Preiskavo je treba nujno izvesti in ozadje tajnih in domnevno spornih poslov temeljito preveriti tudi zato, ker nepojasnjenim in domnevno spornim politično-poslovnim povezavam nekdanjega direktorja GEN-I dr. Roberta Goloba ni videti konca. Pri tem gre tudi še za nepojasnjene domnevne kraje identitete, s pomočjo katere dr. Robert Golob opravičuje obstoj bančnih računov, ki so bili na njegovo ime odprti v romunskem mestu, do nepojasnjenih nakazil podjetja MB Consulting v lasti kosovskega veleposlanika na Hrvaškem Martina Berishaja, zaradi katerih je finančna afera postala mednarodno prepoznavna.

Parlamentarna preiskava je prav tako v javnem interesu, ker je Vlada, ki jo vodi dr. Robert Golob, v mesecu septembru 2022 kar trikrat spremenila besedilo predloga ZPKKEKP. V zadnji verziji predloga ZPKKEKP je Vlada Roberta Goloba, nekdanjega predsednika uprave GEN-I, določila, da je do poročta Republike Slovenije upravičena tudi povezana družba GEN-I, in sicer v višini 400 milijonov evrov. ZPKKEKP določa, da so upravičenci do poročta Republike Slovenije Holding slovenske elektrarne d. o. o. (brez povezanih družb), GEN energija, d. o. o, in z njo povezane družbe GEN-I in GEOPLIN, d. o. o, Ljubljana (brez povezanih družb). Navedeno je sporno z vidika favoriziranja točno določene povezane družbe GEN-I, ki je kot edina povezana družba eksplicitno določena kot upravičenka do poročta Republike Slovenije. Posledično se postavlja tudi vprašanje glede konflikta interesa predsednika Vlade, ki je bil od leta 2006 predsednik uprave GEN-I in se pri glasovanju o ZPKKEKP ni izločil iz glasovanja. Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije (ZIntPK) namreč nasprotje interesov definira kot okoliščine, v katerih zasebni interes uradne osebe ali osebe, ki jo subjekt javnega sektorja imenuje kot zunanjega člana komisije, sveta, delovnih skupin ali drugega primerljivega telesa, vpliva ali ustvarja videz, da vpliva na nepristransko in objektivno opravljanje njenih javnih nalog. Zasebni interes osebe pomeni premoženjsko ali nepremoženjsko korist zanjo, za njene družinske člane in za druge fizične ali pravne osebe, s katerimi ima ali je imela ta oseba ali njen družinski član osebne, poslovne ali politične stike.

Predmetna parlamentarna preiskava je nujna tudi zaradi domnevno nezakonitih poslov GEN-I na Balkanu, v katere je domnevno vpleten predsednik Vlade dr. Robert Golob kot nekdanji predsednik uprave GEN-I, kar že preiskujeta Specializirano državno tožilstvo in Nacionalni preiskovalni urad. Pri tem je treba izpostaviti, da sume pranja denarja vzbujajo zajetna nakazila z balkanske podružnice GEN-I podjetjema zdajšnjega kosovskega veleposlanika Martina Berishaja, ki naj bi kmalu po prejemu dvignil večino gotovine. Gre za najmanj dva milijona evrov. Predsednik Vlade dr. Robert Golob visokih transakcij v več mesecih ni pojasnil s podatki in dokumenti. Namesto tega je odgovarjal z očitki, da gre za izmišljotine, za obračun z njim in GIBANJEM SVOBODA. Druga razsežnost afere je politična in mednarodna. Podjetje Martina Berishaja MB Consulting se je tik pred lanskimi volitvami v Državni zbor po objavi seznamov transakcij znašlo v središču afere zaradi milijonskih nakazil iz poslovnega sistema GEN-I v času, ko ga je vodil sedanji predsednik Vlade dr. Robert Golob. A nakazila Berishaju naj ne bi prišla iz kosovske podružnice GEN-I, ki je na

uradnem naslovu ni mogoče najti, ampak iz Srbije, natančneje iz podjetja GEN-I Beograd s štirimi zaposlenimi, ki letno obrne več 100 milijonov evrov. O tem so 23. februarja 2023 na TV Slovenija poročali v oddaji Tarča.

Parlamentarna preiskava je potrebna tudi glede na zadnje razkritje domnevnega koruptivnega prevzema družbe STAR SOLAR, katere ustanovitelj je predsednik Vlade dr. Robert Golob, imenovanje zastopnika omenjene družbe, njenega poslovanja in poslovanja z družbo BORZEN. Zato je treba razjasniti vse okoliščine ter ugotoviti morebitno politično odgovornost posameznih nosilcev javnih funkcij zaradi suma o domnevni zlorabi uradnega položaja ali uradnih pravic, domnevnem oškodovanju premoženja Republike Slovenije in domnevnih političnih pritiskih na preiskavo kaznivih dejanj pranja denarja, davčnih prekrškov in davčnih kaznivih dejanj.

Prikaz lastniške strukture STAR SOLAR (Vira: bizi.si in AJPES):

Davčna številka SI:	34345175	
Matična:	6134815000	
Zavezanec za DDV:	Da (SI34345175)	
Število zaposlenih:	1 zaposlen	
Datum vpisa:	22. 3. 2012	
Dejavnost TSmedia:	Elektro	

Vir: AJPES, TSmedia (Dobro)

👤 Ključne osebe Vsi podatki

Nadzorniki:
Nadzornik ni vpisan.
Ustanovitelji in njihovi deleži:
ROBERT GOLOB 100,00%

Zastopniki:
GOLOB LUNA, direktor

OSNOVNI PODATKI (več v ePRS)

Glavna dejavnost (SKD)
35.119 (Dr.prz.električne energije)

Elektronski naslov
info.starsolar@yahoo.com

Datum vpisa
22.03.2012

Status aktivnosti
vpisan

Velikost
mikro

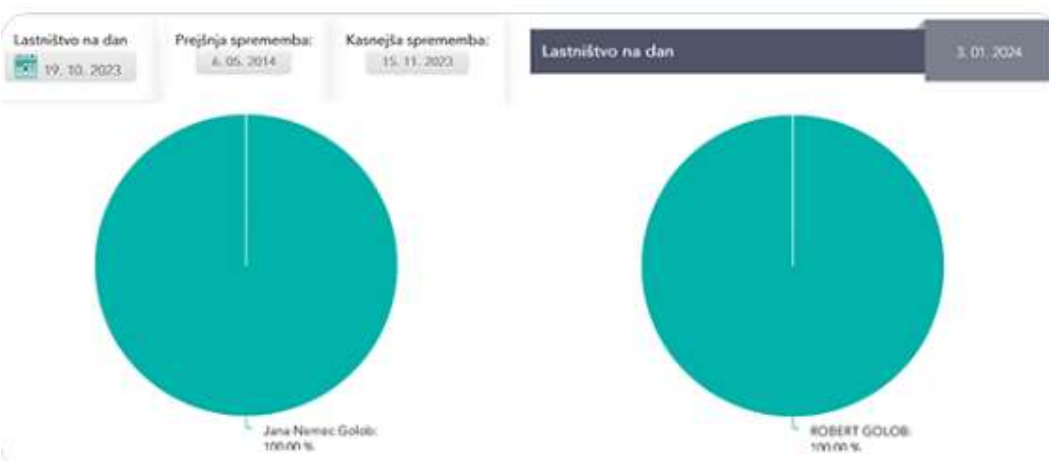
Poslovne enote
STAR SOLAR d.o.o. PE LJUBLJANA

Izpis iz poslovnega registra

Izpis iz sodnega registra

Zastopniki
LUNA GOLOB, direktor

Družbeniki
ROBERT GOLOB



Podjetje STAR SOLAR je bilo v Poslovni register vpisano dne 22. 3. 2012. Njen ustanovitelj je sedanji predsednik Vlade dr. Robert Golob, lastništvo oziroma poslovni delež v podjetju pa je imela njegova nekdanja žena Jana Nemeč Golob. Okrožno sodišče v Novi Gorici je v registrski zadevi vpisa spremembe dne 16. 11. 2023 sklenilo, da se v sodni register vpiše sprememba družbenika, tako je posledično predsednik Vlade dr. Robert Golob postal edini družbenik oziroma lastnik podjetja STAR SOLAR.

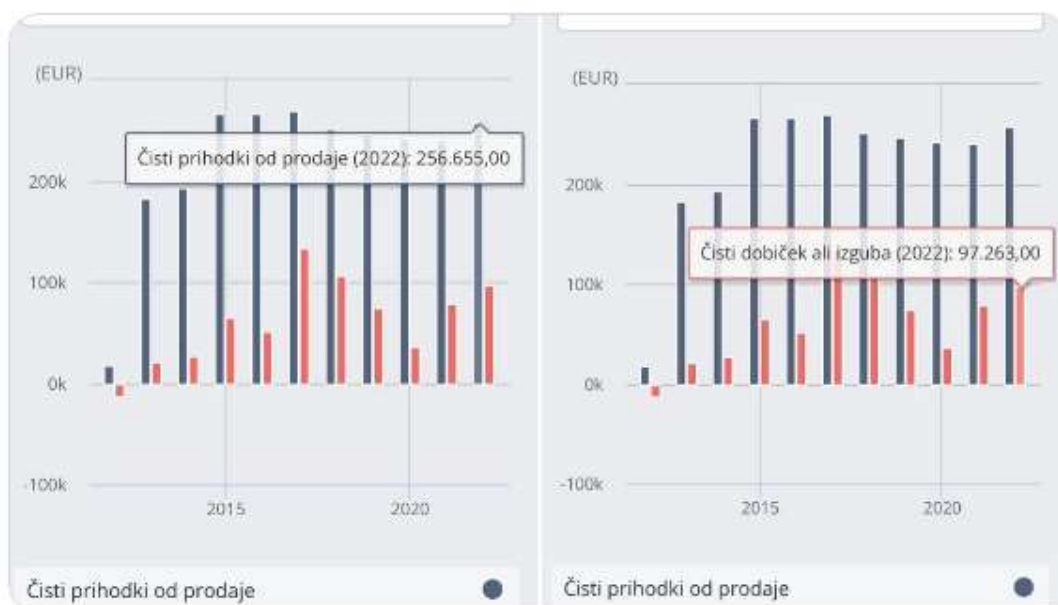
Iz navedenega lahko sklepamo, da je bil predsednik Vlade dr. Robert Golob vse do vpisa spremembe »skriti lastnik« podjetja STAR SOLAR, njegova nekdanja žena Jana Nemeč Golob pa zgolj fiktivna lastnica.

Izstopa tudi dejstvo, da je Luna Golob, hčerka predsednika Vlade dr. Roberta Goloba, postala zastopnica oziroma direktorica STAR SOLAR. Navedeno potrjuje sklep o vpisu spremembe pri subjektu Okrožnega sodišča v Novi Gorici v registrski zadevi vpisa spremembe z dne 19. 7. 2023. Sedaj je zastopnik podjetja STAR SOLAR Miran Klanjšček, soproj poslanke GIBANJA SVOBODE Mirjam Bon Klanjšček.

Miran Klanjšček je bil do lanskega junija direktor podjetja Trine, kjer je tudi eden od ustanoviteljev in ima 29-odstotni delež po poročanju medija Forbes Slovenija. Podjetje upravlja kazino Venko na Dobrovem v Brdih. Miran Klanjšček po navedbah v registru AJPES prebiva v istem kraju, kjer ima stalni naslov še vedno prijavljen tudi Golob.

Poslovanje družbe STAR SOLAR, ki se ukvarja s prodajo električne energije, je v letu 2022 doseglo 256.655 evrov čistih prihodkov od prodaje.

(Vir: AJPES)



Izstopa podatek, da je družba BORZEN po formalnem prevzemu podjetja STAR SOLAR njemu nakazala dobrih 14.000 evrov. Navedeno jasno in nesporno izkazuje, da predsednik Vlade dr. Robert Golob posluje z državnimi podjetjem. BORZEN je namreč v 100 % lasti Republike Slovenije.

Podjetje predsednika Vlade dr. Roberta Goloba je od ustanovitve do danes od državnih podjetij prejelo že več kot 2,1 milijona evrov.

(Vir: erar.si)



Prav tako je Vlada dr. Roberta Goloba zelo pohitela z menjavo nadzornega sveta družbe BORZEN, saj je 3. junija 2022 razrešila dotedanje člane nadzornega sveta Petra Žmaka, Tomaža Kokota in Davorina Dimiča, 4. junija 2022 pa za dobo petih let imenovala nove člane nadzornega sveta družbe, in sicer Mojco Veljkovič, Žigo Fišerja in Ivano Nedižavec Korada. Razrešitev in menjava sta se zgodili zgolj v roku tri dni po nastopu nove Vlade dr. Roberta Goloba, ki je bila imenovana 1. junija 2022. Vodenje družbe BORZEN pa je s 1. septembrom 2023 za polno mandatno obdobje petih let prevzela Mojca Kert, ki je bila pred prihodom na BORZEN zaposlena v družbi GEN-I, nazadnje kot direktorica prodaje B2B. Prav tako je bila kandidatka GIBANJA SVOBODA na zadnjih državnozborskih volitvah, vendar v Državni zbor ni bila izvoljena.

VII. Skrajšano ime parlamentarne preiskave:

Predmetna parlamentarna preiskava ima skrajšano ime:

Parlamentarna preiskava o ugotavljanju domnevnega finančnega izčrpavanja podjetja GEN-I, domnevno spornih praks v zvezi s podjetjem STAR SOLAR d.o.o., domnevnega nezakonitega financiranja politične stranke GIBANJE SVOBODA in domnevnega nezakonitega financiranja volilne kampanje GIBANJA SVOBODA za redne volitve poslancev v Državni zbor Republike Slovenije leta 2022.«

* * *

Na dan seje so državne svetnice in svetniki prejeli še Stališče Interesne skupine delojemalcev k predlogu zahteve.

Vsebino predlagane zahteve je predstavil predstavnik predlagateljice zahteve za odreditev parlamentarne preiskave – Interesne skupine lokalnih interesov, državni svetnik Andrej Poglajen.

Poročilo Komisije za državno ureditev je predstavil državni svetnik Rajko Fajt.

V imenu Interesne skupine delojemalcev je razpravljala državna svetnica Lidija Jerkič.

V imenu Interesne skupine negospodarskih dejavnosti je razpravljal državni svetnik Jožef Školč.

Razpravljali so državni svetniki in državna svetnica: Branimir Štrukelj, Jožef Školč, Monika Ažman in dr. Radovan Stanislav Pejovnik.

Predsednik Državnega sveta Marko Lotrič je pred odločanjem o predlogu zahteve za odreditev parlamentarne preiskave dal na glasovanje predlog Interesne skupine lokalnih interesov, da se o predlogu zahteve glasuje tajno.

Pred glasovanjem je svoj glas obrazložil državni svetnik Jožef Školč.

Predsednik Državnega sveta je dal na glasovanje naslednji predlog sklepa Državnega sveta:

»Državni svet bo o predlogu zahteve za odreditev parlamentarne preiskave glasoval TAJNO.«

Predlog sklepa Državnega sveta je bil SPREJET (prisotnih 35 državnih svetnic in svetnikov, 20 jih je glasovalo ZA, 15 jih je glasovalo PROTI).

V skladu z 58. členom Poslovnika Državnega sveta tajno glasovanje vodi odbor, ki ga sestavljajo predsedujoči in štirje na seji izvoljeni državni svetniki, ki so predstavniki ostalih interesnih skupin.

Predsednik Državnega sveta Marko Lotrič je predlagal, da odbor sestavljajo isti člani, ki so bili s strani interesnih skupin predlagani že v začetku VII. mandata Državnega

sveta, ko so bila izvedena tajna glasovanja v povezavi z volitvami podpredsednika Državnega sveta.

Predsednik Državnega sveta je dal na glasovanje naslednji **predlog sestave volilnega odbora za tajno glasovanje**:

»Marko Lotrič kot predstavnik Interesne skupine delodajalcev in predsedujoči odboru,
Oskar Komac kot predstavnik Interesne skupine delojemalcev,
Miloš Pohole kot predstavnik Interesne skupine lokalnih interesov,
Aleš Pulko kot predstavnik Interesne skupine kmetov, obrtnikov in samostojnih poklicev ter
dr. Radovan Stanislav Pejovnik kot predstavnik Interesne skupine negospodarskih dejavnosti.«

Predlog za sestavo volilnega odbora je bil SPREJET (prisotnih 35 državnih svetnic in svetnikov, 33 jih je glasovalo ZA, 1 je glasoval PROTI).

Predsednik Državnega sveta je pojasnil, da v skladu z 58. členom Poslovnika Državnega sveta tajno glasovanje državni svetniki opravijo v prostoru, kjer poteka seja.

Predstavil je tudi vsebino vprašanja na glasovnici za tajno glasovanje, ki se je glasilo:

»Ali ste za to, da Državni svet

sprejme

Predlog zahteve Državnega sveta za odreditev parlamentarne preiskave za ugotovitev in oceno dejanskega stanja za ugotovitev politične odgovornosti nosilcev javnih funkcij zaradi suma, da so domnevno posredno ali neposredno vplivali na negospodarne ali protipravne odločitve podjetja GEN-I, d. o. o., ki so vodili v finančno izčrpavanje podjetja GEN-I, d. o. o., da so domnevno zlorabili svoj položaj, oškodovali državno premoženje ter izvajali politični pritisk na preiskavo kaznivih dejanj v zvezi s prevzemom in poslovanjem družbe STAR SOLAR d. o. o. in poslovanjem družbe BORZEN, d. o. o., da je domnevno prišlo do nezakonitega financiranja politične stranke GIBANJE SVOBODA, volilne kampanje politične stranke GIBANJE SVOBODA za redne volitve poslancev v Državni zbor Republike Slovenije leta 2022; in za morebitno spremembo zakonodaje, ki ureja področja preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma, financiranja političnih strank, financiranja volilne kampanje, ustanavljanja in lastninsko-upravljaljsko ureditev izdajateljev medijev ter financiranja izdajanja in delovanja medijev v času volilne kampanje?«

Dodatno je pojasnil, da se bo na vprašanje lahko odgovorilo z »ZA« ali »PROTI«.

Podal je tudi pojasnilo, da v prostor, v katerem se izvede tajno glasovanje, v času izvedbe glasovanja nimajo dostopa osebe, ki niso udeležene pri izvedbi glasovanja. Posledično je pozval vse, razen državnih svetnic in svetnikov ter sekretarke Državnega sveta, da v času tajnega glasovanja zapustijo dvorano Državnega sveta. Člane odbora za izvedbo tajnega glasovanja pa je povabil, da ob začetku tajnega glasovanja (po prekinitvi seje) pristopijo k predsedniškemu odru, kjer bodo od

sekretarke Državnega sveta prevzeli vse za tajno glasovanje ter pričeli z glasovanjem, tako da bodo prešteli glasovnice, pregledali in zapečatili glasovalno skrinjico, ki bo na koncu mize predsedstva, ter po glasovalnem seznamu razdelili glasovnice državnim svetnikom in svetnicam.

Napovedal je, da bo tajno glasovanje zaključeno 10 minut po zaključenem štetju glasovnic. Ponovno je prosil vse, ki ne bodo sodelovali pri tajnem glasovanju, da zapustijo dvorano in da se izklopita snemanje in zvok.

Ker je ocenil, da tajnega glasovanja ne bo možno izpeljati do trenutka, ko bo treba sejo Državnega sveta prekiniti zaradi sprejema delegacije predsednika Republike Poljske Andrzeja Dude, je sejo prekinil ob 16.26 uri ter napovedal, da se bo tajno glasovanje pričelo ob 17.35 uri.

Seja se je nadaljevala ob 18.06 uri, ko je predsednik Državnega sveta podal poročilo o izidu volitev. Pojasnil je, da je bilo za tajno glasovanje o predlogu zahteve za odreditev parlamentarne preiskave razdeljenih in oddanih 36 glasovnic. 2 glasovnici sta bili neveljavni, veljavnih je bilo 34 glasovnic.

Na tajnem glasovanju o tem, ali Državni svet sprejme predlog zahteve za odreditev parlamentarne preiskave, je: **ZA sprejem predloga zahteve glasovalo 19 državnih svetnikov, PROTI sprejemu predloga zahteve pa je glasovalo 15 državnih svetnikov.**

Ker v skladu z 52. členom Poslovnika Državnega sveta Državni svet o predlogu zahteve za odreditev parlamentarne preiskave odloča z večino opredeljenih glasov navzočih državnih svetnikov, je odbor za izvedbo tajnega glasovanja na podlagi izida tajnega glasovanja **ugotovil, da je Državni svet predlog zahteve Državnega sveta za odreditev parlamentarne preiskave SPREJEL.**

S tem je bila 10. točka dnevnega reda zaključena.

* * *

Ker so bile izčrpane vse točke dnevnega reda, je predsednik Državnega sveta zaključil 15. sejo Državnega sveta Republike Slovenije. Državnim svetnicam in svetnikom se je zahvalil za sodelovanje na seji ter napovedal, da bo naslednja redna seja Državnega sveta za leto 2024 v sredo, 17. 4. 2024.

Dr. Monika Kirbiš Rojs
sekretarka

Marko Lotrič
predsednik

Zapisala: Marina Petrović